

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

Közösségi
és családi
folyóirat

V. évf. 5. szám
1994. október
50,— Ft

*A nacionalizmus:
bűnös vagy bűnbak?*

*„Szent” vagy
„profán” világ?*

*Lelki
pillanatsfelvételek*

Térítés a diszkóban

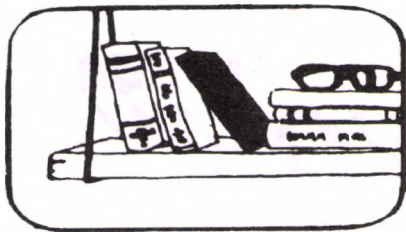
*Interjú
Leonardo Boff-fal*

*Ratzinger bíboros
a lelkiismeretről*

Moha-mese

*„Áruló”
atomtudósok*

Bulányi György

A nemzethez tartozásról

1. Bűnös vagy bűnbak a nacionalizmus?

Prügelknabe. Mi ez? A szótár szerint: bűnbak. Szó szerint: egy fiúgyermek, akit elfenekelnek. Mért fenekelik el? Arany Jánossal válaszolok:

„Ha békülnek, határt hánynak,
Egy suhancra jó sort vágnak...”

(A csillaghulláskor X.)

Méért vágnak? „Szokás a népnél határdomb hányáskor egy-két pásztorfiút megvesszőzni, hogy vén korában annál inkább visszaemlékezék a helyiségre” — írja ugyanő *A Jóka ördöge* egy láb-jegyzetében (Ö.M. Bp. 1952. III.k. 213.). Mindez azon a címen jut eszembe, hogy amióta összeomlott a Szovjetunió, nem kevesen hívják fel figyelmünket, hogy mekkora veszedelmet jelent — elsősorban Európában, bár nemcsak ott — a nacionalizmus. Akik így nyilatkoznak, arra gondolnak, hogy alighanem a szóban forgó nacionalizmus lehet a legfőbb bűnös abban, ha a jelenben vagy a közeljövőben fegyverek dörögnek, hullahegyek emelkednek, s romhalmazzá lesznek az anyni munkával, költséggel megépített emberi településhelyek.

Jól gondolkodnak az így nyilatkozók? Mért kételkedem? Hát csak azért, mert azzal az állítással is sűrűn találkozunk, hogy ez a nacionalizmus valami nagyon friss keletű eszme volna: vagy kétszáz éve született meg Európánkban a nemzetállamok kialakulása idején. Ha viszont belelapozok a Történelem könyvébe, azt találok, hogy hajították a kőbalát, repítették a nyilat korábban is, és a puskapor feltalálása előtt nem volt kevesebb az erőszak szerepe az emberi társadalom különböző csoportjai között támadó konfliktusok megoldani akarásában, mint a puskapor feltalálása után. A különbség a múlt és a jelen között inkább abból adódik, hogy a technikai fejlődés következtében a jelenben nagyobb hatékonysággal tudunk gyilkolni és rombolni, mint a múltban. Aztán meg abból is, hogy az általunk még megközelíthető régmúltban úgy százmilliónyi emberiség volt e „műveletek” bázisa, míg korunkban ennek ötvenszerese. Végeredményben: az emberiség gyilkolt emberi életet és rombolt emberi munkát a nacionalizmus múlt századi megszületése előtt is, után is.

2. Miért gyilkolunk?

Méért gyilkolunk, mért rombolunk — a nacionalizmus kora előtt s a nacionalizmus korában egyaránt? Hogyan is történt ezerszáz esztendővel ezelőtt a „honfoglalás”? A besenyők el akarták foglalni Etel-közi „hazánkat”. Népünk vezetői úgy látták, hogy nem tudjuk megvédeni Etel-közi szállásterületünket, s menekültünk. Föl a „Kárpátok szent bércére”, majd lezúdultunk a Kárpát-medencébe,

s elfoglaltuk azt. S az itt lakók? Azok nem menekültek el? Mért nem? Az avarokkal (székelyekkel?) könnyen szót értettünk. Annál is inkább, mert — ma ez látszik valószínűnek — ők is magyarul beszéltek. A szlávok (elsősorban szlovének?) pedig nem voltak lovasnomád nép, s gyalog nem lehetett elmenekülniük előlünk. Talán mindegy is volt nekik, hogy a görög meg a német császár valamelyik hűbéresének adóznak tovább, vagy pedig az új uraknak — honfoglaló őseinknek. A bekezdés elején feltett kérdésre mondhatunk válaszként egy nagy nyilvánvalóságot: a besenyők megkivánták Etel-közi szállásterületünket, mi pedig megkivántuk a Kárpát-medence szálláslehetőségeit. Ők is, mi is érvényesítettük eme kívánságunkat fegyvereink erejében. *Élni akartunk, s inkább jobban, mint rosszabbul.*

Menjünk tovább. Pár év alatt megtelepítettünk, azaz befejeztük a „honfoglalást”, kialakultak az új tulajdonviszonyok: kinek mennyi terület s mennyi (munkájával) adózó nép jut. Beértük az új hazával? Óh, nem. Most következik a kalandozások kora. Maga szakállára, távoli országok fejedelmeinek megbízásából egy-egy törzsünk jó zsákmány reményében lóra pattant, s gyors nyilait s a kor színvonalán álló hadi technikájuk következtében valamelyest meggazdagodva tértek vissza harcosaink, hogy átteleljenek, erőt gyűjtsenek a következő lukratív, jó zsákmányt ígérő vállalkozás-

3. Szükségképpen tartozunk nemzethez?

Talán további történelmi példák nélkül is nyilvánvaló, hogy a háború bizonyul a megnézett történelmi szakaszban akár a munkával szerzés, akár a rablással vévés természetes feltételének. Van viszont valami, ami nem egészen nyilvánvaló. Mi ez? Hát csupán az, hogy mért nem írható az áttekintett mondjuk másfélszázad mindezen háborúskodása a nacionalizmus számlájára — a nemzetállamok megszületése előtt csaknem ezer esztendővel? Nem magyarok csinálták-e az egészet — a besenyők előli meneküléstől kezdve? S nem is feltétlenül államhatalmi kényszerből csináltuk, amit csináltunk. Lovasnomád nép voltunk, melyben a fegyverforgatás volt a férfi foglalkozás, s minden „termelői” jellegű munka inkább csak az asszonyok és szolganépek dolga volt. Az egész akkori létfenntartási koncepció (way of life) mögött hordozóként — már akkor is, úgy tetszik — egy közös anyanyelvet beszélő társadalom állt. Akkor is, ha a főemberek időnként összeverekedtek egymással! De hát kanálcserzés nélkül a családok sem ússzák meg. Nagyon nehéz elvonatkozni attól a tapasztalattól, hogy a sikeres hadi vállalkozások mögött rendre egy egymás szavát értő nép áll, ha nemzetnek, nácinak nevezzük a szóban forgó társadalmi

ra. Mért is tették? Növelni akarták élet-színvonalukat.

Ismét menjünk tovább. Nyugati szomszédunk, a német császárság időközben új erőre kap, s így Géza fejedelmünk az augsburgi vereség hatására belátja, hogy csatlakoznunk kell „a nyugati kultúrához” — „Európához”, ahogy ma mondanánk —, s fiát s örökösét, Vajkot már keresztény papokkal neveltet. E csatlakozási szándékunknak megint csak háborús következményei támadnak. Két rendbeliek is. Belső és külső háborúk következnek belőle. Belső: a pápától kapott koronával megkoronázott első magyar királynak három nagy hadjáratban le kell győznie Koppányt, Ajtonyot és Gyulát, akik sérelmesnek találják magukra, törzsükre nézve ezt a „csatlakozást”: nem óhajtották feladni fehér lovat Hadúrunk áldozó „ösi hitüket” sem, a kalandozások mégiscsak lukratív vállalkozásait sem. Másfelől a megerősödő német császárság úgy gondolta, hogy itt az idő érvényesíteni egykori, honfoglalásunk előtt gyakorolt hűbéri jogait, konkrétan: adóztatási kiváltságát immár a Magyar Királyság rovására is. Ebből megintcsak háború támadt. Az „Európához”, avagy a keresztény népek nagy családjához csatlakozás bizony alig csökkentette háborúink számát. Az Árpád-házi királyok „külpolitikája” a német császári aspirációktól függetlenül is gondoskodott bőven külső háborúkról, a trónörökösödési konfliktusok pedig biztosították a belső harci villongásokat.

formációt, ha nem. Azonos nyelvvel, azonos kultúrával — s ezen belül közös történelmi tudattal, még írásbeliség nélkül is —, azonos vallással. Tehát azokkal a tényezőkkkel, amelyek a 19. századra datált nacionalizmusnak bizony lényeges elemei.

Az emberi természetben benne vannak a társadalmasodás alapjai. A létfenntartás alighanem a kezdet kezdetétől megkívánta, hogy az emberi társadalom ne családok amorf halmazából álljon, hanem azoknál összetettebb szociológiai alakulatokat mutasson. Ebből pedig az következik, hogy az egymással vérségi kötelekkel egybefűzött „nemzetségek” adták a hordozó bázist akár az állatvilággal szemben folytatott, akár később vagy egyidejűleg az egyes nemzetségek között — s éppen létfenntartási okból — létrejött konfliktusokat megoldani kívánó harcokhoz, háborúkhöz. Mindezek alapján két okból is „Prügelknabe”-nak tetszik számomra napjainkban a „nacionalizmus”. Az egyik okot már láttuk: a 19. század előtt nem kevésbé határozta meg az emberiség történelmét a háború, mint a konfliktusok megoldásának eszköze. S a másik? Ha már használja az emberiség ezt az eszközt, ugyan milyen társadalmi bázisnak kellene hordoznia ezt? Nem ke-

reshet a maga védelmében, érdekeinek képviselőre társakat tőle sokezer kilométer távolságban élők, más nyelvűek, kultúrájuk s vallásuk között. A besenyők nem minden második Etel-közi magyart, meg egy közép-amerikai törzs minden második tagját támadták meg, hanem az ott élő — és ennek következtében közös kultúrájú — nép szállásterületét akarták megszerezni. Egy másik — ugyancsak közös kultúrával rendelkező — nép teszi ezt. Akkor is így van ez, ha egyiket sem volnánk hajlandó nációnak nevezni. Nem ragozom a dolgot tovább, s kimondom: az emberiség, az

4. A nemzethez tartozásunk felelős a háborúkért?

Teljes értetlenséggel állok tehát a nacionalizmus gyalázásának színe előtt? Nincs tehát alapja annak az állításnak, hogy a romantika hatására felértékelődött nemzethez tartozási tudatunk felelős az elmúlt két század háborús pusztításai miatt? Nem állítom, hogy nem felelős érte. Mégis úgy gondolom, hogy amikor a nacionalizmust vágjuk, nem azt ütjük, amit ütnünk kellene. Ennek igazolására mindenekelőtt két mozzanatra szeretnék utalni, melyeket nem hagyhatunk figyelmen kívül.

Az első: a történelmileg kialakult értékrendben — sérelem esetén fegyverhez nyúl, aki méltó az ember nevére — fegyverhez nyúlunk azzal szemben, akit bajaink okozójának, érvényesülésünk gátjának tekintünk. Bakócz Tamás esztergomi érsek felhatalmazást kap a pápától török elleni „keresztes had” gyűjtésére, s magyar jobbágyaink úgy gondolják, hogy nekik kevés bajuk van a törökkel, a mohamedán „pogánnyal”, annál több a bajuk magyar és keresztény, azaz nem pogány hiten levő pap és nem pap urakkal. Más: Pázmány Péter — másik esztergomi érsek — taksálása szerint Bethlen Gábor erdélyi regnálásának s vallás-háborúinak következtében jó kétszáz-ezerrel fogyott a magyarság létszáma, mert a porta és tízezer janicsár kegyéből lett fejedelem nem török, hanem magyar vérbe mártotta kardját. Az indította erre, hogy a bécsi király nem biztosított vallászabadságot a királyi Magyarország protestánsainak. Ezekkel a példákkal azt szeretném illusztrálni, hogy az említett értékrendben belül a háború eszközt nemzetesten belül is felhasználjuk sérelmeink orvoslására. Az említett két történelmi példában „szegény magyar tulajdon vérebe vert csapat” (Vörösmarty). A marxizmus pedig nem is akármikor, hanem a „nacionalizmus” megszületésének századában írja az emberiség zász-lajára az osztályharcot, amelyben a frontvonalak rendre adott nemzettesteken belül húzódnak. Magyar csendőrok sortüze tüntető magyar munkásokat ér. Majd viz-szonzásul magyar egyetemi tanári ajakról halom századunk közepén „kulákok felszámolása” kapszán az említett érték-rendbe belesimuló fogalmazást: „Ha egy mocsarat lecsapolnak, ki törődik a békákkal?”. Magyar a fogalmazó, s magyar a békának minősített kulák is. Hát ez lenne az egyik mozzanat: a legteljesebb nacionalista öntudat mellett is hajlandók vagyunk — Dózsa, Bethlen korában vagy a mi korunkban, mindegy — elti-

emberi társadalom szükségképpen azonos nyelvű s kultúrájú szociológiai alakulatokat hoz létre. Minek következtében ha egyszer beletartozik a háború életünk fenntartásának eszköztárába, akkor ennek a háborúnak legtermészetesebb hordozói ezek az említett azonosságokat hordozó alakulatok lesznek. Tehát az említett azonosságokat mutatók (nációk) fogják létükért folytatott harcaikban egymást természetes szövetségeiknek tekinteni, mégpedig a hozzájuk viszonyítva különbözőségeket mutató, de önmagukon belül ismét azonos más alakulatokkal (nációkkal) szemben.

porni a nemzettest azon tagjait, akiket érdekeink akadályozóinak tekintünk.

Lássuk a másodikat. Az közelmúltban Gárdonyi-novellákat olvastam: Mezőgyekő-elszántás ókán a Kevi és a Fodor család halálos nagy haragba keveredik egymással. A baj csak az, hogy Kevi Imre és Fodor Lidi meg halálos nagy szerelembe esnek, s mégsem lehetnek egy pár. Annak idején Imre sorozáskor kapott valami gyökeret egy cigány-asszonytól, s úgy elgyöngült annak levétől, hogy alig tudott betámolyogni a sorozó urakhoz, s mint szívbajos „megszabadult örökre”. Most viszont halálos nagy elkeseredésében otthagyja faluját, hogy elmenjen katonának. „Egy hét múlva visszakerült az Imre. Nem vették be, meg sem vizsgálták. Azt mondták neki, hogy ha katona akar lenni, hát vizsgál-tassa meg előbb az elméjét” (A mesgyekő). A lovas-nomád népeknél minden „szabad” állapotú férfi — katona. A „keresztény Európában” csak a nemesek a hadra kötelezettek, meg zsoldosok katonáskodnak, akiknek munkaviszonyuk, megélhetési forrásuk a háborús öldöklés. A 19. század második felében születik meg a hadkötelezettség eszméje: minden egészséges férfi hadra fogható. Aki ez ellen tiltakozik, annak Ferenc Józsa, az apostoli király, kiutalványoz nyolc évi várbörtönt Aradon, melyből egész életre megnyomorodva kerül majd ki az az „istentelen s hazátlan bitang”, aki nem teljesíti ezt a keresztényi és hazafiúi kötelességet — a „keresztény Európában”. A nazarénusok Jézusért elvállalják az aradi várbörtönt is, a minősítést is. Ám a romantika szülte nacionalizmus szelle-mében a fiait áldozó hazafi anya

„Az egyiket nem síratta,
A másikat odadta,
S ment a honvéd,
Ment előre”

(Tóth Kálmán, Előre).

Kossuth még verbuvált, s kétszáz ezres hadsereget tudott gyűjteni — nem tagadom. De kérdezem: ha volna lehetőségük az asszonyoknak, a feleségnek és anyáknak otthon tartani férjüket, gyermeküket, mekkora hadseregeket tudnának kiállítani az államhatalmak? Persze lehet a nacionalizmust felelőssé tenni az államhatalom sorozási jogáért is. De csak lehet. Hogy a társadalom szükségképpeninek talált nemzethez-tartozása a felelős érte, azt el kellene tudnunk dönteni. El lehetne. Csak népszavazást kellene kiírni a nacionalizmus vírusával megfertőzött „keresztény Európánk” ál-

lamaiban. S szavazhatna minden szavazásra jogosult férfi és nő, férj és feleség, apa és anya: kívánják-e, hogy az államhatalomnak joga legyen férjüket, gyermeküket besorozni katonának, avagy inkább a zsoldos sereget, vagy éppenséggel államuk semlegességét tekintik kívánatosnak. De addig is, amíg elrendelődik e népszavazás, a közvéleménykutató vállalatoknak meleg szeretettel ajánlanám, mérjék fel e tekintetben a társadalom tudati helyzetét. Nem biztos, hogy e nacionalistának minősített 20. századi európai magyarok vagy nem magyarok többségének hő vágya, hogy katona lehessen. Az azonban halálosan biztos, hogy a két világháború poklát, meg a megsemmisítő táboroknak a háború poklánál is pokolibb világát nem tudták volna megcsinálni „felelős államférfiaink” az „általános hadkötelezettség” eszméje és tényle nélkül.

5. Gyilkosok vagy hősök?

A nacionalizmust, ha az azonos nyelvű, kultúrájú emberek összetartozását, együvé tartozni akarását jelenti, az emberi természetből folyó és szükségképpeninek gondolom. Az államhatalomnak azt a jogát viszont, hogy állampolgárait tömeggyilkosokká képezze ki, nem gondolom szükségképpeninek s az emberi természetből folyó. Ugyanígy nem tekintem az emberi természetből folyó és szükségképpeninek azt a „keresztény Európát” is meghatározó értékrendet, amely megengedhetőnek tekinti a fajgyilkosságot mint a konfliktusok rendezésének eszközt.

Úgy tetszik, hogy a fajgyilkosság tudatosítása s annak az emberi társadalomból kikapcsolása nélkül nincsen lehetőségünk sem a nacionalizmus, sem bármiféle egyéb megmondolás (izmus) alapján csoportokba szerveződés káros következményeinek felszámolására. A nacionalizmus csak egyik igazolója sok egyéb izmus mellett a fajgyilkosság bevett gyakorlatának. A fenti kikapcsolás nélkül az ember mint biológiai species, faj bizony kiteszi magát nemcsak annak a lehetőségnek, hogy önmagát teljességgel kitörli a természet történelméből (a természetrajzból = natural history), hanem minden más fajt is, s indulhat újra elől a Föld planetán az evolúció. Az általános iskola első szintjétől — s korábban odahaza az óvodában — kellene oktatni, hogy amit az állatvilág ösztönből — Isteniől beprogramozottan — tesz, annak megtevésére kapta az ember, mint a Föld legfejlettebb species-e, faja az értelmet. A vallásoknak, melyek speciális hivatása Isten gondolatainak bennünk érvényre jutni segítése, pedig egyszerűen semmiféle rendeltetése, szerepe, helye nincse az emberi társadalom életében, ha nem ennek nyilvánvaló tevését tekinti alapvető feladatának. Ha az állatvilág különböző speciei meg tudják oldani a maguk fájának életét az útban álló másik egyed megsemmisítése nélkül, akkor erre az embernek is képesnek kell lennie. Az állat is szerveződik bolyokba, falkákba, csoportokba, s az egyes bolyok, falkák és csoportok között (az egyedek között is) ott is akadnak ütközések, de az erősebb futni hagyja a gyengébbet, nem gyilkol. Azt hiszem,

nem lenne jelentéktelen, ha két különböző szót használnánk a fajon kívüli és a fajon belüli életkioltásra. Az ember a csirkét, a disznót öli, de az embert gyilkolja. Az olasz nyelvnek külön szava van a magánszemélytől fogadott–fizetett bérgyilkosra: bravo. A zsoldos seregek tagjai az államhatalomtól fogadott s az állampolgárok zsebéből fizetett bérgyilkosok. S a sorozott katona? Ha kényszerből lett katona, akkor „inkább gyilkolt, mert nem akarta, hogy öt gyilkolják meg” — a neve. Ha „önként és dalolva” lett katonává, akkor „valamínő izmus hatására lett gyilkos” — a neve. De mindezeket nyelvünkben pótolja a „hős”. A fajgyilkosság örületében élő emberiség a kitüntettek arcképcsarnokába rakja a maga akár kényszerből, akár valamely izmus hatására fajgyilkossá lett tagjait.

6. Fajgyilkosság és államhatalom

Ha a fent említett közvéleménykutatásra sor kerülne, a kérdőívbe bele kellene rakni egy ilyen kérdést is: *Akkor is jelentkeznél katonának, ha nem volna kötelező?* Azt hiszem, azok válaszolnának igennel, akik életben maradás esetén jelentős előnyöket remélhetnének a maguk számára. S azok válaszolnának nemmel, akik számára a katonáskodás csak hátrányos következményekkel járhat (halál, megnyomorodás). Azt lenne jó világosan látnunk, hogy a háborúk nyomán remélt határmódosítások a győztesek mekkora rétegének biztosítanak előnyöket. Ez a réteg különböző történelmi helyzetekben és körülmények között nagyon különböző lehet, ezért példaképpen egy konkrét szituációt kellene vizsgálat tárgyává tenni. A trianoni békeszerződés pl. Romániához csatolta — az 1910. évi népszámlálás adatai szerint — Magyarország 5,3 millió lakosát, amelyből 2,8 millió volt román és 2,5 millió egyéb nemzetiségű. Jobb sora lett az összes románnak és rosszabb lett a helyzete az összes nem-románoké? Lehet, hogy erre a kérdésre a helyzet alapos ismerői azt válaszolnák, hogy igen. Igen, mert bár az új hatalom nem tudott minden románnak főispánságot vagy legalább vasúti baktárságot biztosítani, de anyanyelvi oktatásban részesülhetett minden román az óvodától az egyetemig, s legalább azon a címen, hogy román nemzetiségű, egyetlen románnak sem kellett félnie. A nem-románok közül pedig valakik kipottyantak a főispánságból és baktárságból, s általános iskolai vagy középiskolai szinten is nehezen, de egyetemi szinten már aligha tanulhattak anyanyelvükön, s nemegyszer kellett félniük pusztán azon az alapon, hogy nem-románok. Ebből az következnék, hogy az adott területen minden románnak elemi érdeke, hogy fegyvert ragadjon a határok visszarendezése kísérletének esetén, s hogy minden román impérium alá került nem-románok elemi érdeke, hogy ne ragadjon fegyvert, bár fegyvert fog ragadni, mert életével játszik, ha nem teszi. Ugyanakkor elgondolható, hogy Havasalföld és Moldova román vagy a mai Magyarország magyar népének jelentős része katonának jelentkezéssel nem kockáztatná életét, mert alighanem nagyon szűk a most em-

lített területeken az a réteg, amelynek a főispánságból, baktárságból kieséssel, ill. abba bekerüléssel stb. kellene számolnia.

Úgy tetszik, minél kevesebb személyi hátránnyal, ill. előnnyel jár a határmódosítás, annál kevesebb lehet azoknak a száma, akik önként jelentkeznének fajgyilkosságra. Min fordul, hogy mekkorák az előnyök, ill. hátrányok? Kétségtelen, hogy az egyes államhatalmakon fordul, s azok szűk hatalomgyakorló rétege a leginkább érdekelt a mondott előnyökben és hátrányokban. Ugyanakkor ezen államhatalmak fogalmához hozzátartozik a fajgyilkosság üzemeltetése és a fajgyilkosok megmagasztosítása. Minő alapon állítom ez utóbbit? Csak azon az alapon, hogy bárki egyén vagy bármely az államhatalomnál kisebb társaság, ha gyilkol, bíróságban kell felelnie tetteért, míg az államhatalom büntetlenül teheti ugyanezt, sőt bíróság elé is állíthatja azt, aki az általa elrendelt gyilkosságokban nem hajlanádó közreműködni.

Svájc ugyanúgy több nyelvű ország, miként az a terület, amelyet a trianoni békeszerződés a Magyar Királyságból Romániának juttatott (egyszerűség okából: „Erdély”). Svájc területe fele akkora se, mint Erdélyé, de a két terület lakosságainak száma nagyjából megegyező. Mindkét területen különböző anyanyelvű népek laknak. Mindkét országban van többség és kisebbség. Erdélyben: 53 % román, 32 % magyar, 11 % német, 4 % egyéb nemzetiségű él (1910. évi népszámlálási adatok). Svájcban: 69 % német, 19 % francia, 10 % olasz, 2 % egyéb. Svájc nem ismeri a fentiekben vázolt gondokat. Mért? Csak azért, mert 20 önkormányzati egységből áll, s ezek maguk döntenek el, hogy milyen anyanyelvű legyen a főispán meg a baktar, milyen

nyelven–nyelveken folyék az iskolákban az oktatás, és ha valaki esetleg úgy gondolná, hogy félnie kell pusztán az anyanyelve miatt, arrébb megy három faluval egy másik kantonba, ahol már nem kell félnie. De aligha akad ilyen költözködés — az említett okú félelem alapján. Ezzel szemben azonnal jelentkezhetnének az Erdélyben tapasztalható bajok, ha a 69 %-os többség csatlakozni akarna pl. Németországhoz, felszámolná a kantonok önkormányzatát, német főispánokat és baktarokat rakna a francia és olasz nyelvű kantonokba, s iskolapolitikájával germanizálni akarná a 31 %-os „kisebbséget”.

Az emberiség alapbetegsége: a fajgyilkosság. Ezzel csaknem azonos nagyságrendű betegsége, hogy az államhatalom joga

eldönteni, hogy mely emberi alanyok tartozzanak hatalma alá. Abszurd helyzet ez. Akkor nem volna abszurd, ha Isten államhatalmat teremtett volna, s az államhatalom hívta volna aztán életbe az embert. Ellenkező a helyzet. Isten embereket teremtett, s ezért az emberek tiszte eldönteni, minő s mekkora államokat akarnak csinálni maguknak. *Isteni jogon tiszte az embernek dönteni a maga sorsáról. Az emberi személy joga a társulás és e társulások önnön magukat kormányzása. A társulás kell állítani, ami jelenleg a feje tetején áll.*

Nem az a baj, hogy a némethez közelebb áll a német, mint a magyar, s a magyarhoz közelebb áll a magyar, mint a román. A baj az, ha a német valami olyasmit akarna készíteni a magyarnak, amit magának nem kívánna. Ha a magyar valami olyasmit akarna tenni a románnal, aminek nem örülne, ha vele tennék. A fajgyilkosság kiküszöbölése a szeretet arany szabályának csak egyik megnyilvánulása. De nemcsak a fajgyilkosságot kell kiiktatni életünkben, hanem azt is, ami ennél kisebb szeretetlenség: főispánság–baktárság stb. Alulról kell építkezni, az emberi személyek bázisán. *Nem lesz sem Egyesült Európa, még kevésbé Egyesült Emberiség, ha erőszakkal létrehozott és erőszakkal fenntartott egységekből akarjuk létrehozni az integrációt.*

SEMMI BAJ NINCS A NACIONALIZMUSSEL, AMIG AZ NEMZETHEZ TARTOZÁST JELENT. A BAJ CSAK ABBÓL ADÓDIK, HA EGYBEKAPCSOLÓDIK A FAJGYILKOSSÁGGAL S A FAJGYILKOSSÁG ELVI ALAPJÁN ÁLLÓ, MERT KÉNYSZERREL MEGTEREMTETT ÁLLAMHATALMAKKAL.

Gromon András

Szokrális – profán

(Tájékozódás egy teológiai vitában)

Szokrális és profán. Ha nem is ebben a formában, de a vallásos ember szókincsében ősidők óta szereplő két szó. Egyelőre fordítsuk így: „szent” és „(e)világi”. — Olvastam néhány tanulmányt ebben a témakörben; megragadott a problematika, de sokáig bizonytalankodtam, érdemes-e közreadni a gondolatokat. Egy tanév eleji hittanóra után döntöttem. Kérdeztem a gyerekeket, miről tanultak tavaly, miről szeretnének hallani az idén, és biztattam őket, hogy bátran kérdezzenek, mindenről lehet beszélni, iskoláról, pályaválasztásról, családról stb. Mire az egyik hatodik megszólal: „Hát nemcsak szent dolgokról lehet kérdezni?” — Remélem, az Olvasó mindjárt érzi a téma jelentőségét! S lehet ugyan, hogy ezen a területen nincsenek gyakorlati problémái, az elméleti tisztázás talán mégsem árt.

Fogalomtisztázás

A „szokrális” szó a latin *sacer*-ből ered. Sajnos, akárcsak a magyar „szent” szót, ezt sem csupán személyekre használjuk, hanem tárgyakra is, mint a héberben a kados-t. Ellenben a bizánci görög és a latin tud különböztetni: a *hagios* és a *sanctus* melléknéveket személyek, a *hieros* és *sacer* melléknéveket tárgyak, berendezések, intézmények részére tartják fenn. Mindkettő szemben (ha nem feltétlenül ellentétben) áll a nem-szenttel vagy profánummal (innen a magyarba is átvett „profán” melléknév). A *profanum* a „fanum előtt”, a fanum-on kívül fekvő területet jelenti. A *fanum* pedig eredetileg a főpap (pontifex) jelenléte, tartózkodása által megszentelt, felavatott hely. A profanum-nak kezdetben nincs negatív csengése, de már a Kr.e. 3. században Plautusnál igen, jelentése: nem-szent (közönséges, tisztátalan).

Mármost egészen általános értelemben szokrálisnak, szentnek nevezük azokat a személyeket, intézményeket és dolgokat, tárgyakat, melyek kapcsolatban állnak Istennel, a tulajdonképpeni Szenttel, akár úgy, hogy Isten különleges módon nyilatkozik meg bennük, akár úgy, hogy az emberek Isten tisztelőre használják fel őket.

A vallástörténet és a vallásfilozófia különbséget tesz mágikus (erre még visszatérünk), tabu- és vallásos szokrális között. De mindháromban közösként igazolja, hogy a primitív ember számára minden, amit Isten alkotott, szent, mert Istent nyilatkoztatja ki; de minél autonómabbnak érzi magát az ember, annál inkább korlátozza a szokrálisat bizonyos helyekre és időkre. (Érdekes adalék a művészettörténetből: Egységes világnézetű korokban nincs különbség szokrális és profán művészet között. A görögök temploma eleinte nem más, mint amit a neve — ház = domos vagy laos — mond: egy ház, amely bár szent — hieros — ház, de stílusában nem különbözik bármelyik nemes ember házatól. A római bírósági bazilika és az ókeresztény bazilika, a gótikus városháza és dóm, a barokk díszterem és templom sem különbözik egymástól a stíluslemek tekintetében, ha a funkcionális követelmények strukturális változásokat — pl. kereszthajó, kettős karzat — hoznak is.)

Az Újszövetség szemléletmódja

1. A kultusz fogalmainak eszkatologizálása, pneumatizálása és krisztologizálása

Az újszövetség egy csomó egyedi fogalmat ismer a vallásos aktusok kifejezésére (áldani, dicsőíteni, kérni stb.), de az általános kultikus fogalmakat nem úgy alkalmazza, mint az a késői egyházatyák korától a mai napig történik az Egyházban. A jámborsággal, istentisztelettel, kultusszal kapcsolatos kb. 10 általános fogalmat *kultikus értelemben* csak a zsidó és pogány istentiszteletre és részben Krisztus üdvözítő tetteire használja, ezzel szemben a keresztényekkel kapcsolatban — egy kivétellel — csak az életük egészére vonatkozóan. Ez érvényes az áldozat és áldozatot bemutatni kifejezésekre is.

A *papi hivatalmegjelölést* (hierous, ill. hierateuo) az Ószövetség hivatalviselőire, az Újszövetségben Krisztusra és minden hívőre vonatkozóan használja (ez utóbbiakra szellemi papságuk — „általános papság” — értelmében), de soha-

ben azonban csak Krisztusra, a mennyei templomra és a hívőkre vonatkozóan (együttesen vagy külön-külön).

Ezekből a tényekből két dolog következik: a) Az újszövetségi Szentírás szerzőinek élénken élt a tudatában, hogy a keresztény istentisztelet olyan *radikálisan* különbözik a zsidótól és a pogánytól, hogy az idevágó fogalmak használhatatlanok számára. Ez érvényes a (pogány) szokrális–profán fogalom párra is. A (hagyományos) kultikus fogalmakat az Újszövetség eszkatologizálja, pneumatizálja és krisztologizálja (H. Schürmann). — b) A keresztény istentisztelet és a keresztény élet olyan szoros egységet alkotnak, hogy a szokrális kifejezéseket az Újszövetség nem használja a szűkebb értelemben vett istentiszteletre, hanem *csak a keresztény élet egészére!*

2. A szokrális határok felszámolása

Jóllehet a szokrális (szent) — profán (az Írás szóhasználatában közönséges, tisztátalan, *koinos*) szópár az Ószövetség gondolkodásában és intézményeiben egészen Jézus idejéig döntő szerepet játszik, *Jézus gondolkodásmódja* elüt tőle, egészen más. A zsidó szokrális előírások ellen így szól: „Semmi sem szennyezi be az embert (azaz semmi sem teszi az istentiszteletre alkalmatlanná, profánná), ami kívülről jut belé; hanem ami az emberből belülről ered, az teszi tisztátalanná az embert...” (Mk 7,15 par). A kultikus tisztasági törvényekkel szembeni polemikájában (Gal 4,9–11; Kol 2,16–18; Róm 4,5–11) *Pál* éppúgy levonja ebből a következtetést, mint *Péter*, miután a cezáriai látomásban egy hang így szólott hozzá: „Amit Isten tisztává tett, te ne tedd tisztátalanná” (Csel 10,15). „Mind a tiétek, ti Krisztuséi vagytok, Krisztus pedig Istené” (1 Kor 3,22).

Eltűnnek a szokrális térhatárok: „Eljön az óra, amikor sem ezen a hegyen (Szamária), sem Jeruzsálemben nem imádjátok az Atyát... Eljön az óra, amikor az igazi imádók a Lélekben és igazságban imádják az Atyát, mert az Atya ilyen imádókat keres. Lélek az Isten, s akik imádják, Lélekben és igazságban kell imádniok” (Jn 4,21.23). Jézus szavának megfelel István beszéde: „A Magasságbeli nem lakik emberkéz által emelt épületben... Miféle házat építenének nekem? Ugyan hol lenne az én nyugóhelyem? Hát nem az én kezem alkotott mindent (Csel 7,47–50)?”

Eltűnnek a szokrális időhatárok: „A szombat van az emberért, és nem az ember a szombatért” (Mk 2,27). A szeretet törvénye a szombat törvénye fölött áll (Mk 2,23–28; 3,4; Lk 13,15–16). Bizonyos „napok, hónapok, ünnepi idők és esztendő” (Gal 4,10; Róm 14,5) helyébe az alkalmas idő (2 Kor 6,2), a „ma”, az

Mindenható

*Veled kezdődik a nap.
Tőled ered minden:
Erőm, tehetségem, s a feladat,
hogy álmaidat
valóvá váltsam.
Fáraót estén
álomba ringató reményem,
hogy belőled valólk könnyeim is,
meg erőtlenségem.*

sem püspökre (episkopos), presbiterre, tanítóra, apostolra. Ezek a hivatalmegjelölések mind a profán területről származnak.

A (szokrálisnak megfelelő) *hieros* szó egyszer fordul elő (2 Tessz 3,15: az Újszövetség szent irata), a *hieron* többször a zsidó templomra és egyszer Diána templomára vonatkozóan. A másik kifejezést a templomra, pontosabban a szentélyre, a *naos*-t a pogány és zsidó templomra is használja, keresztény értelem-

„óra”, Krisztus „napja” (Zsid 3,3–4,4), a szombatév (Lk 4,19) lép. „Senki se ítéljen meg tehát titeket étel-ital dolgában, s ünnepre, újholdra vagy szombatra vonatkozó dolgokban, hiszen mindez csak árnyéka az eljövendőnek. A valóság Krisztusban jelent meg” (Kol 2, 16–17).

Jézus és az Újszövetség tehát a kultikus törvények béklyójának feloldásáért, exkluzív szent helyek, idők, szavak megszüntetéséért küzd. *A szakrális–profán fogalom párt az Újszövetségben a krisztusközelség–krisztustávolság váltja fel!*

Egyháztörténetünk terhe

Az Egyház meglehetősen hamar visszafordult ahhoz a pogány és zsidó kultikus terminológiához, melyet az Újszövetség a keresztény valóságot illetően határozottan került. Ez csak akkor nem jelentett volna visszaesést az új szövetség szabadságából a kultikus törvényeskedésbe, ha az átvett fogalmakat szigorúan analogikus értelemben használták volna. Az azonban ritkán történt meg. Yves Congar írja: „Sajnos újból mértéken felül folyt a szakralizálás, tabuk felállítása, ritualizálás, ismét a szakrális és profán szétválasztását prédikálták.” Karl Lodergerber *Kunst und Religion in der Verwandlung* c. művében (Köln, 1961 — ezzel indult a szakrális–profán körüli általános teológiai vita) azt panaszozza, hogy a kereszténység Konstantin után visszaesett az archaikus–mitikus szakralitásba. Congar rámutat arra, hogy a korai időkben a „templomszentelést” az illető házban tartott első eucharisztikus lakoma (ténye) jelentette, s ez hogyan fejlődött a középkor hosszú és bonyolult szentelési liturgiájává; rámutat az ordnációk körüli megkenésekre, a normális kenyér kovásztalannal történő fölváltá-

sára (9. század). Az effajta példákat könnyen meg lehet sokszorozni, s mögöttük ez a törvény figyelhető meg: Minél inkább az isteni (numinosum) félelmetes elemét (tremendum) hangsúlyozzák a századok során az elbűvölő, vonzó elem (fascinum) rovására, annál inkább emelkedik a szakralizálás és ritualizálás szintje!

Újra létrejön a tárgyak szakralitása, jóllehet az Újszövetség szerint csak az emberi használat által szentelődnek meg a dolgok. A hagios (szent) szót Sevillei Izidor és fantasztikus etimológiája nyomán a-gé-ként (=a földön kívüliként) magyarázzák. A platonikus és újplatonikus szellem befolyásának hatására olyan lelkiség alakult ki és terjedt el, amely elfordult az érzékitől és megvetette a világot. Mindez hozzájárult annak a sajnálatos helyzetnek a létrejöttéhez, melyet a szakrális–profán ellentétel jellemezhetünk.

Teológiai reflexió

Az Isten által teremtett egyetlen valóságnak ez a szakrálisra és profánra történt szétválasztása, ill. a szétválasztás káros következményei vezettek — meglátásom szerint — ahhoz a mai napig sem lezárt teológiai vitához, amely elméleti és gyakorlati vonatkozásban egyaránt szeretné megtisztítani a kereszténységet a ráragadt idegen, pogány és zsidó elemektől. A (szakrálisra és profánra) szétválasztás megszüntetéséért harcoló vagy radikális deszakralizálásért küzdő teológusok érveit három csoportba lehet sorolni: 1. Krisztusban minden megszentelődött (=szakrális), 2. Krisztus a világot végérvényesen profanizálta, 3. Krisztus megszüntette a különbséget szakrális és profán között (mint láttuk, lényegileg ez az Újszövetség felfogása).

Miért olyan éles a vita? A szakrális–profán szétválasztás fenntartása mellett harcolók attól félnek, hogy a szétválasztás megszüntetésével nemcsak a profán megszűnik meg, hanem elveszíti jelentőségét és létjogosultságát a szakralitás is, konkrétan: elvesz a szakramentalitás, (legáltalánosabb értelemben véve) a szentségek lehetősége. A deszakralizálás hívei pedig úgy vélik, végre ki kell emelni a kereszténységet a mágia mocsarából. — Ha a két fogalmat tisztázzuk, akkor — nézetem szerint — nemcsak a problé-

ma gyökerét ragadtuk meg, hanem a megoldás útjára is rátaláltunk.

Szentségeken (egészen általánosan) olyan, cselekvésben és szavakban megvalósított „szimbólumokat” értünk, amelyek nemcsak jelentenek valamit, hanem amelyek megvalósításában éppen az válik objektív valósággá, amit jelentenek (pl. megtisztulás, a bűn eltörlése, egyesülés Istennel stb.). A mágia pedig kísérel arra, hogy bizonyos cselekvések révén emberfeletti erőkkel rendelkezessünk, Istent befolyásoljuk és emberi célkitűzések szolgálatába állítsuk.

A vita *neuralgikus pontját* tehát ezzel a kérdéssel tárhatjuk fel: A szakrális dolgokban (elsősorban a szentségeken) csak valami „látványossággal” van dolgunk vagy realitással? Csupán emberi cselekvéssel, melyben tulajdonképpen semmi nem történik, vagy az isteni (Isten) reális jelenlétével?

Szerintem ilyen formában a kérdés eldönthetetlen, mert mindkét tábor a szakrális *mechanikus szemléletével* dolgozik. Azaz (nagyon leegyszerűsítve!) mindkét felfogás a „szent” cselekvések, idők, helyek, tárgyak, személyek, intézmények „ex opere operato” hatékonyságát feltételezi, miközben az egyik síkra száll mellette, a másik tagadja.

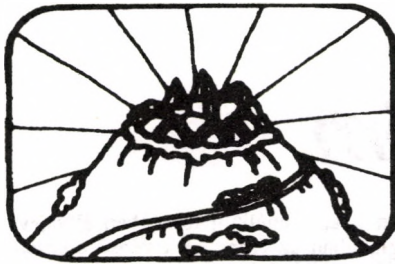
De éppen innen nyílik a kivezető út! Mert lehetséges a szakralitás (és ezen belül a sacramentumok, a szentségek) „ex opere operantis” jellegű felfogása is! Ez ugyan nem annyira teocentrikus (de hisz Isten „mindig” és „mindenütt” működik), hanem inkább antropocentrikus szemlélet, de korántsem zárja ki Isten reális jelenlétét a különböző cselekményekben, intézményekben, személyekben stb. De ez a jelenlét *rajtunk*, a mi hozzáállásunkon, magatartásunkon fordul, és nem bizonyos jelek, szavak, eszközök stb. *formális* alkalmazásán. A döntő — s így kerülünk összhangba az Újszövetség szemléletével — a mi krisztusközelségünk vagy krisztustávolságunk! (Lényegében olyasféle problémával állunk szemben, mint a formális és valóságos /reális/ tekintély kérdéseben!)

A teológiai vita tehát meggyőződéses szerint *eldönthető*, mégpedig így: önmagában semmi (és senki) sem szent, sem nem profán, hanem Istenhez való (pozitív vagy negatív) viszonya szerint válik „szentté” vagy „profánná” (Ilyen értelemben viszont bármely tárgy, személy, jelenség stb. lehet „szentség”, azaz közvetítheti Istent.) — De inkább azt javasolnám, töröljük e két szót szótárunkból, és *térjünk át* a biblikusan megalapozott krisztusközelség — krisztustávolság, vagy istenközelség — istentávolság fogalom párt használatára!

Forrás:

Eduard Syndicus: *Entsakralisierung*. Ein Literaturbericht; Theologie und Philosophie, Frankfurt/Main 1967.
Emil Lengelig: *Sakral–Profan*. Bericht über die gegenwärtige Diskussion; Liturgisches Jahrbuch, Münster 1958.
Josef Pieper: *Entsakralisierung*; Drei Diskussionsbeiträge, Zürich 1970.

Vágó Mária

Lelki pillanataffelvételek

1. Két tiszta pillanat

Néha, egy-egy tiszta pillanatban befelé is látok. Kétféle ilyen élményt ismerek. Az egyik az, amikor elborzadok. Ilyenkor reménytelenül összefonódva, egyetlen gubancban hever bennem a jó és a rossz. Millió fekete pont egy szöveten. Közöttük néhány fényes kis gömböcske: számtalan gyengeség, rosszra való hajlam között egy-két jó tulajdonság, tiszta vágy.

Hogyan tudnám ezeket szétválasztani, a rosszat eltüntetni, a jót felerősíteni? Mennyi idő, mennyi erő, mennyi türelem kellene ehhez?

A kép elhomályosul, a reménytelenség rossz érzése rám borul. Nincs más menedék, csak az ima:

„Szabadíts meg, Uram, hitványságaimtól!”

Aztán nehéz idők szakadnak rám. Válság, nyomorúság. Szabadulnék tőlük, leráznám őket, de mintha a bőrömhöz nőttek volna.

Egyetlen nyihet adó pillanatom sincs. Vigasztalást keresek. Szívesen panaszkodnék. Ez a gyötrelmem azonban szinte megoszthatatlan. Nem értik, tulajdonképpen el sem hiszik. Mert amúgy nem látványos a dolog, nem is látszik rajtam.

„Úgyan már, ez is valami? Bezzeg amikor én... amikor nekem... amikor velem... stb.”

Egyszer csak enyhül, oldódik — lehullik rólam a nyomorúság, éppoly hirtelen, mint jött.

És akkor újra jön egy olyan tiszta pillanat, amikor befelé is látok. Ez a második fajta. Ilyenkor lám: a gubanc már szétesett. Mintha tűz perzselte volna

3. Gyémántragyogású pillanataim

Évtizedekkel ezelőtt történt, gyermek-és kiskamaszkorom színhelyén, Rákospalotán. Utcai bolyongásaim során idős asszonyra leltem, nehéz terhet cipelt. Bertertem, átvettem tőle táskáját. Hálásan megköszönte. Hazáig kísértem. Földszintes ház udvarába értünk, kis lakocskára elé, egy nagy ház mögött. Beinvitált. Egyetlen helyiségből állt a kis lak, a legszükségesebb bútorokkal. Az ágy fölött Mária-kép. A szobában tisztaság és virágillat. Talán liliumé. A néni olyan fáradt volt, hogy azonnal lefeküdt. Az ágynemű patyolat-tiszta, a hálóing hófehér. Az anyóka halkszavú, végtelenül kedves, szíves beszédű. Elmondhatatlan békesség áradt szavaiból, egész lényéből — ez kisugárzott, szétáradt a szobában. Akarva-akaratlan a Mária-képre kellett pillantanom.

A néni Istenről beszélt: korábban is hallottam már vallásos idős asszonyokat Istenről beszélni. Az ő szövegük általában tértítő jellegű volt, hogy járjak templomba,

fel. A fekete pontok is eltűntek. Az a néhány fényes gömböcske meg mintha fényesebb lenne.

Íme, így dolgozik Isten, ha ráhagyatkozunk. Az Ő keze nyomát látom ilyenkor, amikor ismét működik a belső látás kegyelme. Istenét, aki simogat, vigasztal, megerősít — s tűzzel tisztogat, ha kell.

Hála irgalmatlan irgalmaért.

2. Az áhítat pillanatai

Áhítat. Milyen szép ez a szó!

Áhítani valamit: nem követelni, nem kiharcolni, nem akarni! Ezek önzést, erőszakot sugalló igék. Áhítani szebb, mint kívánni vagy vágyakozni. Éteribb annál is, hogy óhajítani. Az áhítat lényünk legtisztább mélységéből tör fel az érzékelhetetlen magasba.

Arcokat őriz emlékezetem — áhítatuk pillanataiból. Felejthetetlenek. Talán azért, mert Isten visszfénye sugárik róluk. Istené, aki maga is áhítózik utánunk; áhítja, hogy közeledhessen hozzánk, s mi is közeledjünk Hozzá.

Van még valami, ami jellegzetes az áhítatba merült arcokon: lényük senki máshoz nem hasonlítható egyedisége, egyéniségük lényege — amilyenek a Teremtő álmolta őket. Amikor az áhítat pillanatai elmúlnak, eleinte ez a tiszta egyéniségkép is elhomályosul, amíg ki nem dolgozza magából a lélek. Sokáig csak úgy villan elő, mint lehetőség.

Sok imádság, áldozatos élet, nagy és állandósult szeretet rajzolja, vetíti majd rá véglegesen ezt a belső arcot a külsőre: Eredményes küzdelmeink, jól megharcolt harcaink után.

imádkoztam. Jámborság, ájtatosság, kegyesség — ilyen szavak jutottak, jutnak eszembe róluk, beszédükről, lényükről ma is — némi ellenérzéssel. Mert nem jártam templomba, nem kaptam vallásos nevelést — idegen és öregszagú volt nekem az ilyesfajta szöveg. Azt sem szerettem soha, ha valamire rá akartak beszélni — ígérem meg, most mindjárt, hogy a legközelebbi vasárnap misére megyek. Meg könyvet kaptam: olvassam el, meglátom, nekik van igazuk, ez is arról szól. Ilyenkor feszengtem, udvariasan — alkalmasint némi büntudattal — bölogattam, a könyvet elfogadtam, aztán otthon átlapozgatva, rövidesen visszaadtam. Néha még azt is füllentettem, hogy ezentúl elmegyek a templomba.

De ez a néni nem akart engem megtéríteni. Amikor azt kérdeztem tőle, van-e hozzátartozója, azt mondta, nincs senkije. És arra a kérdésre, hogy nem rossz-e egyedül, azt felelte: Ő soha sincs egyedül, mert Isten mindig vele van. Szó

szerint semmi másra nem emlékszem. Csak a beszéde, a szeme, a hangja bizalomteli melegségére. Végtelen nyugalomra. Jó volt a közelében lenni. Sokáig ottmaradtam, beszívtam azt a különlegesen kellemes illatot. — Lilium volt? Nem is emlékszem virágra! Nem virágillat volt. Abban a felfokozott fogékonyságú lelkiállapotban voltam, ami egyes túlértékény és magányos gyerekekbenek sajátja. Minden porcikámmal azt éreztem: Milyen jó itt lenni! És csak néztem-néztem ezt az idős, megfáradt arcot a párnán, a melegen csillogó szemeket. Nyugalom, béke, bizalom — boldogság gyémántragyogása hatotta át lényét, tárgyait, szűk és alacsony mennyezetű szobáját. Nem emlékszem, egész további életemben, anyámon kívül szolt-e hozzám, nézett-e rám még valaki így.

Évtizedek múltak el azóta. Lelkem, emlékezetem legmélyén egyetlen, semmihez sem hasonlítható pillanatba sűrítve maradt meg örökre ez az emlék. Vissza-visszatér. Váratlanul. Önkéntelenül.

4. Az istenhiány pillanatai

Olvassam a léleképítő könyveket, elmélkedéseket. Eszményeikkel fellendítettek. Követelményeikkel ugyanakkor le is törnek. Majd újra felemelnek. Végül is ennyi marad meg teljes határozottsággal: ezt így k e l l csinálni, jónak kell lenni, tökéletesedni kell. E felismerés, az erről szóló írások jelentik az egyik fogódzót.

A közösségi lelkiélet a másikat. A csoportos együtt-elmélkedés, a közös imák, a beszélgetések. A lelki napok és többnapos lelkigyakorlatok hatása, szelleme aktivizál, mozgósít — és könnyűnek tűnik a nehéz is, legalábbis megvalósíthatónak! Ilyenkor jelen vagyok, tette kész és boldog vagyok. Hazaérve azonban erős hiányérzetem támad. Nincsenek fogódzók, ezért aztán nyúlkálok össze-vissza — kapaszkodom olyan csoporttagok és vezetők után, akikről úgy látom, nekik valóban könnyen megy a lelkiélet, nekik e téren nincs semmi hiányérzetük, a legnehezebbet is megoldják: például egyformán tudják szeretni testvéreiket. Rokon- és ellenszenv nélkül, mégsem személytelenül. Olykor, ha kell, nagyon is személyre szólóan. Hogyan lehetséges ez? És miért nem vagyok képes én erre? Mi hiányzik hozzá? Felfedezem, hogy a páromat is hasonló baj gyötri. Árvák vagyunk a lelkigyakorlat után, istenszomjúság szomorkodik a szemünkben. Keten is egyedül vagyunk a Feladathoz. Miért? Mi hiányzik nekünk? Hol kereszük? Imbolygunk: ő ebbe kapaszkodik, én abba; vagy mindketten ugyanazokba. Régi életünk a múlté, az új még nincs... Sehhol...?

Vágó György

Krisztusköntösöm

Egyszerűbb lenne arra kérni Téged, kedves Olvasó, olvasd el az Istenkabátom című vallomásmomat, amelyben leírom, hogy jelent meg látómezőmben az Atya mindent betöltő képe. Az Atyáé, aki világot teremtett és igazgat. Akinek hatalmassága, ereje előtt meghajtom a fejem. Aki azonban hatalma fényév-özönnyi távolában tőlem valószínűleg újabb világnyi műveken munkálkodik, mit sem törődve porszemnyi léteimmel, molekulányi problémáimmal...

Bevezetésül rövid idézet az említett írás végéről, hogy lásd, honnan jutottam ideig.

„Vasárnaponként...térdet hajtok a szentségtartó előtt, letérdelek, amikor a többiek. Hiszek egy Istenben... kezdem el az imát a többiekkel, de megállok, mielőtt kimondanám: ...és az ő egyszülött Fiában... Mert hiszek Istenben, és énekelem én is... Szent vagy, szent vagy, szent vagy, mindenség Ura, Istene — de mit tehetek róla, hogy a világban azt tanultam, hogy nincs irgalom, nincs határtalan jóság, nincs örök béke, nincs világ, melyben senki nem akar ártani többé senkinek. Gyönyörű Krisztus-legendánk életem egyik legszebb meséje, de számomra nem több annál.”

Bizonytalanul és akadozva, megpróbálom elmesélni Neked, hogyan lett a mesehős énem részévé, fohászaim alanyává és tárgyává, testrészemmé, használati eszközzemmé, mint a szemüveg vagy a ceruza.

Káromlásul vagy megnyugtatósnak annyit, hogy mindig utáltam a megtérés-történeteket. A megtérést az ember olyan intim szférájának tartottam, ha egyáltalán elhittem, aminek kitálatása lelki nárcizmus. Most ennek ellenére egy ilyen mesét mesélek. Hogyan ölthettem fel Istenkabátom kissé érdes melege alá Krisztusköntösöm simogató selyembélését.

Előzmény: dzsungelérzés. Egyre nagyobb erőket lekötő készenlét éned, öntörvényeid megőrzéséért, a zavartalan tükörbenésért. Egyedüllét. Többéves életfáradtság. Kvázi-barátok, szesz, szex, néhány napra feldobó revelációk. Verssek, zenék illékony ingerülete.

Egy napon: patakpart. Betonnegyededtől két percnyire. Füllesztő, súlyos vasárnap reggel. Másnaposságtól túllérvény orrod jajongva érzi a harsány tavaszai növények illóolajainak szúrásait. A kutyáddal baktatsz a madarak reggeli énekében, harmatos fűben és nyakig a fájdalomban. Visszanézel. Mögötted lány kanyart ível a patak repedezett betonmedre. Egy párálló pocsolnyában békákat recsegnék. Visszanézel. Mögötted egy átkínlódott éjszaka frással, ivással, olvasással. Mögötted közel ötven év, alig mérhető eredményekkel. Előtted... nos, nem tudod, mi van előtted.

Istenem! — mormogod bénultan — Istenem, mi lesz belőlem, kinek jó az, hogy lehetek, talán Neked? De hát mivégre?...

A földre ülök, a kőre kuporodom, keserű cigarettám a patakba dobom. Megsimogatom a kutyám fejét. Aggodalmasan közelít hozzám, érzi aurám keserű kéréit. Mezei eger kecses pofája villan egy kis nyílásban. Vele a föld alá bújni lenne jó.

Föld alá. Halálba? És Isten? Mit szólna hozzá?

Az eget látgy, álmoságtól laza báránnyfelhők szelídítik közönyössé. Isten a mindenség igazgatásával van elfoglalva. Te küzdj itt egyedül ötven évéd keservével a patakpart fakó fűcsomói közt, melyeket rozsdássá betegítettek a szomszédos vegyi üzem büzlő befolyónnyalásai.

A halál? Józan, könyvelői számvetés. Kedvesed tán hiányolna egy ideig, de hát az idő, ugye... A nemléti mumusa nem riasztó, a lét annyira hajszálon függeni látszik. Miért? És miért is ne? Hol az az atomtöltetű szeretet, amiért bármi érdemes lenne? Hol van bármi, ami túlélne a holnapot?

A kutyát hazatérve házához kötöm, immár magányosan tovább. Újabb kanyarokat vesz a patakpart, kétoldalt ünnepi fűzruhába öltözik. Póznak tűnik lógó fejével bandukolni a harsogó életörömben. Pókerarcral tehát az otthon langymelegébe, miközben önkéntelen, reflex-sóhajok luggatják a torkot: Istenem, Istenem, segíts rajtam, Istenem, Istenem, elmondhatatlanul egyedül vagyok, elesett vagyok, kisebb és gyengébb vagyok a fűzfa suhángnál. Lám, az derűsen gyökerezik a jóillatú földbe, és vidáman készül lomb-sátras jövőjére.

Pánikreflex: segítség kéne. Isten? Hatalom, de cirmos báránnyfelhők mögötti, Himalája-hatalom... A patak partján, majd az otthoni betonsírbán a lélek vákuumban didereg. Isten? Nem, legalább ember, odafigyelő, szóval szolgáljni tudó. A pap-barát szabadságon, és rajta kívül nincsenek ismerős hóforrások. A Kedves érzékeny indái elfagyának a kétségbeesés hidegétől. Ájult álomba fordult vasárnapi felejtés délutánig.

Canossa-járás délutántól. Bezárt templomok, véletlenül szabadságon lévő plébánosok. Idegen, fásult tekintetek. A kereső lélek elé sorompóként zuhanó, keményített reverendák. A Belváros állandóan nagyüzemelő templomában sorbanállás az egyik gyóntatószék közért-pénztára előtt. Sorra kerülve vonalkódos számlázás.

A reménytelenség billent át az ima kuckós mélyedésébe. Hazafelé a buszon,

amíg az arcnélküli tömegben állva, végigzuhan az emberen a végső elkeseredés, fejtől indulva, átsöpör a testen, végül észrevétlenül, mint földelésen távozik a talpon át, keresztülesik az autóbussz padlatán, lezuhan az úttestre, olajtócsaként hagyjuk magunk mögött. A helyén maradt úrben csirázik ki az ima törékeny cserjéje. A remény halvány virága serken parányi ágán.

— Uram! Tudom, hatalmas vagy — égitesten a lábad —, fényévek a fidibuszaid. Ha ilyen óriásként engem is létrehozta, IRÁNTAM KÖZÖMBŐS NEM LEHETSZ! Uram! Ötven év tétovázása után talán épp most nyitod fel a szemem arra, most vered koszos kiskutya módján az orrom abba, hogy Te szeretsz engem? Uram, ezt nem merem elhinni, erre nem vagyok felkészülve, én Veled NEM MERÉK beszélni! Kérlek, küldj egy embert hozzám, aki szavaidat tolmácsolja, ház tudom, az én falábú hittemmel aligha tudnak felkent szolgálid mit kezdeni. Uram, Uram, Uram, Uram!

Hazáig hajtogattam a néma, szavak nélküli fohászt. Választ azonban nem kaptam.

*

Mélypontot követő, semmilyen-napok. Töltelék-napok. Megváltás nem jön, nem is várom, de a tördőféses reggel, savas patakmergés hangulatával egy ideig elkerül.

*

Már régen elfelejtettem az Isten-tolmácsa-ember kérését, amikor egy reggel rég látott, nem is szívbeli ismerős töránk: menjünk vele, egy közösségbe viz. Látszólag a tehetlenség sodor vele.

A találkozó egy kis templomban zajlott, amelynek fekvése némileg emlékez-

*

tett az Istenkabátomban említett jóbarát Tolsztoj-mesék hangulatát idéző, játékszer Isten-házára. Csak ezt nem családi házak mosolyogták körül, tízemeletes szalagmonstrumok szorongatták előle a levegőt.

Vegyesek voltak a társak. Nem is ért el hozzám sugárzásuk, védekező közönyöm és bizalmatlanságom torzító tükrében láttam csak vonásaikat.

Csak miután átkínlódtam velük a napot, és délután hazafelé zötyögtem a buszon, pattant valami tompa ütés, valahol nagyon mélyen: hiszen én ma olvasni, eszmélni tanító, szerető nagyapámmal találkoztam, ő volt az a halkszavú, angyali türelmű, civilruhás idős pap, aki a találkozást vezette, tétova mondatainkat mederbe terelte. (Hívjuk őt a továbbiakban az egyszerűség kedvéért B. bácsinak.)

*

Kemence-sors

*Kis szoba falához
ormótlán búbos kemence tapad.
Fehér fénye beolvad a szürkületbe,
téli estéken meleget ad.
Túl nagy ahhoz, hogy bárki átölelje,
túl forrón izzik, hogy akárki szeresse,
de széles padkája védelmet ad.*

Újra tavaszi zöldben feszengő természet, mint azon a keserű patakparti napon. (Egy év hullott el ezek szerint közben, nyoma sem maradt.)

A következő helyszín: félkész, több-szintes budai ház, egy kicsit a város felett. Sokgyermekes, zsigongó család jóízű fészke. A havi lelkinapok mellett a kisközösség negyedévenként tartott, háromnapos lelki gyakorlatok. A nappali közepe óriási asztal tölti be, szendvicshalmokkal, csészékkel, fészülettel.

A lenti város zajai alig érnek fel ideig. Csak az asztal körül ülők éneke, önvalomása, imája hallatszik.

A lélek fényérzékeny rétegén lassan alakulnak ki a korábbi találkozásokon ráexponálódott portrék. Tamásé, akinek egyik arcát hatalmas májfolt ékteleníti, emiatt korábban önkéntelenül elcsapódott róla a ráeső tekintet. Itt fénylik fel másik profilja, amelyben gyermeki szelidségű szem sugároz olyan szeretetet, amelyben sütkérezhet az ember. Az asztal sarkán Géza bújik ragasztottnak tűnő szakálla mögé. Szeméről már lekerült a korábban pajzsként hordott sötét szemüveg. Barna szembogara számára talán a meztelenség érzetét kelti, hogy egykori Sátán-szekta tagsága után ma a szeretet csillámain tükrözi. A komolytalan, duci Lia gyöngyöző kuncogása vihorászó

bakfist sejtet, csak mi tudjuk, hogy félig kész orvos, szabad idejében sérült testű és lelkű emberek istápolója — szeretkezal.

Hasonló lelkületű emberek lélek-pihéi bélelik a közösségi fészket.

A fészek melegét természetesen B. bácsi sugározza. Bibliát olvas, homiliát mond, ám mindez úgy hangzik a szájából, mintha például tapétázni tanítaná az inasokat vagy egy mosógép használatára okítana. Csak ő Istent helyezi a kezünk ügyébe, nekem pedig az Írás kulcsát adja az ölembe. Axiómákat old fel játszi könnyedséggel, melyek eddig számomra rejtvényűvé tették az ószövetség, még inkább az evangéliumok szellemét. Tátott szájjal hallgatom az ember szabad akaratáról szóló szelíd mondatokat. Új fényben hozzák életembe Isten szándékát, mellyel rám bizza, hogy megfogom-e a legnagyobb fegyvert: a szeretet markolatát.

A többórás előadások és beszélgetések után első este holtfáradtan dőlök a férfiak alagsori laticeltábla ágyára, és delirium-szerű álomba hullok. Sokat és nagyon aktívan álmodom, aminek részleteit reggelre elfelejtem. Csak arra emlékszem, hogy álmaimban halott anyámmal is találkoztam, aki mintha sírt volna mostani sorsa miatt, és nagyapámmal,

aki most is szelíd és okos szavakat mondott, az arca pedig összemosódott B. bácsiéval.

Reggelre kelve makacs racionalitásom elhessentette az álmok epizódjait, de nem tudott kiűzni belőlem valami elég nehezen megfogalmazható testi-lelki alapérzést, amely a további napokban sem távozott belőlem. A gyomrom élmelygett, de nem kellemetlenül, a fejem egyszerre volt tompa és szokatlanul éber. A másnap reggeli zsolozsma kissé monoton dallama ellenére a szívembe markolt. Krisztus szeretetéről hallva B. bácsi imája nyomán könny szökött a szemembe — és ez a könny valahogy máig benne rezeg, ha az ő nevét hallom.

Nem emlékszem már a felolvasott evangéliumra, csak arra, hogy akkor fogtam fel, akkor **fogadtam el** először az emberré vált Isten szeretetének gesztusát, fogadtam el a keresztrányának történeti igazságát.

Az együttlét további napjai egybefolytak. Ha részletezném érzéseimet, giccses epizódcsokor lenne belőle. A letisztulás azonban késett. A zárómisén még továbbadtam a körbeadott ostyát és kelyhet, az átlényegülés misztériuma csak enyhé gyomorremegést okozott, ennél tovább nem jutottam.

*

A hazatérés. A minden-búcsú-egy-kicsit-halál melankóliája. Nem múlik a már említett, sajátos testi-lelki közérzet. Zavar, nem tudom, mit tegyek vele, ellene.

Vasárnap délután érünk haza. A valószínűtlen lebegés érzését fokozza a trópusi kánikula, kikerget a lakásból, önkéntelenül irányítjuk a Kedvessé lépteinket a jóbarát paptestvér rég látott temploma felé. Órát sem nézve, véletlenül pontosan érkezünk az esti misére.

Nyár lévén, az estén napsütéses délután értendő. A számomra olyan kedves dohszagot árasztó templom színes üvegein átizzennek a júniusi nap falevelszórta sugárvilágai. Árpád-házi Szent Erzsébet rózsacsokrai felizzanak. Pap barátom ihletett beszédet mond — ne kérdezzétek, miről beszélt. Most először nézem úgy, mint az Istenember, az Emberfia szöszlőjét, közbenjáróját, tisztviselőjét. Aki a mise idejére több a kedves cimboránál, akivel korábban már annyi okos és bársonyos beszélgetésben simogattuk egymást. Most először rendülök meg az úrfelmutatáskor. Tagjaim maguktól mozdulva löknek felé az áldozók sorában — egyszerre ott állok előtte, látom fénypontoktól irizáló szemét nagyra nyitni, amint kitárt számat elébe nyújtom, és ötven évesen, életemben először, akarással és szomjasan és boldogan és teljes odaadással magamhoz veszem Krisztus testét.

A gyakorló áldozóknak talán mindennapos aktus a Szent Test birtokba vétele. Megvallom, én letérdeltem a helyemen és sokáig sírtam, és nem tudtam megérdemeltem-e az ajándék elfogadását. A sejtjeimben bizsergést éreztem, és úgy vélem, más embernek kell lennem ezután.

Az eltévedt bárányok

1. Közösségi találkozási indok. Utoljára ellenőrzöm, minden viszek-e magammal.

Megérkezem látom, mindenki vidám, felszabadult. A hittanterem székeit kivisszük az udvarra. Körbe ülünk. Érdeklődöm, hogy ki hiányzik. Mintha kevesen lennének.

Iréen és Anna hiányoznak. A kérdésemre, ki tud róluk valamit, szemérmes csend kezdődik.

Norbi a többiekre néz, aztán féltékeny megszólal:

— Diszkóba mentek. Találkoztam velük az úton.

Bosszankodom, hogy ennyi idő után is inkább a diszkó választják, mint a csoporttalálkozót.

— Mit tethetnének, hogy megmentsem őket a közösségből való kilépéstől és az elzúllástól? — teszem fel a kérdést.

Újból nagy a hallgatás, majd Soma megszólal.

— Az elveszett bárányoknak utána kell menni.

Dzsimi magyarázva hozzáfűzi:

— Jézus is otthagya a 99 igazat a legelőn, hogy megkeresse az egy eltévedtet.

— Remélem nem arra gondoltok, hogy a diszkóba menjek utánuk? — kérdezem.

Adri azonnal belekiesedik.

— Az lenne az igazi, ha a Tiszi a diszkóból hozná ide őket. Többet nem mernének elmenni.

— Nem is rossz ötlet — vágja rá Ági. — Haladni kell a korrallal. Legalább a Tiszi is látna belülről a diszkóba.

Elszabadul a képzelet. Egymás szavába vágva mindenki beszél. Ötletekben nincs hiány. Csendet intek. Jócó a maga komolyságával megszólal:

— Az az ötletem támadt, hogy valóban jó lenne, ha a Tiszi elmenne a diszkóba, de ne úgy, hogy felismerjék. Kezdjen udvarolni a lányoknak — persze csak látszattól —, és csak akkor fedje fel magát, ha az egyik lánnyal, vagy mindkettővel elmegy sétálni. Ha ott a diszkóban jönnek rá, hogy kicsoda ő, soha többet nem fognak találkozóra jönni, mert megalázva érzékné magukat.

A zsviav a tetőfokra hág. Mindenki helyesli az ötletet. Nagy már el is játssza, ölelgeti Fricit meg Pityut. Újból csendet kell parancsolni.

— Ez jó tanulság lenne mindenki számára — mondja Dóri.

— Csak a Tiszit kellene rábeszélni — toldja meg a szót Tímea.

Csilla megfontoltan hallgat, majd beszélni kezd.

— Tudnánk kellekeket szerezni, farmert, napszemüveget, parókát.

Jótanácsokat is tudnak adni.

Emília egyszerre felajánlja szakadt farmerjét és kerek napszemüvegét. Beuci a műtűrkeit, meg mindent, ami a kezén, lábán, nyakán lóg. Kiderül, még a pöttyös kendőt is ráköthetem a csuklómra.

— Csak a Fradikának kell utána szurkolni — jegyzi meg halkan.

Számomra képtelen az ötlet. Jézus nem így képzelte el az utánamenést az elveszett bárányoknak.

De a gondolat megfogott. Valóban tenni kellene valamit, mert a lányokat elviszi a diszkóba meg a bál. A nehézfűűk és a könnyűlányok társasága nem az Isten Országába vezet.

Mindenki látja, hogy töprengnek, kezd a társaság elcsendesedni. Jobb ötlet híján szóba kell állnom a gondolattal. Lázasan járnak a gondolataim.

— Megöregedtem én már a diszkóhoz. Menjenek a fiatalabb fiúk: Dzsimi, Nokli, Jócó, Cseti Peti, Frici stb.

Nokli megszólal:

— A Szentírásban is úgy van írva, hogy a pásztor megy az elveszett juhokért, nem a juhtárs.

Nagy a derűtség. De igaz van. A kényelmetlen munkát nem szabad másokra bízni,

— De nem is tudok táncolni, inni — védekezem újból.

Megint mindenki beszélni kezd.

— Megtanítjuk minden táncra — mondja Ági és Emília.

A fiúk hozzáfűzik:

— Nem kell ott mindent meginni, amit kikérünk, a potyázók majd megisszák.

— Az én finom modoromhoz nem illik a diszkósok vagány-sága és drasztikumája — vetem közbe.

Nagy a derűtség, és Tímea megmagyarázza.

— Nem kell azt a stílust átvenni, csak ott helyben néhányszor gyakorolni.

Egyre gyengül az ellenállásom. Tenni kell valamit, azt tudom. Valami olyasmit, ami életre szóló emlék és tanulság marad a megtévedt bárányóknak, de nem megalázás, nem az emberi jogok megtiprása, nem a személyiségükbe való belezárolás.

Nagy az ováció, amikor bejelentem: belemegyek a játékba. A kikötésem annyi: nagyon komolyan kell előkészíteni, nehogy rosszul süljön el a kieselt gondolat.

2. Előkészületként megtanultam a könnyűzenék közti különbséget. Meghallgattam — de elég nehezen viseltem el — ezeket a zenéket.

Táncolni már nehezebb volt megtanulni. A lányok mindent beleadtak, de nem voltam jó tanítvány. Rengeteget gyakoroltam, amíg a legprimitívebb táncokat valamennyire is tudtam.

A kellek beszerzése volt a legkönnyebb művelet. Kaptam egy göndör, hosszú parókát, bőrszemes dzseket, napszemüveget, rossz farmert.

Amikor magamra próbáltam, mindenki gurult a nevetéstől.

— Ha még egyszer kinevettek, abbahagyom az egészet — önérvényeskedtem.

Részletesen kifaggattam mindenkit — főleg a volt diszkósokat: Ágit, Dórit, Fricit, Beucit — mit, hogyan kell tenni.

Gyengének éreztem magam ehhez a feladathoz, de elhatároztam: akkor is végigcsinálom.

3. Elérkezett a nagy nap. Mindenki összegyűlt a hittanteremben. Felöltöztettek, kioktattak, komoly képpel útrabocsátottak.

Még abban is megegyeztünk, hogy Dzsimi és Frici is beöltözzék, később utánam jönnek, hátha segítségre lesz szükségem.

Csak akkor voltam hajlandó kimenni az utcára, mikor nem jött arra senki. Elhagytam a templomot, s rettentően bántam, hogy elfogadtam ezt az egészet.

A hittanteremben ezután elült a zaj. Nokli megszólalt, hogy most imádkozni kell a Tiszéért, mert sikerülmié kell a tervnek. Gyertyán gyújtott a csoport és elkezdte a körimát.

Az után szembejött velem egy hittanos kislány. Majdnem rámosolyogtam. Eszembe jutott: nem szabad köszönni. Ez hozzatartozik a diszkós szubkultúrához. A kislány megbámult, vágott egy fintort, majd köszönés nélkül továbbment. Isteneim, hogy nézhetek ki — gondoltam. Az út felénél jártam, mikor a templomatya jött szembe kerékpáron. Na, most mit tegyek?

Biccentettem a fejemmel, Béla bácsi csak mereven rámnézett, és morgott valamit. Rettentően éreztem magam. Odaétem a presszóhoz. Szemem azonnal megakadt a volt hittanosaimon. De Iréent és Annát nem láttam.

— No — gondoltam — az lenne a leégés, ha éppen a mai napon nem jönnének a diszkóba.

— Helló haver! — szólt a srác, aki a belépőket árulta, majd azonnal mondta a jegy árát. Miután kifizettem, pecsétet tett a bal kézfejemre. Beléptem. Éktelen zaj, cigarettafüst, hangos zene fogadott. Tanácstalanul álltam az ajtóban, amikor megszólalt egy nyápic gyerek:

— Hé bandita, menj odébb, mert felöklelek!

Ágaskodtam bennem az erőszak, de legyőztem magamat. Szerencséje van, hogy megtanultam az erőszakmentességet — folytattam a gondolataimat. Odaléptem a pulthoz.

— Kérek szépen egy sört.

A presszó mereven bámult rám, már azt hittem felismert, amikor azt mondta:

— Komám, engem még ilyen szépen soha nem kértek meg a diszkósok, hogy kiszolgáljam őket. Honnan jöttél?

Legyintettem, kifizettem a sört és odébálltam. Ekkor döbbentem rá az első hibámra. Nem szabad itt szépen beszélni,

mert az kilóg a sorból. Nézttem is egy darabig, hogyan rendelnek a nagymenők.

— Ide egy konyakot haver, de gyorsan — ez volt a legenyhebb a beszélások között. Megint olyan dolgokon gondolkoztam, ami nem idevaló. Hogyan túri el a presszós, hogy így beszéljenek vele? Rájöttem, hogy a pénz akkora úr, ami miatt jószívvel eltúri a legvadabb sértéseket is. A bosszúja annyi volt, hogy mindig kevesebbet adott vissza, mint amennyit kellett volna. Úgysem számolta meg senki. Önkéntlenül is a zsebembe nyúltam. Engem is becsapott öt forint hússzal. A pult legszélén támaszkodva szemlélttem a terepet. Az elveszett baránykát kerestem. Néhány perc múlva rájuk akadtam. Egy asztalnál ültek. Két fiú és egy lány ült az asztalnál. De senki nem beszélgetett. A nagy zaj miatt nem is lett volna lehetséges. Anna kibodorította a haját, jól kifestette a száját és a szemhéját. Merészen kivágott blúzban volt és testre simuló fekete divat-akármiben.

Irén farmerben volt és ingben. Jól láthatóan voltak kifestve a körmei. Csak bámultak a semmibe és, úgy éreztem, unatkoztak.

— Jó, hogy még nem szedték fel őket — gondoltam, mert abból akár konfliktus is lehetne.

Irén ült szemben velem, elkezdtem mereven nézni. Hosszú idő után vett észre, de elkapta a tekintetét.

— Nem vagyok az esete — gondoltam, de folytattam a műveletet.

Irén egy idő után megrugdalta az asztal alatt Anna lábát, és a fejével felém intett. Anna arra nézett és elhúzta a száját.

— Királyfit vársz fehér lovon, csöppségem? — kérdeztem magamban. — Ilyen helyen ilyen figura jár.

Ekkor a teremben elkezdtek vonatozni. Otthagytam a sörmot, amely érintetlen maradt — és beálltam Irén mögé. Megfogtam a vállát. Nem nagyon tetszett neki. Vonatozás után visszamentem a helyemre. A sörmot már addigra valaki megitta.

— Jó lesz nekem az üres üveg is — gondoltam.

Anna és Irén újból unatkozott. Egyszerre rászántam magam. Odamentem az asztalukhoz, Irénhez fordultam és kérdeztem: — Szabad? — és nyújtottam a kezemet.

Az asztalnál ülő két fiú és a lány egymásra néztek, vágtak egy grimaszt és röhögtek.

— Ez is a múlt századból maradt itt — mondta ez egyik fiú félhangosan, és tovább röhögtek.

Ekkor jöttem rá, hogy elkövettem a második hibát. Itt nem kultúr helyen vagyunk. Itt nem érvényesül a kicsiszolt modorom. Irén nagy nehezen eljött táncolni, mert nem akart szegényben maradni, de nem volt kedve sem hozzám, sem hozzám. Ezt leolvastam az arcáról.

Rángatóztam vadul, beleadtam mindent, de sehogy sem akart menni. Irén sem volt táncfenomén, így nem volt feltűnő az ügyetlenségem. Mikor vége volt a számnak, csak annyit mondott:

— Nem akarok táncolni.

Visszakísértem, rámosolyogtam, de ő egy nagy grimaszt vágott. Elkeseredve álltam vissza a helyemre.

Ekkor lépett be az ajtón Dzsimi és Frici szintén beöltözve. Csak a szemükkel kérdezték:

— Mi újság?

— Semmi — ingattam a fejemet hangtalanul.

Ők leültek egy másik asztalhoz. Akkor vettem észre, hogy mellettem áll nagyon kiöltözve és kifestve két falubeli cigánylány. Nekik már otthon is tetszettem. Melinda megszólalt:

— Haver, nem akarsz fizetni egy sört?

Intettem a pincérnek, kettőt hozott, mert ketten voltak. Azután ők elkezdtek csacsogni nekem. Én nem nagyon akartam megszólalni, nehogy felismerjenek.

— Tetszik nekem ez a fazon, súgta Melinda a másik cigánylánynak. — Rászállok.

— Na, pontosan te hiányoztál — gondoltam, majd igyekeztem a további beszélgetést elkerülni.

De Melinda nem hagyott békén. Állandó kérdésekkel zaklatott. Honnan jöttem, van-e autóm, mivel foglalkozom? Alig győztem mellébeszélni.

Már olyan kínosak voltak a kérdései, inkább elvittem táncolni. Mindenféle spraytől illatozott. Az a gondolatom támadt, féltékennyé teszem Irént. Tánc közben mindig néztem őt, és azt vettem észre, már szívesen táncolna velem. Egész este Melindával táncoltam, aki már megígértette velem, hogy hazakísérem. Irén egyre többször nézett — de én nem azért

tanultam lélektant, hogy veszni hagyjam a játszmát; nem is néztem rá többet. Amikor a két cigánylány kiment az illemhelyre, intettem a szememmel Dzsiminek és Fricinek — és gyorsan leléptünk.

— Jó nagy kudarc volt, Tiszi — mondta Frigyes, amikor már távol jártunk a presszótól.

— Nem biztos — mondtam én. — Majd a következő alkalommal sikerül.

A hittanteremben feszülten várakoztak a többiek. Nagy volt a családás, amikor Anna és Irén nélkül léptünk be. Elmeséltünk mindent, mi történt, és készültünk a következő alkalomra. Táncudásomat fejlesztenem kellett, mert igen gyenge voltam ebben — ezt Dzsimi és Frici is megerősítette.

Egy hét múlva már akrobatikus módon táncoltam a szubkulturát. Mindenki nagyon komolyan vette a munkáját. Megegyeztünk abban, hogy naponta legalább negyed órát imádkozik mindenki a két lányért és a tervünk sikeréért.

4. Egy hét múlva újból találkoztunk. Már mindenki nagyon komoly volt. Átéreztük a feladat súlyát. Felöltöztem szubkulturás öltözetembe, és elindultam a presszóba. Már nem volt bennem félsz és lámpaláz. Végig imádkoztam.

— Ez az utolsó kísérlet, Uram — mondtam. Ha ez nem sikerül, többet nem próbálok.

A jegyváltás és a pecsét után beléptem a presszóba. Újra megrendeltem az üveg sörmot, és a pult végéhez húzódtam. Irén és Anna a szokott helyen ült, csak most mások ültek az asztaluknál. Irén már keresett a szemével.

— Ez jó jel — gondoltam.

De nem mentem oda az asztalukhoz, csak mereven néztem tovább. Egy idő után Irén felállt és a pulthoz jött. Egy vadászt rendelt, Mikor fizetni akart, szóltam a presszósna:

— Én fizetem.

Irén elrebegett egy csendes köszönömöt, majd odajött hozzám. Én méla undorral rágtam a rákogumit, majd megszólaltam:

— Csípem a karosszériádat, pipi.

— Látom — mondta Irén, majd ő is bekapott egy rágot.

És csendben rágóztunk, néztük a többieket

— Csörögnék veled — mondtam újból, méla undort erőltetve magamra.

— Lehet — hangzott a kurta válasz.

Most már jól ment a tánc, imponáltam Irénnek.

Egy melletünk táncoló pár hölgytagja felém biccentett és azt mondta a fiújának: „Menő ez a hapsi, ez legalább tud táncolni, nem olyan botlábú, mint te vagy.”

— No csak, lassan-lassan tekintélyem lesz a diszkóban — gondoltam. Irén egyre jobban bámult, én meg menő szövegeket mondtam neki. De csak keveset, nehogy felismerjen.

Tánc után odaültem az asztalukhoz. Anna irigykedve nézett Irénre. A hely szelleméhez méltóan némán bámultak a tömeget, nagy részük már elbutult a konyaktól, sörtől, vörösborból.

Hirtelen két rokker srác lépett az asztalunkhoz.

— Helló, csajok — köszöntek, majd rám mordultak:

— Lelépni, haver!

Fél szemmel rájuk sandítottam és azt mondtam:

— Haver, elhintem a heroint, aztán kampó-frankó!

— Ha nem lépsz le azonnal, fazonalakítást végzünk rajtad — mondta az egyik, és zsebéből elővett egy rugóskést, a másik pedig egy boxert.

Fejemmel intettem egyet, mintha hívnék valakit. A két fiú önkéntlenül is odanézett. Erre hirtelen mozdulattal kikaptam a rugóskést a fiú kezéből. Megdőbbsen néztek egymásra.

— Na, tűnés! — intettem a fejemmel, és a kést zsebembe vágтам.

— Találkozunk még, haver — szólt a fiú, akitől elvettem a kést, és odébbálltak.

Irénnek és Annának nagyon tetszett a vagányságom és a lélekjelenlétem.

Egész este Irénnel táncoltam. Láttam, már nagyon odavan értem. Mondtuk Annának, hogy elmegyünk sétálni, majd visszajövünk.

Úgy mentünk végig a termen, hogy a két srác asztala mellett haladtunk el. Ők két lány társaságában ültek. Az asztalukra dobtam a rugóskést, majd azt mondtam:

— Látjátok, megférünk mi itt rendesen is.

Majd a lányokra kacsintottam, és kimentünk. Önkéntlenül is a templom felé indultam. Irén megfogta a karomat.

— Ne arra menjünk! — mondta.

— Miért, mitől félsz? — kérdeztem.
 — Sétáljunk inkább a reptér felé. Ott nem jár senki.
 — Félsz valakitől? — kérdeztem.
 — Nehogy meglásson a pap — csúszott ki a száján.
 — Te a paptól félsz? — kérdeztem gúnyosan. — Csak nem valami szentfázék vagy?

Irén fülög pirult és nem szólt semmit.
 — Majd lerendezem én a papot — válaszoltam, és elindultunk a templom irányában.

Irén rettenetesen félt és szótlán volt. Belülről nagyon megérett.

— Ha találkozom a közösségbeliekkel, elsüllyedek a szégyentől — mondta Irén.

— Miről beszélsz te? Közösség? Vagy mi az ördög?

Irén lassan beszélni kezdett:

— Tudod, én hittanra járok a középiskolásokhoz. Nagyon jó ott, beszélgetünk, játszunk, tanulunk. Sokat kirádulunk, nyáron táborba megyünk. A pap csak a diszkótól tiltott el minket, mert azt mondta, az nem a lélek és szellem nevelésének helye. Alighanem igaza is van, de így kimarad az életemből a szórakozás, a szerelem.

— Mit hallgatsz te ilyen feudális maradványokat? Élvezd az életet és kész. A pap meg csak tanuljon, táborozzon, talán neki jól áll, de neked nem.

Irén nem válaszolt, csak némán mentünk egymás mellett. Nem találkoztunk senkivel. Visszatértünk a presszóba. Anna felsóhajtott, mert már nagyon unatkozott. Annával is táncoltam, mikor Frici — szintén beöltözve — elvitte táncolni. Dzsimi egy asztaltól figyelte benünket. Alig láthatóan intettem neki, hogy kérje fel Irént. Felkérte, majd a tánc közben gyorsan eltávoztam.

A hittanteremben csendesség volt. Halkan játszottak a közösség tagjai. Megint csalódtak, hogy a két lányt nem vittem magammal. Elbeszéltem a történeteket, majd elhatároztuk: újból imádsággal készülünk a jövő hét eseményeire.

5. Egy hét múlva kicsit később mentem el a diszkóba. Irén nagyon megörült, mikor meglátott. Nem mentem oda az asztalhoz, hanem rendelttem egy sört. Ő jött oda a pulthoz. Elpirult és egy levelet nyomott a kezembe, azután a helyére ment.

Felbontottam, majd olvasni kezdtem. Elég sok helyesírási hiba volt benne. Azt írta, hogy nagyon megszeretett. Tetszik neki a vagányságom, a kitűnő fellépésem. Nagyon jól táncolok, és szeretne velem járni...

— No, már csak ez hiányzott! — sóhajtottam fel, és rámosolyogtam. Elég kínosra sikerülhetett, mert lehervadt arcáról a mosoly. Odaültem az asztalukhoz. Irén leste minden mozdulatomat. Én továbbra is méla undorral rágtam a rágógumit. Választ várt a levélre. Annát felkérték táncolni. Irén azonnal kihasználta a lehetőséget.

— Menjünk el sétálni a reptér mögé — kérlelt.

— Majd, ha Anna is visszajön — válaszoltam.

— De én csak veled akarok elmenni — mondta.

Nem szóltam rá semmit. Anna visszaérkezett. Elhívtam őket sétálni.

Már messze jártunk a reptér mögött — erősen világított a Hold, mikor megálltam. A lányok is. Megálltam, és figyeltek. Ekkor levettem a parókámat és a napszemüvegemet. Főlelem ült ki a lányok arcára.

— Ne ijedjete meg, én vagyok a Tiszi — mondtam. — Nem akarok tőletek semmit, csak szeretném, ha emberhez méltó szórakozást választanátok, és nem esnétek az első nehézfiú áldozatává. Látjátok, hogy a diszkó a könnyűlányok és a nehézfiúk gyűjtőhelye. Sok élet ment itt már tönkre. Módszeres üzérkedés ez, nem szórakozás. Ti családanyák lesztek. Gyermeküket fogtok nevelni. Szeretnétek, ha a ti gyermekeitek ilyen helyen töltenék a szabadidejüket? A csalóka pompa és fény ne kápráztasson el benneteket. Sok munka, önévelés kell ahhoz, hogy becsületes felnőttek legyetek.

Irén sírt és toporzékol.

— Becsaptál, csak játszottál velem. Soha többet nem fogok elmenni még templomba sem. Hagyjatok békén. Úgy élek, ahogy akarok. Nincs szükségem a közösségre. Többet azokkal sem fogok szóbaállni. Takarodjatok innen.

Anna szeme szintén megtelt könnyel:

— A Tiszinek igaza van. Unatkozunk egész végig, és hallgattuk a bunkó gyerekek szövegét. Ez valóban nem az igazi szórakozás. Én most nagy leckét kaptam. A Tiszi nem játszott velünk, hanem próbált a jó útra vezetni. Ezért nem szidás jár neki, hanem köszönet. Eddig is jót akart nekünk. Most is a jobb, helyesebb útra akar vezetni bennünket.

— Takarodjatok innen — üvöltötte Irén, és leült az árokpartra.

Hazaindultunk. Anna csendesen sírdogált mellettem.

— Hogyan állok a többiek elé? — kérdezgette könnyes szemmel.

— Bűnbánattal — feleltem —, ezt ők többre értékelik mindennél.

A hittanterembe értünk. Amikor beléptünk, kitört az ujjongás.

A fiúk pusztit adtak Annának, a lányok körülvették nagy szeretettel.

— Hol van Irén? — kérdezték kórusban a többiek.

— Ő a másik útat választotta — mondtam komoran.

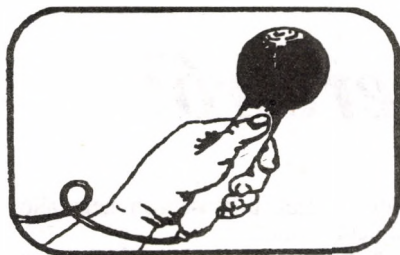
Majd leültük imádkozni. Emlékezetes maradt ez a körülmény. Hálát adtunk Annáért, aki könnyes szemmel kért bocsánatot Istentől és testvéreitől. Imádkoztunk Irénért is, hogy segítsen neki Isten a jó út megtalálásában. Ha nem is velünk, de legalább máshol boldog életet élhessen.

6. Azóta eltelt pár esztendő. Irén minden héten más-más fiú karjaiban vigasztalódik. Túl van két abortuszon és két öngyilkossági kísérleten. Még a templom környékét is elkerüli. Anna biztos tagja lett a közösségnek. Iskoláit kitűnően végezte. Komoly, megfontolt lány. Már dolgozik. Boldogságát Istennél, Jézusnál keresi. Meg is találta.

„Valakinek holnap meg kell váltania ezt a világot. Ő mondó, Te kit választanál?”

V.J.

Interjú

Leonardo Boff-fal

(Részletek)

— *Ha mai szemmel végigtekint a pályáján, mit tenne másként?*

Alapjában nem változtatnék semmin. Az egyház szervezeti formája rendkívül problematikus az Evangélium felől nézve. Csupán realisabb lennék az intézmény megváltozási képességének tekintetében. Nem mértem fel a konzervatív körök ellenálló képességét. Jobban számításba kell vennünk az egyház intézményes súlyát, és más stratégiát kell követnünk. Ahelyett, hogy harcolnánk az intézmény ellen, amelynek áldozata lettem és amely szenvedést okozott nekem, új egyházi stílust kell teremteni, inkább az alternatíván, mintsem a kritikán munkálkodni. Amíg valaki nem érinti az intézményben a hatalom kérdését, a hierarchia toleráns. Ha újrakezdhethetném, azon lennék, hogy inkább a másik hatalmat erősítsem: a közösségeket.

(...)

Különbséget kell tenni kereszténység és egyház között. A kereszténység Krisztushoz kötődik, ahogyan a négy evangélium és az Újszövetség más frásai ránk hagyták. Krisztus egy olyan emberiség álmát mutatja be, amelyben az emberek testvérek, akik az Istenséggel közvetlen kapcsolatban állnak, intézményes közvetítés nélkül; egy olyan Istennel való kommunikáció álmát, aki anyai tulajdonságokkal rendelkező Atya. — Az egyház viszont egyszerre Jézus és Cézár, de inkább Cézár, mint Jézus, mert szerveződési elve a hatalom, amit Jézus nem akart, hanem veszélyesnek, sőt ördöginek tartott. Az egyház eltemette Jézus eredeti álmát. Ahelyett, hogy megkönnyítene találkozásunkat Istennel, közénk ékeződik. Ahelyett, hogy mindenkinek lehetővé tenné, hogy testvérekként éljünk, bevezeti a hierarchiát, marginalizálja a laikusokat és a magiszteriumból félreállítja a nőket.

— *Egyik könyvében Ön összehasonlítja az egyházat a megvalósult szocializmussal. Mintha azt szeretné, hogy a szocializmus bukása az egyházét vetítse előre...*

Szeretném, ha így lenne. A berlini fal leomlása után néhány héttel Kelet-Németországban tartózkodtam. Voltak keresztények, akik így beszéltek: „A totalitárius szocializmusnak vége, most véget kell vetnünk az egyházi totalitarizmusnak — katolikusnak és protestánsnak egyaránt. Am az egyházak sokkal ellenállóbbak a kommunizmusnál. Mivel az egyházak szimbolikus, interiorizált, a pszichikumba beleyökerezett hatósággá transzformálódtak, nehezebb őket kiirtani.”

— *Miből ered a felszabadítási teológia és Róma konfliktusa?*

Konfliktus van az öreg európai egyházak és a világszerte elterjedt új egyházak között. Az új egyházak kereszténysége Afrika, India és Latin-Amerika kultúrájába eresztették gyökereiket, és megvannak a maguk kihívásai. Itt a kereszténységnek új arcai jelennek meg. Olyan arcok, amelyek nem nyugatiak, fehérek, európaiak és rómaiak. A „központi” egyházak az uralkodó kultúrához kötődő hagyomány örökösei. Ővek az intézményi, tudományos és gazdasági hatalom, és ezzel kizárják a periférikus pólusokat.

— *De hogyan lehetne mégis kibékíteni egymással az egyház egységét és a kulturális különbségeket?*

A katolikus egyház sohasem volt katolikus. Mindig római volt. A „római” itt megkülönböztető jellegű. És ezt a megkülönböztető jelleget erőltette rá az egész világra. Egyetlen modellt tett egyetemessé ahelyett, hogy olyan egyetemes-

séget teremtett volna, amely a különbségek testvéri együttélését feltételezi. Az egyház azonban sohasem tudta elfogadni a különbözőséget. Lerombolta vagy leigázta. Így tett Kínában, amikor elítélte a rítusokat. Így történt Mexikóban, ahol az első misszionáriusok nem képezhettek indián papokat. Így volt Afrikában, amelyre ráerőltették a nyugati kultúrát. A munkáspapokat nem fogadták el, mert a proletár kultúrát képviselték... A katolikus egyház olyan, mint egy nagy fehér, nyugati, patriarchális, nőgyűlölő szekta, amely képtelen lenne megtenni, amit az ősegyház tett, amikor elfogadta a négy különböző evangéliumot Jézus üzenetének a hitre egyformán méltó közvetítéséül. A római katolikus egyház számára csak egyetlen evangélium kellett volna, valószínűleg Mátéé, mert ő, csak ő említi három helyen az egyházat. Ennek a merevségnek a következménye, hogy a különbözőségeket mind kiűzték az egyházból.

— *Mire gondol, amikor latin-amerikai kereszténységről beszél?*

Ez az a kereszténység, amely Latin-Amerikában a keresztény üzenet és a kontinens történelmi-társadalmi valóságának találkozásából születik, indiánok, feketék, meszticék és európai bevándorlók találkozásából. Ez a kereszténység a 16. századtól kezdve a szegény néposztályokban kibontakozó népies kereszténységben gyökerezik. Ez egy nagy szinkretizmus, mely asszimilálja a középkori, a reformált és a modern kereszténység elemeit, de éppúgy az indián, néger és mesztic kultúra elemeit is. Ennek a kísérletnek nem a hivatalos egyház, hanem a bázisközösség a laboratóriuma. Ez a kereszténység kezdettől fogva a hatalom nélküliek kultúrájában testesült meg, mint az Evangélium. Jézus a szegények és az elnyomottak között élt. Az ő nyelvükön beszélt, nem pedig kora uralkodó osztályának nyelvén.

(...)

— *A szekták növekedése a szegények között nem a felszabadítási teológia bukását jelenti?*

Nem; a hivatalos, Róma-központú kereszténység bukását. A szekták pozitív, humánus szerepet vállalnak. A harmadik világban, ahol a hívők többsége él, növekszik a nyomor. Miközben a kapitalista rendszer célja, hogy minél nagyobb gazdagságot teremtsen, egyre inkább képtelen a szegénység problémáját megoldani. A hatalomhoz közel álló egyházak karitatív szervezeteikkel nem tudják vállalni az elszegényedett keresztények problémáját. Mit tesznek a szekták és a pünkösdisták egyházak? Adnak valami reményt a kétségbeesetteknek. Ezek azt várják, hogy valaki kinyújtsa feljűk a kezét, de ezt a messiási szerepet senki sem vállalja. A latin-amerikai püspököket nyugtalanítja, hogy katolikusok milliói szektákba mennek. Ahelyett, hogy erre körlevelekkel reagálnának, önkritikát kellene gyakorolniuk, és megállapítaniuk, hogy a hivatalos kereszténység mennyire elvont, formális és az emberek problémáitól távoli intézmény.

Fordította: Fiers Márta

Forrás: ARM, 1994. február 15.

(L. Boff a szegények mellett kiálló, ún. felszabadítási teológia egyik kiváló képviselője. Rómával való konfliktusai miatt kilépett a pap-ságból és a Ferences Rendből; v.ö. „Érted vagyok”, 1992. október.)

Ratzinger a lelkiismeretről

Tübingenben teológiát tanuló hazánkfia a minap itthagytott nálam egy ott a minap megjelent vastag német könyvet: Fides quaerens intellectum — Tübingen–Francke, 1992. Félvilág teológusainak tanulmányait olvashatom benne, melyeket Max Seckler neves fundamentálfilológus 65. születésnapja alkalmából gyűjtöttek kötetbe. Kinyitottam, elől a tartalomjegyzék, s rám köszönt egy név: Joseph Cardinal Ratzinger. Tanulmányának címe: Lelkiismeret és igazság. Csak azért nem olvastam el egyvégtében, mert látogatóm jöttem. Csak azért nem tettem át magyarba, mert beborítaná vagy nyolc oldalát egy folyóiratnak. Helyette — csak ismer- tetem.

Ratzinger szerint meg kell különböztetnünk a lelkiismeret fogalmán belül egyfelől visszaemlékező képességünket (habitus) a szívünkbe írt isteni igazságra, másfelől visszaemlékező kérésleteinket (actus), melyek viszont sikerülhetnek balul is: eredményezhetnek téves lelkiismeretet. Az igaz, hogy ezt a téves lelkiismeretet is követni tartozunk, de felelősek vagyunk téves lelkiismeretünkért. Helytelen tehát szembeállítani egymással a tekintély és a lelkiismeret szavát, hiszen a pápai tekintély szava helyesen emlékezik vissza a szívünkbe írt és az azzal azonos kinyilatkoztatott igazságra, míg a pápai tekintéllyel szemben álló lelkiismeret csak szubjektív képviselet, amelyet pedig meghatároz a társadalmi komfortigény. Azért helytelen a szembeállítás tehát, mert a tekintély képviseli a helyes lelkiismeretet, s ezzel csak téves lelkiismeret állhat szemben, amely miatt bűnbánatot kell tartanunk.

Igy aztán már teljességgel értheti a *Nagypénteki levél* (Budapest–Irotron, 1993) olvasója, hogy nem a lelkiismeretet végső instanciának tekintő Dignitatis Humanae-tól határolja el magát a bíboros, amikor szemére hányja Bulányi Györgynek, hogy 13. pontként D.H.-szövegeket rakott hozzá a Ratzinger által Bulányi számára aláírás céljából 12 pontban kivonatolt zsinati szövegekhez. Ő dehogyan is a szó szerint idézett zsinati szövegektől határolja el magát, hanem attól, hogy e hozzárakás szubjektív akarta tenni Ratzinger 12 pontjának objektív igazságát. Mi indította Bulányit e szubjektívításra — a társadalmi komfortigény, vagy valami egyéb —, erről nem szól a bíborosi levél, melynek nagylelkűen publicitást biztosított annak idején a pártállam mind egyházi, mind világi sajtója.

Elemzem a fent ismertetett tanulmányt a konkrét hazai történet összefüggésében. Amíg meg nem született

a Vatikán keleti politikája, addig a kisközösségek, s köztük a Bokor-féle kisközösségek is, szépen megáruultak egy gyékényen a hierarchiával. Miután megszületett a mondott politika, azonnal feszültségek támadtak az említett gyékényen tartózkodók között. Lékai bíboros 1976-ban megmagyarázza, hogy az Evangélium Nuntiandi pápai enciklika 55. pontja, amely ajánlja a kisközösségeket mint pasztorális utat, nem vonatkozik a keleti blokk országaira. Ettől a pillanattól kezdve azok lelkiismerete, akik annak parancsára továbbra is művelik a kisközösségek pasztorális műfaját, nyilván tévessé és szubjektív alakul át. Azzá, mert a hierarchia elgondolása hordozza objektíven a szívünkbe írt és kinyilatkoztatott igazságot, mely ez esetben így hangzik: Hegyeshalomtól nyugatra Isten szemében dicséretes kisközösségeket működtetni, Hegyeshalomtól keletre pedig kárhózas.

1979-től kezdve a Bokor egyes tagjai elkezdik a katonáskodást megtagadni, amit a Zsinat Gaudium et spes kezdetű okmánya dicséretes dolognak állít. Püspökeink, akik hivatalból képviselik objektíven a szívünkbe írt és kinyilatkoztatott isteni igazságot, elhatárolják magukat e magatartás hazai alkalmazóitól. A pártállam három évi börtönre ítéli a katonáskodást megtagadókat, püspökeink pedig felfüggesztéssel, internálással, kényszer-nyugdíjazással, büntető áthelyezésekkel, a nyilvános papi működés jogának megvonásával dőljazzák a Bokor papjait mint felbujtókat. Felmerül természetesen a kérdés, hogy a szívünkbe írt és kinyilatkoztatott igazságot

a) a Gaudium et spes okmány,
b) a fent leírt magatartást tanúsító magyar püspökök,

c) avagy esetleg mind a ketten képviselték... hiszen az isteni igazság kifürkészhetetlen, s az ellentmondás elvét is transzcendálja.

Ha ez a kérdés a Ratzinger-tanulmány alapján nem is eldönthető, de annyi mindenképpen nyilvánvaló, hogy a katonáskodás megtagadásának időpontjában a Bokor lelkiismerete téves és szubjektív volt, mert adott időpontban az volt az objektív lelkiismeret szava, hogy a Bokor tagjainak is le kellett volna tenniük hívők katolikusokként az ateisták kezébe a nagy esküt, hogy készek bármikor tömeggyilkosokká

lenni hazájuk, pontosabban megszállóik parancsára.

A Bokor e téves és szubjektív lelkiismeretének furcsa módon támad egy pozitív következménye: a pártállam szabad utat biztosít a kisközösségeknek mint pasztorális formának, amennyiben elhatárolják magukat a katonáskodást megtagadó Bokortól. Ennek a pártállami állásfoglalásnak a hatására az a Lékai, aki még 1976-ban objektív isteni igazsággént képviseli, hogy a kisközösségeknek nincs helyük Hegyeshalomtól keletre a nap alatt, 1988. decemberében az II Regno-ban már boldogan számolhat be, hogy vannak ám Magyarországon is kisközösségek: olyanok is, amelyek megtartják az állam törvényeit és engedelmeskednek a hierarchiának, meg, sajnos, olyanok is, amelyek nem tartják meg az említett törvényeket, és még hierarchiájuknak sem engedelmeskednek.

S hogy Ratzingernek ne kelljen magyaráznia, hogy a helyi hierarchia természetesen csak akkor képviseli objektíven a szívünkbe írt isteni igazságot, amikor a római Szentzsák tekintélyét maga mögött tudhatja, a történelmi tények nem hagynak kétséget, hogy bizony maga mögött tudhatta ezt a tekintélyt hazai hierarchiánk. 1983-ban Casaroli nagylevelben szólítja fel „Bulányi atyát”, hogy engedelmeskedjék püspökeinek, s levele azt is értésül adja, hogy a dolgot Casaroli a Szentatyával is megbeszélte, s így levelének publikálásával nem pusztán vatikáni államtitkári szó kerül rá a pártállam egyházi sajtójának hasábjaira.

Erre a tekintélyi biztosításra maga Ratzinger bíboros rakja rá a nagypécset 1987-ben, amikor nyilvánossá teszi, hogy a Bokor egész okvetetlenkedő mozgását végső soron inspiráló Páter Bulányinak teológiai tanítása „téves, veszélyes és félreérthető”. De ez még csak a nagypécset. A koronát majd 1993-ban maga a pápa rakja rá a hierarchia eme harcára a téves és szubjektív lelkiismeret ellen, amikor is kéri püspökeinket, mutassanak megbocsátó készséget az eltévelyedettekkel szemben, ha azok megváltoztatják gondolkodásukat.

Összegezhetünk. Adva van egyfelől a hazai és a vatikáni hierarchia a maga hivatalból objektív igazságképviselővel, és adva van a Bokor a maga téves és szubjektív lelkiismeretével. A

Ajándék

*Körülöttem minden lazul,
csak a furok szorul egyre,
s a kő, mit a távolból hoztál,
nehezedik minájokban a szívemre!*

hierarchia hol azt képviseli, hogy nem szabad kisközösséget csinálni, hol azt, hogy szabad. Hol azt képviseli, hogy szabad megtagadni a katonáskodást, hol azt, hogy nem szabad. A Bokor következetesen azt képviseli, hogy kisközösséget mindenképpen csinálni kell, és hogy a tömeggyilkosságot megígérő katonai esküt semmiképpen sem szabad letenni. Különös: az isteni igazság, az objektív lelkiismeret — ellentmondó..., a téves, a szubjektív lelkiismeret — ellentmondásmentes.

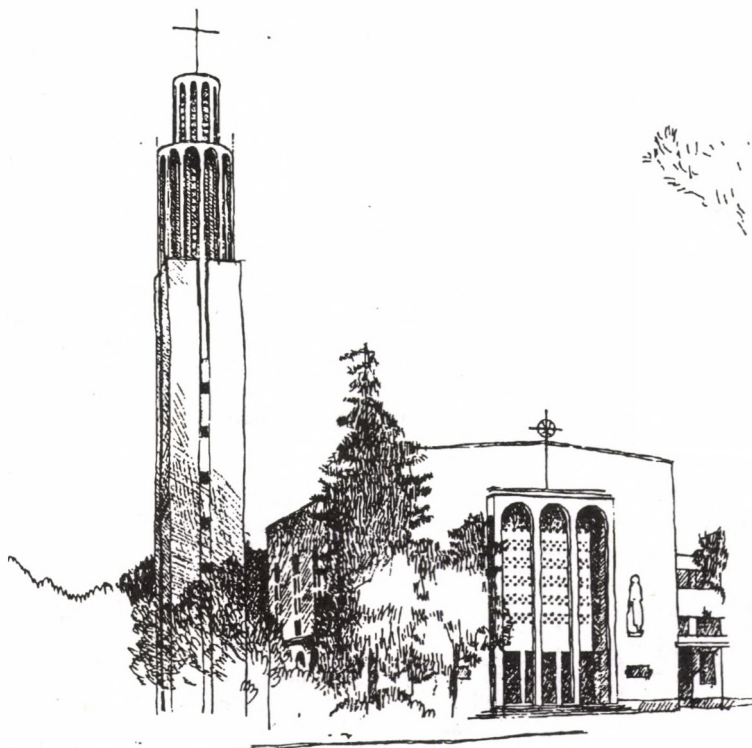
Ha ennek okát meg akarjuk érteni, jó lesz segítségül hívnunk Ratzinger szövegében forgó tanulmányának eddigéle még nem alkalmazott elemét: azt a bizonyos motívumot, amely meghatározza a téves és szubjektív lelkiismereti döntéseket, ti. a *komfortigényt*. A gond csak ott van, hogy a Bokor mind a kisközösségek gyakorlatáért, mind a katonáskodás megtagadásáért büntönt szenvedett, és ezenfölül a társadalmi s főleg az egyházi hátrányos megkülönböztetések egész sorát vontam még magára. Így aztán ez a motívum-malom az ő esetükben nem jár. Valami egyéb motívum után kell keresnie, aki meg akarja magyarázni, minek a hatására szereztek is be a maguk téves és szubjektív jellegű lelkiismeretét. Megvan azonban a motívum a hierarchia objektív igazságot tükröző lelkiismeretéhez: ennek megnyilvánulásai ellenében biztosította ugyanis a modus vivendi egyházunk számára a pártállam. Egyházunk — s benne hierarchiánk — kényelemigénye, pontosabban az üldöztetés durvább formáit megtakarítási igénye volt ez a motívum, amely a fent rajzolt ellentmondásokba belezavarhatta a hazai és a vatikáni hierarchiát. Van tehát, amiben igazat kell adni Ratzingernek: a téves és szubjektív lelkiismeret létrejövésében bizony oroszlánrésze van a komfortigénynek. Csakhogy a konkrét történeti szituáció-sorban éppen a hierarchiát határozta meg ez a kényelemigény. Így aztán látnivalón nem jár az a malom sem, hogy a hierarchia visszaemlékezési habitusa hibátlanul működik. Sajnálatos ez, mert tekintélyre nyilvánvalóan csak azon az alapon tehetne szert a hierarchia, ha ez a habitus megőrizné őt a szubjektivitástól. Nem őrzi meg, mert sajnos, nagyon sajnos az a helyzet, hogy a hierarchia is emberekből regurálódik, minek következtében aztán nemcsak a kedves hívek vannak kitéve annak a lehetőségnek, hogy lelkiismereti döntésük tévessé és szubjektívvé torzul e le nem győzött komfortigénytől. Szerencsére azért ez sem végső baj, mert Ratzinger a mondott tanulmány végén felhívja figyelmünket, hogy a Jézustól elhozott kegyelmi rendben nyitva áll a téves lelkiismeretűek számára a kiengesztelődés Istennel bünbánatuk fejében. (Nota bene: legfeljebb *tudomásra hozta* ezt Jézus annak, aki ezt odáig még nem tudta... mert Istenben nincs változás: mindig is ilyen volt.)

Abban is igazat adok Ratzingernek, hogy fájdalmas dolog a lelkiismeret és a tekintély azon szembeállítás, amely korunkban egyre általánosabbá válik. Az volna a kiváló, ha a tekintély és lelkiismeret nem állna szemben egymással. Ez elvileg egyáltalán nem lehetetlen. Ha a tekintély is a szívébe írt és kinyilatkoztatott igazságra figyel, ha a „közönséges pógár” is ugyanazt teszi, akkor a tekintély szavát a polgár igazolva találja majd szívében, s máris megszűnt minden kontroverzió tekintély és a lelkiismeret között. Hogyan lehetne erre az áldott állapotra eljutni? Megmondom: a Ratzinger által annyira nyomatókozott csúnya motívum, a komfortigény magunkból kizárása által. Óriási hatással volt s van mindenkori közpolgárra, ha látja, hogy valaki megtagadva a komfortigényt, elmegy Golgotára..., hagyja akár kinyírni is magát, csakhogy hűséges maradjon a szívében fellelhető objektív lelkiismeret szavához. Elvileg semmi akadály, hogy a főpapok is részesei legyenek e történésnek. Gyakorlatilag persze felerősül az a probléma, hogyha főpap kerülne a máglyára, ki lenne, aki meggyűjtaná azt. Ezt a prófétagyilkossal kapcsolatos végrehajtási problémát Jézus világosan láthatta, amikor nem is gondoskodott egyháza számára se főpapról, se rabbiról, úgy gondolván, hogy elég ha egyházában csak tanítványok lesznek. Ezek talán nem akarnak különbek lenni Mesterüknél, aki nem

adott utasítást máglyagyújtásra s maga sem szerzett be ebből a célból gyűjtő alkalmatosságot.

A Ratzinger-koncepció alapján álló hierarchiai gyakorlat viszont nem éri be azzal, hogy bünbánatra szólítja fel a téves lelkiismeretre jutó egyházpolgárt, hanem előbb megfenyegeti, majd meg is bünteti, ha nem tanulna a fenyegetésből. Mért tesz így? Azt reméli ettől, hogy segít az egyházpolgárnak megszabadulnia a téves lelkiismerettől? Aligha ezt reméli. A fenyegetéssel és a büntetéssel csak a komfortigényére képes hatni: „Tönkre akarod tenni egzisztenciádat? Inkább sorolj be, és mondd, amit kell”. Tehát azt reméli, hogy az egyházpolgár megtagadja lelkiismeretének szavát, amelyet pedig Ratzinger szerint is mindenképpen követnünk kellene, még akkor is, ha az téves. Mi következik mindebből? Nem kevés: Ratzinger bünbánatról beszél, de a lelkiismeret szavának megtagadását kívánja. A Nagypénteki levél írójának Ratzinger hajlandó lenne megkegyelmezni, ha az hajlandó volna elhagyni a maga 13. pontját, a Zsinat szavait: „...csak a saját lelkiismeretének tartozik engedelmeskedni”. A Ratzinger-tanulmány által felkínált megkülönböztetés alapjaiban ássa alá a lelkiismeret szava követésének jogát és kötelességét. Nem ismeri el a tévedés jogát. Csak az engedelmeskedés jogát és kötelességét ismeri el. Özönvíz előtti tanulmány, amelyet 1992-re datált szerzője.

N.K.

„Szivaraztam, megégettem a számat”

Észrevételeim a dohányzással kapcsolatban

Napjainkban az emberek mindent, ami környezetükben van, meg szeretnék mérni. Gondolkodásunk egyre inkább csak a megegyezéses alapon lévő, a lenullázott időben létező számokat tud használni. Ezért akar mindent a maga egyre szűkösebb fogalomrendszerében használható (?) adatokkal kifejezni. Ez a mindent mérni akarás azonban gyanús! Az ember mindenütt a valódi Mérték elvesztésétől szenved. Ha csak a felszíni dolgokat vizsgáljuk is, mint a földünkön adott lehetőségekkel élés vagy egyébként szükséges szerekkel (pl. alkohol, dohány stb.) történő visszaélés, komoly válságra következtethetünk.

Most csak egy szűk kört, egyetlen jelenséget vizsgálunk meg az előbb említettek közül, bár szerintem ez az egyetlen rész igen jellemző az egészre is. Vegyük szemügyre a dohányzás problémakörét!

Az emberek félnek, keresik az egyedül üdvözítő „egészséges életmódot”, „életreformot” hajtanak végre, „reformtáplálékot” vesznek magukhoz. Befizetnek a 2x4 órás jogatanfolyamra! Közben, mivel soha *nincs idejük*, kimerültek és ingerültek, rágyújtanak egy cigarettára. A füstöt fújva pedig panaszkodnak, hogy ebben a mai világban már tisztességes levegőt sem lehet venni. Álljunk meg egy pillanatra. Azt hiszem, a világban naponta elégetett több millió vagy talán milliárd szál cigarettá füstje is sokat árt a levegőnknek.

A fogyasztói társadalom (amit ma annyira óhajtunk itt Magyarországon) a dohányból is, mint annyi mindenből a pálinkától a televízióig, narkotikumot gyártott. Gyermekkorban az elfeledett közösségi hagyományok gyakorlása, megélése helyett a cigarettá demonstrálhatja a felnőtte válást. A látszólagos tiltás ellenére a társadalom megerősíti a gyermeket tettének helyességében. Gondoljunk csak a reklámok által közvetített „értékrendre”! Talán érdemes lenne jobban odafigyelni arra, hogy ma már a 9–10 éves gyerekek fejezik így ki függetlenségük szándékukat. Visszont vessünk egy pillantást az európai fogalomrendszer által „barbárnak”, „primitívnek” minősített kultúrákra. Gondolok itt elsősorban saját népi műveltségünkre, mert mi is ezt a jelzőt kaptuk. Természetesen szóba jöhetne itt minden, a világ szervességében, a Törvény és a Mérték tiszteletében élő közösség. Most mégis csak saját népünk örökségéről essék szó, és egy pillantás erejéig a dohány őshazájában élő, általunk indiánnak nevezett népek hagyományáról.

A régi ember számára a lélek és a lélegzet bizonyos fokig egyet jelentett. Erre bőven találunk bizonyítékot népművészetünkben. A szájon kijövő lélek-lélegzet tar-

talommal, mondandóval bír. Mondani szoktuk: „lelkemből beszéltem”. A lélek-lélegzet megfestése, például füsttel, szent dolog. Mint ahogyan a tűz, a füst is az! Nem lehet bárhol és bármikor élni vele. A füst a lélekben lévő dolgokat hozza ki, teszi láthatóvá. Ebből következik, hogy a dohányzásnak szertartása van és eszközei. A pipa, a dohányzacskó, a pipaszűrő vas és a tűzkészesség. Az eszközökön látható jelek szer-

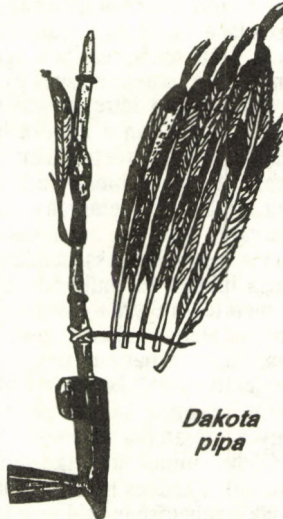
Pipaszurkálók

XIX. századi
cseréppipa

vesen kapcsolódnak a dohányzás szertartásához. Érdemes volna ezeket a jeleket egyszer ilyen szempontból is megvizsgálni!

Ki ne emlékezne a gyermekkori olvasmányából az indiánokra? Még az indiánok belső világát nem ismerő írók végletekig torzított indián-ábrázolásain is átüt a népek világ- és családszeretete, hitvilága. A tanácskozásokon, ahol népeik sorsáról esett szó, a pipák füstje nyilván nem a dohányzás élvezetét szolgálta. Ha szemügyre vesszünk néhány indián szent pipát, gyöngyhímzéses dohányzacskót, rájövünk, hogy mindenütt, ahol az ember együtt lélegzik a világgal, s azt nem meglopja, hanem részeként együtt él vele, a dohányzás szerepe ugyanaz. A füst a lélegzettel a lélekből jön, bárki láthatja, érezheti azt. A füst segítségével kitárom magam, nincs titkom, kész vagyok a békességre! Ezt, amint a kapuk előtt komótosan pipázó nagyapáinktól tudjuk, csak a világ dolgainak, gondjainak megtárgyalására használhatjuk. A köztünk lévő feszültségek oldására, lelkünkben lakozó gondolataink elmondására.

Dakota
pipa

Mindezeket mintha elfelejték volna a mai emberek. Sok más szent dologgal együtt a dohánnyt, ami egyébként fontos gyógynövény is, mértéktelenségükkel a világ szemétdombjára vetik. De számba kell venni, hogy nemcsak a testet, a lelket is szennyezzük a narkotikummal alacsonyított, lényegét vesztett dohányzással.

Érdemes ezen elgondolkodni! Ez a füst-jel figyelmeztet, talán a jövőnk megy füstbe, ha nem mondunk ellent apró kísértéseinknek.

Harangzó Imre

Szemeskályha
domborműves
csempéi
a Balaton-
felvidékről

Leszkay András bácsi Moha-meséje

Ijesztgetés

Az ősszel egy vasárnap estefelé Törpeháza környékén sétálgattam. Már éppen hazafelé indultam, amikor egyszerre csak szembejött velem két törpeházi kisfiú, a két jó cimborá: Torzonborz meg Bohócka. Torzonborznak, az idősebbiknek nagy, gömbölyded csomag volt a hóna alatt, a kis Bohócka pedig egy hosszú karót cipelt. Tüstént kitaláltam, hogy mi járatban vannak, és úgy tettem, mintha tet-szenék nekem a szándékuk. Cinkos mosollyal rákacsintottam Torzonborzra, és a csomagra mutatva megkérdeztem tőle: „Elég ijesztő? Remélem vágta bele hegyes fogakat is.” Csodálkoztak egy kissé, hogy nem pirongatom őket a szándékuk miatt, sőt, még érdeklődöm is iránta. De aztán elkapta Torzonborzot az alkotó büszkesége, kicsomagolta a gömbölyded holmit, és elismerést várva mutatta, nemcsak hegyes fogakat vágott bele, hanem a kerek szemek fölé egy-egy hegyes szarvat is. Aki még nem találta volna ki, annak megmondom, hogy az a gömbölyded holmi egy nagy süttők volt. Egyik oldalán ablakocskát vágott Torzonborz, azon át kiszedte magját, belét, másik oldalára ijesztő ábrázatot vésett, a belsejébe meg kerek lyukat, és abban a lyukban már jó erősen bennre is állt egy hosszú gyertyaszál. A karó pedig, amelyet Bohócka cipelt, arra kellett, hogy rátűzzék a tököt, és valamely szikla mögül az esti sötétségben hirtelen elébe nyújták valakinek.

Úgy tettem, mintha el volnék ragadtatva Torzonborz művétől, és megkérdeztem, hogy jó helyet választottak-e az ijesztgetésre. Most már bíztak a cimboraságomban és lelkendezve elmondották, hogy nagyon jó helyet választottak. Ma vásár volt Nógrádverőcén, sokan

fognak tehát hazamenni a szomszédos faluba a Sziklás úton, ott akarnak elbújni és főképp a kislányokat ijesztgetni. Azért főképp a kislányokat, mert azok nagyokat sikítanak, jól lehet mulatni rajtuk, és a kislányok nem is mernek bemenni a sziklák közé, hogy megkeressék és megpofozzák őket. De az is lehetséges — mondták, hogy meg fognak ijesztetni egy-egy idősebb nénit is. Bácsit csak akkor ijesztenek meg, ha látják rajta,

hogy ittas. Idősebb nénik és ittas bácsik szintén nem merészkednek a sziklák közé. Mindezt végighallgatva, igen nehéz volt mosolyognom, de mégis sikerült, és cinkos módra mosolyogva így szóltam: „Tudjátok mit? Én is veletek megyek! Hadd mulassak én is!” Ajánlatomat igen nagy örömmel fogadták, bizonyára két okból is. Egyrészt annak örültek, hogy lám, Moha bácsi is csak olyan jópípa, mint ők maguk, másrészt arra gondolhattak, hogy baj esetén, vagyis ha a megijesztett egyén mégis megakarna pofozni őket, kisebb rész háruul rájuk a felelősségből. Lépegettünk tehát a Sziklás út felé, és én úgy tettem, mintha nagyon örülnék a kalandnak. Kezemet dör-

szölgetve mondogattam: „Hű, be jól fogjuk eltölteni az estét! Meglátjátok, nagyon jól fogjuk eltölteni az estét!”

A Sziklás útnak azon a helyén, amely a legalkalmasabb volt a tökfej elődugására, egy kis meglepetés ért minket. Az előző napi eszések következtében sziklaomlás történt ott, és az út erősen megkeskenyedett. Bohócka figyelmeztetett is minket: „Itt veszélyes ám ijesztgetni! Ha valaki itt megtántorodik ijedtében, könnyen lepotyoghat!” Torzonborz azonban leintette: „Akkor legföljebb gurul egy kicsit! Mi nem mehetünk más-hová! Ez a legszélesebb szikla, ennek a megkerülése tart a legtovább, nekünk pedig idő kell rá, hogy elfújjuk a gyertyát, elszaladjunk és meglapuljunk valahol. Ugye, Moha bácsi?” Helyeslőleg bólogattam: „Bizony, bizony..., ahhoz idő kell! De tudjátok-e, mi jutott most az eszembe? Hiszen mi innen a szikla mögül nem is fogjuk látni, hogy kit ijesztünk meg! Márpedig sokkal mulatságosabb, ha tudjuk, hogy ki az, aki rémüldözik. Támasszuk hát neki a karót a tökfejjel a sziklának — legyen készenlétben, mi pedig sétáljunk el innen vagy száz lépésnyire Verőce felé. Leülünk ott az út szélén és várjuk a hazatérőket. Ha olyan jön, akit meg akarunk ijesztetni, akkor ti a bokrok között ideszaladtok, — előbb ideértek, mint ő, mert kanyarodik az út — megijesztitek, aztán tüstént visszaszaladtok hozzám. Ha gyanút fogna és ő is visszajönné, titeket ismét mellettem talál és elhárul rólatok a gyanú.” Kitörő örömmel fogadták indítványomat, el is sétáltunk Verőce irányába, leültünk egy lapos sziklára és vártunk. Ismét dörzsölgettem a kezem és mondogattam: „Hű, be jól

fogjuk eltölteni az estét! Meglátjátok, nagyon jól fogjuk eltölteni az estét!” Közben már be is sötétedett, és feljött a Hold.

Egyszerre csak két kislány közeledett Nógrádverőce felől. Amikor megpillantottak minket, ijedten megálltak, aztán felismertek engem és odaszaladtak hozzánk: „Jaj, de jó, hogy találkoztunk Moha bácsival! Nagyon félünk!” Nevettem. „Ugyan mitől féltek?” „Nem szeretünk sötétben járni.” Bohócka is megszólalt: „De hiszen holdfény van.” A kislányok ezt felelték: „Az még rosszabb! Holdfényben könnyebben képzelődik az ember... Jaj, Moha bácsi, nem jönne velünk a faluig?” Megnyugtattam őket: „Nincs mitől félnetek, kedves gyermekeim. Menjete csak nyugodtan!” Amikor eltűntek az út hajlatában, összenézünk, és megkérdeztem a két fiútól: „No, mit határoztok? Eléjük szaladtok? Megijesztitek őket?” Torzonborz tanácstalanul tipegett-topogott és vonogatta a vállát, Bohócka azonban határozottan kijelentette: „Ezeket ne ijesszük meg, ezek már úgymint félnek. Akkor még jobban félnének hazáig.”

Körülbelül negyedóra múlva vidám nótaszó közeledett. Ezt énekelte egy legény, és hallatszott a hangján, hogy igazat énekel:

*„Be sok bort ittam az este,
ragyogó csillagom, galambom!
Most is részeg vagyok tőle,
ragyogó csillagom, galambom!”*

„No, fiúk!” — biztattam a két ijesztgetőt — „megjött az első ittas. Ez nem fog utánatok szaladni a sziklák közé!” A legény megállt előttünk, széttárta a karját és örvendezve kiáltotta: „Törpécskék! Kedves jó törpécskék! Hadd öleljelek meg mindnyájatokat! Hej! Be szép is ez a világ, hogy törpe is van rajta!” Mindhármunkat együttesen megölelt, meg is csókolt, azután tovább indult, és danolta:

*„Egy törpe, két törpe,
száz törpe, hajh...”*

Én pedig a két ijesztgetőre néztem: „No mi lesz? Elébeszaladtok?” Torzonborz azonban ezt dűnnyögte: „Ez nagyon kedves volt hozzánk.” Bohócka meg így szólt: „És azt is mondta, hogy szép a világ. Miattunk hát ne csalódjék benne.”

A következő hazatérőt személyesen ismertük, a bohókás, félkegyelmű Mari néni volt az, és Torzonborz oda is súgta nekem: „Mari nénit meg kéne ijeszteni.” De amikor egy-két bamba szó után, csöndes jóéjszakát kívánva Mari néni is tovaballagott, Torzonborz mégse mozdult: „Meggondoltam, Moha bácsi.” „Miért gondoltad meg? Ő aztán csakugyan azt hinné, hogy kísértetet lát.” „Az igaz, de ... ugyanolyan fejkendője van, mint az édesanyámnak.”

Vagy félóra múlva ismét énekszó és viháncoló nevetés hallatszott; négy-öt leány közeledett egymásba karolva, és ezt danolták:

*„Csárdás kis kalapot veszek,
mellé rozsmaringot teszek...”*

Amikor közelünkbe értek, elhallgattak egy pillanatra, vidáman ránk köszöntek: „Jó estét, Moha bácsi! Szervuszok, kistörpék!” Aztán tüstént folytatták a dalt is, a folytonos kacarászást is. Bohócka

most meg se várta, hogy biztassam őket, már mondotta: „Ezeket ne ijesszük meg.” Sietett a helyesléssel Torzonborz is: „Ezek túlságosan is vidámak. Ezek nagyon is megijednének.”

A következő hazatérő férfi volt, és durva, részeg hangon inkább bögte, mint énekelte:

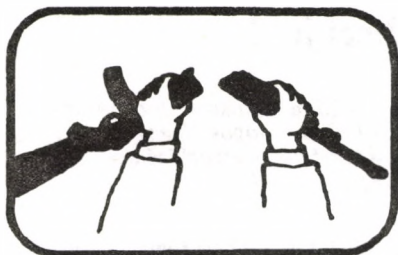
*„Kék nefejejcs, kék nefejejcs
virágozik a tó tükrén...”*

Torzonborz izgatottan felugrott: „Moha bácsi! Ez undok alak, erre minden gyerek haragszik, ezt meg kell ijeszteni!” Az állítólagos „undok alak” megállt előttünk és csukladozó hangon felnyögte: „Hej, Moha bácsi, törpe bácsi, de jó lesz magának, ha most majd ha-

zamegy. Nem néz magára szemrehányón feleség, anya, négy gyerek! Moha bácsi nem kell, hogy gondolja magáról, haj, be nagy disznó vagyok, a téli cipőjüket iszom el, a falatjukat iszom el!” Bohócka csöndesen megszólalt: „Hát hagyja abba a bácsi az iszogatót.” A részeg feljajdult: „Ha én azt bírnám, te kis törpe! Jaj, te kis törpe, ha én abba bírnám hagyni!” Azzal meglődött, tova tántorgott és most már ezt danolta, bögte:

*„Keresem a boldogságot,
sehol sem találom...”*

Hallgattunk egy ideig, aztán Torzonborz azt suttogta: „Szegegy...” Amikor elhalt a távolban a részeges dana, visszaballagtunk a sziklához, kihoztuk az útra a tököfejet, és így szóltam a két fiúhoz: „Úgy gondolom, ez már nem kell nektek. Akarjátok hallani, mekkorát puffan a szakadék mélyén?” Persze, hogy akarták hallani. A karót Bohócka dobta le, a tökötet pedig — miután kivettem belőle a gyertyát — Torzonborz hajította a mélybe. Hallgattuk, amint szikláról sziklára ugrál, s amikor odalent szétpukkant, ezt mondtam: „Mégiscsak használhattuk valamire ezt a szörnyfőt. Trágyázni fogja a földet, ciklámen lesz belőle és fehér hóvirág. De használjuk fel valamire a gyertyát is. Jöhet itt még haza az éjjel olyasvalaki, aki nem tud erről az új sziklaomlásról, jöhet még tántorgó részeg is, annak pedig amúgy is keskeny minden út.” Torzonborz tüstént megértette, mit akarok. Meggyújtotta a gyertyát, és a sziklapárkány szélére állította figyelmeztető jelnek. Bohócka köveket is rakott köréje, hogy el ne dőljön. Ekkor már leszállt a Hold a hegy mögé, és amikor félórával később — már Törpeháza közeléből — visszatekingettünk a Sziklás útra, ámulva láttuk, milyen óriási fényt tud árasztani a sötétben egyetlen szál gyertya is. Néztük egy ideig, aztán Torzonborz halkán így szólt: „Igaz volt Moha bácsinak: nagyon jól töltöttük el az estét.”

Hírek, események az erőszakmentesség világából

A Lelkiismereti Tiltakozók Világnapján

Május 15-én Székesfehérváron a NOÉ Klub szervezett programot a BOCS Alapítvány támogatásával. Délután a belváros közepén, a katonai emlékműnél a gyerekek palacsintát kaptak a játékfegyverek 'leszereléséért', azaz (szelektív) szemébe dobásáért. (Aki nem volt játékfegyvere, az dupla adagot kapott.)

Balla Lajos ismertette a vajdasági katonaságmegtagodó falu, Oromhegyes és a többi vajdasági békecsoporthoz tartó küzdelméről szóló dokumentumkötvet, amelyet a helyszínen meg is lehetett vásárolni.

További rövid ismertetések hangzottak el a civil szolgálatról, a Lelkiismereti Tiltakozók Világnapjáról, a magyar és nemzetközi békemozgalmakról, a történelmi békeegyházakról és a Zsinati Folyamatról, a katonaságmegtagodás hazai és nemzetközi történetéről, az erőszakmentesség irodalmáról (könyvbemutatókkal és árusítással).

Kaphatók voltak a következő könyvek:

- A Zitzer Szellemi Köztársaság (A vajdasági békemozgalom dokumentumai. 300 Ft),
- Nem harcolhatok! (Tudományos értékű bemutatása az ősegyház erőszakmentességének. 200 Ft),
- Isten újjáteremt (A hutteri egyházzól, amelynek tagjai többszáz éve erőszakmentességben és vagyonszerzésben élnek. 200 Ft),
- Duchrow: Lehetséges az igazságosság? (Európa a világrendszerben, 1492–1992. 230 Ft).

Farkas Henrik ismertette a Hadkötelezettséget Ellenzők Ligáját, amelyhez a helyszínen csatlakozni is lehetett. Az „Érted vagyok” áprilisi száma közölte azokat az 1925-ös és 1930-as, a hadkötelezettség elleni felhívásokat, amelyeket többek közt Einstein, Gandhi, Rabindranath Tagore, Russel, Wells, Romain Rolland és sok más híres ember írt alá.

Közben Cserta Gábor énekelt a békéről szóló, általa megzenésített verseket.

A téren kiállítás volt az erőszakmentességről szóló poszterekből.

Tiltakozás hangzott el a tábori püspökség felélesztése ellen, amely a II. világháborúban szégyenletes szerepet játszott.

18 órakor a VOGÉ Művelődési Házba kb. százötvenen jöttek el. Bródy János, a Hadkötelezettséget Ellenzők Ligája ügyvivő testületének tagja énekelt, aki ezt az estet honorárium nélkül vállalta. Utána beszélgetés volt Bródy Jánossal, Balla Lajossal, börtönviselt katonaságmegtagodókkal a Bokor közösségből, a Család Alapítvány civil szolgálatosaival, valamint nemzetközi hálózatok: a Church & Peace (Egyház és Béke), az IFOR (International Fellowship of Reconciliation, a Kiengesztelődés Nemzetközi Szövetsége) és a Kairos Európa képviselőjével.

Fegyvert akarunk vagy palacsintát?

Ha fegyvert, akkor talán hamarosan kenyérré sem fog telni!

Mire megy el az emberiség pénze?

Öt évenként annyiba kerül a világon csak az elavuló lőszeres selejtezése, mint Magyarország teljes adósságállománya: 25 milliárd dollárba.

Csak Oroszországban 35 millió tonna lőszer van.

A lőszeret Nyugaton is többnyire szabadtéri égetéssel selejtezik.

Csak Anglia 16 ezer tonna lőszerrel öntött a tengerbe 1987-től 1993-ig.

Nesze neked, Környezet!

Az atomfegyverek számát egyezményesen csökkentik. Megnyugodhatunk? NEM!!

A leszerelendő atomfegyverek is szörnyű veszélyt és költséget jelentenek!

Annai plutóniumot kell megsemmisíteni, amennyinek az ezredrésze elég, hogy az egész emberiséget tüdőrákossá tegye.

A katonatudósok sem tudják, hogyan semmisítsék meg, amit kifejlesztettek.

A vegyi fegyvereket betiltották és az egyezmények szerint megsemmisítik.

Megnyugodhatunk? NEM!!

A vegyi fegyverek ma is szörnyű veszélyt és költséget jelentenek!

Jelenlegi mennyiségük elegendő minden földi élet teljes kipusztítására!

Megsemmisítésük tízszer többbe kerül, mint a gyártásuk!

Beismerten csak az USA és Oroszország rendelkezik vegyi fegyverekkel, de titokban valószínűleg további 18 országnak van.

Az USA kongresszusa előírta, hogy 1994-re meg kell semmisíteni az USA vegyi fegyvereit, de ez a határidő mára 2004-re toldott át a veszélyek miatt.

A világ vegyifegyver-készletének megsemmisítése annyiba fog kerülni, mint amennyi Magyarország teljes adóssága: 25 milliárd dollárba.

Így függ össze a magyar életszínvonal a fegyverkezési őrülettel!

Miért van szükség hadseregekre? Hogy a gazdagok megvédjék kiváltságukat!

A világ bevételeinek 82 %-át az emberiség leggazdagabb egyötöde teszi zsebre, az emberek 60 %-ának pedig csupán a bevétel 6 %-a jut!

Nagy szükség van a társadalom bevonására!

A katonai bürokrácia intézményesült agyi beállítódása ütközik a leszerelés feladatával. Különálló leszerelési minisztériumokat kell létrehozni.

A katonai bürokráciák, amelyek történelmileg hajlamosak a nyilvános ellenőrzéstől való idegenkedésre, legyenek jobban felelősségre vonhatóak, és az egészség- és környezeti törvényekkel szemben tiszteletudóbbak.

Források:

A világ helyzete, 1994. 9.fej. A fegyverkezési verseny után. Worldwatch Institute, USA. Magyarul: Föld Napja Alapítvány. Ulrich Duchrow: Wirtschaften für das Leben; Junge Kirche, 1994.

A katonaságmegtagadás alapvető emberi jog!

Az ENSZ Emberi Jogok Bizottsága 1987. márc. 10-én úgy döntött, hogy „a katonai szolgálat lelkiismereti okból történő megtagadását tekintse az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata, valamint a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezménye által elismert gondolat- és vallásszabadsághoz, lelkiismereti és vallásszabadsághoz való jog törvényes gyakorlásának”.

A teljes szöveg, amely a Pálmaág c. katolikus szemle 2. füzetében jelent meg 1987-ben, a következők:

Az ENSZ Közgazdasági és Szociális Tanács E/CN. 4/1987/L.73 1987. március 5-i dokumentuma, Emberi Jogok Bizottsága, 43. ülés, 15. napirendi pont:

A FIATALOK SZEREPE AZ EMBERI JOGOK ELŐMOZDÍTÁSÁBAN ÉS MEGVÉDÉSÉBEN, BELEÉRTVE A KATONAI SZOLGÁLAT LELKIISMERETI OKBÓL MEGTAGADÁSÁNAK KÉRDÉSÉT.

Az Emberi Jogok Bizottsága

újra megerősítve, hogy valamennyi tagállamnak kötelessége előmozdítani és megvédeni az emberi jogokat és az alapvető szabadságjogokat, valamint teljesíteni a különböző nemzetközi emberi jogi okmányokban magára vállalt kötelezettségeit,

tekintettel az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának 3. és 18. cikkelyeire, amelyek kinyilvánítják az élethez, a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz való jogot, valamint a gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadságához való jogot, emlékezve arra, hogy a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezménye elismeri, hogy mindenkinek joga van a gondolat- és vallásszabadsághoz, lelkiismereti és vallásszabadsághoz, emlékezve a Közgyűlés 1979. dec. 17-i 34/151. határozatára is, amely 1985-öt az „Ifjúság Nemzetközi Événél: Részvétel, Fejlődés, Béke” jelölte ki, valamint az 1965. december 7-i 2037/XXI-as határozatára, amely kijelenti, hogy a fiatalokat megértően, a béke, igazságosság és valamennyi ember tiszteltetésében tartásának szellemében fogják felnevelni,

felidézve 1981. márc. 12-i 40. határozatát /XXXVII/, amelyben rámutatott annak szükségességére, hogy jobban értsék meg azokat a körülményeket, amelyek között a katonai szolgálatot lelkiismereti alapon meg lehet tagadni,

figyelembe véve a fiatalság jelentős szerepét a nemzetközi béke és együttműködés, valamint az emberi jogok és az alapvető szabadságjogok előmozdításában,

felidézve a Közgyűlés 1978. dec. 20-i 33/165. határozatát, amelyben a Közgyűlés elismerte valamennyi ember jogát arra, hogy megtagadja a szolgálatot azokban a katonai vagy rendőri szervezetekben, amelyek az apartheid erőszakos végrehajtására használnak, és felszólította a tagállamokat, hogy a Területi Menedékjog Nyilatkozatának szellemében adjanak menedékjogot vagy engedélyezzék az átutazást egy másik államba azoknak a személyeknek, akik arra kényszerülnek, hogy országukat elhagyják kizárólag azért, mert lelkiismereti okból megtagadják a katonai vagy rendőri szolgálat útján történő segédkezést az apartheid erőszakos végrehajtásában,

kifejezve azt a meggyőződését, hogy az állhatatos és őszinte erőfeszítések, amelyeket valamennyi állam célul tűzött ki a háború fenyegetésének határozott megszüntetésére, a nemzetközi béke megteremtésére és a nemzetközi együttműködés fejlesztésére az ENSZ alapokmányának megfelelően, végül olyan körülmények megteremtéséhez vezethetnek, melyek között a katonai szolgálat szükségtelenné válhat,

tekintetbe véve 1984. márc. 12-i 1984/27. határozatát és a Közgazdasági és Szociális Tanács 1984. május 24-i 1984/27. határozatát, amelyben eldöntötték, hogy a lehető legszélesebb körben osztják szét Mr. Eide és Mr. Mubanga-Chipoya jelentését (E/CN.4/Sub.2/1983/30), azzal a céllal, hogy észrevételeket kapjanak a kormányoktól, az illetékes ENSZ szervezetektől és specializált képviselőktől, valamint más kormányközi és nem hivatalos szervezetektől,

tudomásul véve azt az átfogó jelentést, melyet Mr. Eide és Mr. Mubanga-Chipoya terjesztett elő a katonai szolgálat lelkiismereti okból történő megtagadásáról, amely következtetéseket és javaslatokat tartalmaz,

tudomásul véve a kormányok és nemzetközi szervezetek válaszait is a Főtitkár észrevételeket és megfigyeléseket igénylő kérelmére (E/CN.4/1985/25 and Add.1-4),

gondosan mérlegelve az Albizottság jelentését a katonai szolgálat lelkiismereti okból történő megtagadásáról (E/CN.4/Sub.2/1983/30), amely mérlegeli a különböző emberi jogi

okmányokban található, e tárgyhoz tartozó nemzetközi szabályokat és rendelkezéseket, és leírja az állam gyakorlatát a katonai szolgálat önkéntes vagy kötelező jellegét illetően,

elismerve, hogy a katonai szolgálat lelkiismereti okból történő megtagadása lelkiismereti elvekből és indítékokból származik, beleértve a vallásos, etikai, morális vagy hasonló motívumokból eredő mély meggyőződést,

1. úgy dönt, hogy a katonai szolgálat lelkiismereti okból történő megtagadását tekintse az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata, valamint a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezménye által elismert gondolat- és vallásszabadsághoz, lelkiismereti és vallásszabadsághoz való jog törvényes gyakorlásának;

2. felhívja az államokat, hogy tegyenek lépéseket annak érdekében, hogy elismerjék a katonai szolgálat alóli mentes- ség jogát a fegyveres szolgálat valóban lelkiismereti alapon történő megtagadása esetén;

3. javasolja azoknak az államoknak, amelyekben a katonai szolgálat kötelező és ahol erről még nem gondoskodtak, hogy fontolják meg a katonai szolgálatot lelkiismereti okból megtagadók részére az alternatív szolgálat különféle formáinak bevezetését, amelyek összeegyeztethetők a lelkiismereti megtagadás indítékaival, figyelembe véve egyes államok ezirányú tapasztalatait, és hogy ezek az államok tartózkodnak attól, hogy büntöztetés alá vessék az ilyen személyeket;

4. javasolja a tagállamoknak, amennyiben még nem tették meg, hogy hazai jogrendszerük keretén belül hozzanak létre tárgyilagos döntéshozó eljárásokat annak meghatározására, hogy a lelkiismereti megtagadás az egyes sajátos esetben indokolt-e;

5. kéri a Főtitkárt, hogy számoljon be a Bizottság 45. ülésén a katonai szolgálat lelkiismereti okból történő megtagadásának kérdéséről, figyelembe véve azokat az észrevételeket, amelyeket a kormányok tettek, és a kapott további információkat;

6. elhatározza ennek az anyagnak további átgondolását a Bizottság 45. ülésén a „Fiatalok szerepe az emberi jogok előmozdításában és megvédésében, beleértve a katonai szolgálat lelkiismereti okból történő megtagadásának kérdését” napirendi pont keretében.

AZ ENSZ A LELKIISMERETI KATONÁSKODÁS- MEGTAGADÁST ELISMERI EMBERI JOGNAK.

(WRI NEWSLETTER March/April 1987, 9.o.)

Az ENSZ Emberi Jogok Bizottsága megszavazta, hogy a lelkiismereti megtagadást emberi jognak tekinti.

Az E/CN.4/1987/L.73 indítványt 1987. március 10-én tárgyalták — 15 évvel azután, hogy a kérdés először fölmerült. A szavazatok: 26 mellette, 2 ellene, 14 tartózkodás. Mellette: Argentína, Ausztrália, Ausztria, Banglades, Belgium, Kolumbia, Costa Rica, Franciaország, Gambia, NSZK, Írország, Olaszország, Japán, Libéria, Norvégia, Pakisztán, Peru, Fülöp-szigetek, Ruanda, Szenegál, Szomália, Sri Lanka, Togo, Egyesült Királyság, USA. Ellene: Irak és Mozambique. Tartózkodott: Algéria, Bulgária, Kína, Kongó, Ciprus, Etiópia, NDK, India, Mexikó, Nicaragua, Szovjetunió, Venezuela és Jugoszlávia. Hiányzott: Lesotho.

Elismerés illeti a genfi Quaker ENSZ-irodát az előkészítő kampányukért.

A tábori püspökség a katolicizmus szégyene!

Priusza: Hitler támogatása, háborús uszítás, a lelkiismeret fölötti terror.

Részlet a Római Katolikus Tábori Püspökség által kiadott imakönyvből:

„Kedves Honvéd hívem! Tábori Püspöktyád szól hozzád...

Ennek a világháborúnak az a célja, hogy ezeréves szentföldünket, véren szerzett és folytonos harcokkal fönntartott édes Hazánkat megvédjük, vele együtt egész Európát megoltalmazzuk, Szentséges vallásunkat és Egyházunkat megmentjük a vörös veszedelemtől — attól a gonosz, alattomos, kegyetlen és irgalmatlan vörös hatalomtól, amely itt Európában mindent, de legelsősorban édes Hazánkat akarja elpusztítani és rabigába hajtani!

Ebben a Szent-háborúban a mi győzelmünket és a vörös hatalom megsemmisítését akarja, kívánja és szolgálja minden igaz magyar, minden igaz európai ember, minden hívő lélek az egész világon — sőt a nemzetek megdicsőült fiai, köztük a Magyar Szentek serege, Nagyasszonyunk, Szűz Mária és maga az egy igaz élő Isten is.

... hívő lelked teljes erejével érezd át és kiáltsd: ... véremmel is megvédem Szent Nevedet a gonoszok ellen ... Jézus Krisztusom, mint pogányverő őseimet, engem is segíts és oltalmazz a küzdelemben! ... Istenért, Hazáért, az emberiség megmentéséért!

Budapest, 1942. jún. 20. Dr. Hász István tábori püspök.”

(Seregek Ura, a katolikus honvédek ima-, énekes- és oktatókönyve, 7. old. Második kiadás, Budapest, 1942. A Római Katolikus Tábori Püspökség kiadása, 268. szám. Nihil obstat. 1942. jún. 23. Julius Kertész censor. Imprimatur. 1942. jún. 23. +Stephanus, Ordinarius Castrensis.)

Az Új Ember nem szégyellte ennek a tábori püspöknek a fényképét 1994. jan. 23-án közölni. 1994. május 14-én pedig az új magyar tábori püspököt nagy ceremóniákkal fölszentelték, és tábornoiki rangot kapott.

„II. Alekszij moszkvai ortodox pátriárka, mint már korábban Jelcin orosz államelnök, megkövette Magyarországot az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc leveréséért. Hazánk vezetői viszont mindkét alkalommal elmulasztottak

bocsánatot kérni az egykori Szovjetunió népeitől megtámadásukért” — írja a MÉRLEG 94/2. száma. Különösen az egyházi vezetők mulasztása fájdalmas. (Elképzelhető, hogy a kommunista diktatúrához dörgölődzésként valamelyik egyházi vezető tett ilyen gesztust annakidején, de annak értéke nyilvánvalóan ellenkező előjelű.) A tábornoiki püspök úr vajon képes-e legalább, hogy elődei bűneiért bocsánatot kérjen? Ha nem, akkor hasonló helyzetben ő is hasonlóan fog uszítani?

Hová jutottunk Jézus szavaitól? Az a szent, amit folytonos harcokkal tartunk fönn? Vallásunkat és egyházunkat fegyverrel kell oltalmazni? A másik hatalom maga a sátán, a fölöttünk uralkodó hatalom meg (Hitlerrel szövetségben) szent? ... Emberek megölését akarja és szolgálja a szentek serege, akiknek jó része éppen a szelídség vértanúja? Szűz Mária segít a gyilkolásban? Isten akarja és szolgálja, hogy egyik gyermeke lemészárolja a másikat? Így kell védeni Krisztus szent nevét?

A pogányverők az igazi őseink, vagy a pogányoktól jövő kft és halált áldással viszonzó vértanúk?

A tábori püspökség a tábori csendőrség lelki terrorosztaga! A gyilkolni nem akarókat örök kárhózzal fenyegeti ugyanabban az imakönyvben:

„Végtelenül elszomorító és sajnálatraméltó az a körülmény, hogy a hadsereg kötelékében még mindig található olyan egyének, kik hűtlenül, esküszegően, önként elhagyják azt a zászlót, amelyre felesküdték. Megfelelnek a Haza iránti nagy kötelességeikről, azt hiszik, hogy így büntetlenül boldogan élhetnek. A mardosó lelkiismeret azonban nem ad nyugtot, bármerre mész, nyugalmat sehol sem találsz. Helyzeted minden pillanatban szörnyűbb és szörnyűbb lesz — üldözőidet mindig ott fogod látni magad körül.

Testvérem, ne engedd magad senkitől félrevezettetni... Ne feledd azt, hogy ha itt a földön az igazságszolgáltatás sújtó keze nem érintene, az igazságos Istentől, az örök bírótól méltó büntetésed elnyered!”

Utóirat:

E hónapok szörnyűségeinek egyike a ruandai népirtás. Ruanda több mint hétmillió, rendkívül gyorsan növekvő, húsz év alatt megduplázódó népességű, fél-magyarországnyinál kisebb területű közép-afrikai ország. Szegénységére jellemző, hogy 150-szer annyi lakosra jut egy orvos, mint Magyarországon, és 200-szor kevesebb autó van.

1994 tavaszán a többségi hutu és a kisebbségi tuszi törzs között szörnyű egymást irtó harc tört ki, amelyben negyed év alatt félmillió embert öltek meg, jelentős részben nőket és gyerekeket. (A Larousse enciklopédia szerint az országban összesen csak 5200 katona volt 1991-ben. Az áldozatok 99 %-a tehát polgári személy.)

A legdöbbenetesebb az egészben az, hogy Ruanda szinte a legkeresztényibb ország Afrikában: a népesség kb. 70 %-a katolikus és még további kb. 10 % protestáns. S a keresztények a harc mindkét oldalán ott vannak. Egyértelmű, hogy a katolikusok is felelősek az embertelen mészárlásokért.

Az ottani nuncius (a Vatikán nagykövete) azt nyilatkozta a Vatikáni rádióban: „Nincs értelmes magyarázat arra, ami Ruandában történik.”

Pedig csak az inkvizítorok és az erőszakmentes keresztényeket keresztes hadjárattal irtó pápák–féle katolicizmus, az Újvilág lakosainak tízmilliószámra menő irtását misszionáriussal körítő és a rabszolgavadászatokat jóváhagyó katolicizmus, a mindezeket a történelmi bűneit máig is elítélni képtelen katolicizmus, a gorillák gyűrüjében miséző szentatyák, fegyvereket (ma áttételesen, zászlók képében) megáldó tábornoiki püspökök–féle katolicizmus, az erőszakmentességről a templomaiban, sajtójában és iskoláiban beszélni nem engedő katolicizmus csődje mutatkozott meg ismét, teljes képtelensége a békességre nevelésre és békességteremtésre.

Simonyi Gyula

Műzsa

Minden a verséké lett,
a költészeté.
Szereped se több, se kevesebb,
a fuvallaté, mely
egy ellapult követ
a hegycsúcsához közel
meggördített.

Jean Vanier

A szegény – út az egységhez

Ez az előadás az Egyházak Világtanácsa közgyűlésének megnyitó istentiszteletén hangzott el Vancouverben (Kanada), 1983. július 24-én.

Őnök arra kérnek engem, hogy ebben a szép és egyszerű liturgiában Isten ígéjét hirdessem. Önök azért kérnek engem erre, mert olyan néppel élek együtt, amely népnek nincsenek szavai, amely nép ki van zárva ennek a világnak a dolgaiból, egy mindenki által kitaszított és bolondnak mondott néppel élek együtt, amely Jézus Krisztus örömezetétől is távol van oly gyakran.

Igen, szolidaritást vállalok azokkal, akik testi vagy szellemi fogyatékosak: miatt mindenhol ki vannak zárva. Egy vagyok szüleikkel, akik mélységesen szenvednek. Azok nevében beszélek, akiknek nincs fedél a fejük felett, akiket Jézushoz való hívségükért, politikai aktivitásukért, békeharcért vagy törvényellenes cselekedetükért ítétek el, akik menekülttáborokban vagy idegen földön emigránsokként élnek. Azok nevében beszélek, akik a kábítószer, az alkohol, a prostitúció rabszolgaságába, a társadalom szélére kerültek. A magányosok, öregek, éhezők, leprások, betegek, haladók nevében beszélek. A szenvedő gyermekek nevében beszélek, akiket már születésük előtt elutasítottak. Azok nevében beszélek, akik feleslegesen vagy nemkívánatosnak érzik magukat, akik úgy érzik, hogy a társadalom terhére, a gazdagok bosszantására vannak. Szíviük tele van sebekkel, félelemben és bűntudatban élnek, mert soha senki sem mondta meg nekik, hogy mennyire értékesek, mennyire fontosak.

Beszélhetek Önöknek Páliról? Pali 22 éves. Évekkel ezelőtt egy házban találtunk rá. Pali vak, süket és súlyos agykárosodása van. Családjá négy éves korában kitaszította. A család nem tudta elviselni Pali betegségét. Ő sohasem hallotta ezeket a szavakat: „Te vagy az én szerelmes fiam, akiben gyönyörködöm.” És éppen ezek azok a szavak, amelyek olyan nagyon fontosak a belső biztonsághoz, a gyermek növekedéséhez és békességéhez! Mivel Palinak sohasem volt szerető kapcsolata, sohasem lehetett bízalma a szüleihez, vastag falak mögé barikádozta el magát: szinte belefűlladt a félelem, a magányosság és a bűntudat fájalmába, a létező legborzasztóbb emberi szenvedésekbe. Igen, bűntudatot mondtam, mert az elutasítottak gyakran úgy érzik, azért utasítják el őket, mert rosszak.

Pali annyira szeretné, ha szeretnék őt, mégis nagyon fél a szeretettől! Ha az ember ennyire sérült lelkében, akkor más embereket veszélyesnek talál magára nézve, és kényszerűleg a félelem és a bizalmatlanság falai mögé rejtőzik.

Sok időbe telik majd, amíg Pali enged, hogy ezek a falak leomoljanak — talán sohasem fog neki egészen sikerülni. Évekig kell majd testéhez tisztelettel közelnedünk, gyengédséggel fűrésztűnünk, mosdatnunk, öltöztetnünk őt, évekig kell majd játszunk vele és örömmel hordoznunk őt — annak reményében, hogy megmutathatjuk neki, mennyire szép és fontos ő a mi számunkra. S lassanként — úgy reméljük — előmerészkedik azok mögül a falak mögül, amelyeket felépített magának, bizalommal megnyílik és hinni kezd önmagában: hinni kezd abban, hogy ő is tud szeretni, hogy az ő számára is van reménység.

E világ elhagyottjai, megalázottjai Pálival együtt arra várnak, hogy valaki velük legyen, hogy valakivel kölcsönös bizalom alapuló kapcsolatuk legyen, hogy valaki együtt lépjen velük előre és kinyilvánítsa nekik istengyermekségük méltóságát, azt, hogy ők az Atya drága gyermekei. A világ elhagyottjai, improktívjai gyakran képtelenek arra, hogy saját szabadulásuk érdekében felvegyék a harcot. Ők túlságosan fáradtak, túlságosan gyengék, túlságosan szegények, túlságosan alultápláltak, túlságosan betegek.

2000 évvel ezelőtt földünkre jött az örök Ige, hogy belépjen történelmünkbe. Az Ige testté lett, Máriának, József feleségének méhében. Mária egy betlehemi istállóban szülte meg ezt a gyermeket: azzal, hogy egy lett közülünk, hogy együttjárt velünk, minden idők fiainak és leányainak kinyilatkoztatta, hogy mennyire szépek, egyenként mind. Az Ige testté lett, de mi nem fogadtuk be. Ő az övéhez jött, de az övéi nem ismerték fel Őt. Kitaszítottuk, börtönbe vetettük, üldöztük és keresztre feszítettük Őt. Azáltal, hogy életét adta értünk, hogy vérével megváltott bennünket, minden idők fiainak és lányainak kinyilatkoztatta, hogy az Atya szeret, végtelenül szeret bennünket. Nem, mi nem vagyunk elátkozott nép, mi nem vagyunk rossz nép, mi újjászületett nép vagyunk.

És Jézus még ma is itt jár a földön: jelen van bennünk, jelen van egyházában, jelen van tanítványaiiban, igen, jelen van barátaiban. Mi az Ő teste vagyunk, az Ő titokzatos teste. Ő azt akarja, hogy mi legyünk az Ő keze, szeme, hangja, arca, szíve, hogy kinyilatkoztassuk Palinak és minden embernek, elsősorban azonban a legszegényebbeknek és leggyengébbeknek azt, hogy mennyire értékesek az Atya előtt, s hogy ők is képesek a növekedésre, arra, hogy mások számára az életet vigyék.

Jézus a Szentlélek erejében küld bennünket, hogy a szegényekkel legyünk, hogy úton legyünk velük, hogy jelen legyünk közöttük, nemcsak azért, hogy nézzük őket, hogy javítsunk életfeltételeiken (bármily fontos is ez), nemcsak azért, hogy elméleteket és ideológiákat közvetítsünk feléjük, hanem hogy valószínű kapcsolatban éljünk velük. Isten nem azt akarja, hogy féljünk, Isten azt akarja, hogy a hatalom és a tudás adta övintézkedéseinket hátrahagyjuk, és megnyissuk házainkat a szegények előtt, hogy együttéljünk velük ott, ahol ők élnek, hogy *egy test és egy közösség* legyünk velük: Valóban és végre Jézus Krisztus egyháza!

Jézus nevében így abba a szabadságba nővünk bele, amelyben zsarnokság és elnyomás nem akadályozhat bennünket. A megbékélés új közösségeit hozzuk így létre, ahol mindenki megtalálja az ő helyét, ahol férfiak és asszonyok együtt alkotnak, ahol mindenki tiszteletben tartja a másik egyéniségét, ahol szeretetben élő családok bontakozhatnak ki.

Palitól nagyon sokat tanultam. Palitól tanultam meg, hogy az Atya rejtetten jelen van a teremtés szépségében, a liturgia csillogásában és a teológusok bölcsességében, de rejtetten jelen van a leprások eltorzult testében is, a betegekben és a szenvedőkben is. És jelen van a gyermekben is: „Aki befogad egyet a kicsinyek közül, engem fogad be. És aki engem befogad, azt fogadja be, aki küldött engem” (Mk 9,37). Ki képes ezt az üzenetet felfogni, hogy az Örökkévaló, a Mindenható jelen van a kicsinyekben, a tehetetlenekben, az elnyomottakban, a szenvedőkben? S velük élni annyit jelent, mint a Szentháromsággal élni, az Atyával, a Fiúval és a Szentlélekkel élni. Amint Jézus az Atya képmása, ugyanúgy képmása a kitaszított gyermek Jézusnak. Ha egy kitaszított gyermekkel kölcsönös bizalom alapuló kapcsolatot létesítünk, akkor az Atyával lépünk kapcsolatba!

Pali volt az, aki nyilvánvalóvá tette előttem: a legértékesebb bennem a szívem. Az értelmemnek, a kezemnek csak akkor van értéke, ha azokat a szeretet szolgálatába állítom, olyan kapcsolat szolgálatába, amely egy szövetség alapozik: Jézus által az Atyával kötött szövetségben. Pali gyengesége, törekényesége és irántam érzett bizalma felrázott addigi álomból, megkérdőjelezte addigi életemet, úgy is mondhatom, hogy a megszentelődés és az egység útjára vezetett. Pali kiprovokálta belőlem, hogy büszkeségem magányosságából, félelme-

imból kitorjék, és az együttérés, a megértés, a gyengédség és a közösség útjára lépjek.

De nemcsak ezt tanította meg nekem Pali. Azt is általa tudtam meg, hogy gyűlölet, erőszakosság, depresszió és félelem van bennem. Pali felfedte legmélyebb félelmeimet, olyan félelmeket, amelyeket eddig nem ismertem, amelyek azonban bennem szunnyadtak a hatalom, a tudás, a képmutatás és a csodálat utáni vágy mögé rejtőzve. A szegényekkel együtt járva felismertem saját szegényes voltomat. Sebeik felfedték sebeimet, megmutatták félelmemet attól, hogy Jézust valóban bizalommal, alázattal és szegénységgel kövessem — hogy mily gyakran szeretnék ezelő elmenekülni, tudás és hatalom, álmodozások és emberi biztosítékok mögé rejtőzni! Igen, a szegények zavarnak engem. Prófétai kiáltásuk aziránt, hogy megértsek őket, hogy barátokra találjanak, hogy lehetőségük legyen az életre, nyilvánvalóvá tette előttem saját keménységemet, önzésemet, bűnömöt és a bennem lévő ellenállást minden belső változással szemben. A szegények megmutatták nekem, mennyire rabja vagyok félelmeimnek, mennyire rabja vagyok kultuszomnak.

És mégis tudom, hogy szövetségben élek velük: *bennük találkozom Jézussal*: Jézussal találkozom az éhezében, Jézussal találkozom a szomjazóban, Jézussal találkozom a hajléktalanban, Jézussal találkozom a ruhátlanban, Jézussal találkozom a betegben, Jézussal találkozom a fogolyban. Jézus — a világ élete!

Meg kell tanulnom, hogy ne csak Pali szegénységében találkozzam Jézussal, hanem a saját szegénységemben is. Szükségem van Jézusra, az Üdvözítőre, hogy megtanítson szeretni. Igen, tudom, hogy a szerelmes Jézus van jelen Pali sebéiben — de a saját sebeimben is jelen van. Az Ő megsebzett és összetört szíve

rejtetten jelen van minden ember kicsiségében, gyengédségében, sebéiben. Az Ő szíve a szeretet egyedüli forrása, amely rejtetten jelen van az egyházban, rejtetten jelen van a szegény szentségében, amely rejtetten jelen van Isten Országában, amely mindenben jelen van közöttünk, ami a világ szemében elveszettek és reménytelenek tűnik.

Mi mindannyian arra vagyunk hivatva, hogy Jézus Szívéből igyunk, Jézus Szívének legmélyéből igyunk. Mi, az Egyház, olyan házzá válhatnánk, ahol a világ magányosai és kizsáftottjai Jézus Szívéből ihatnának. Krisztus e világ szenvedőre, kizsáftottjaira bízta egyházát, hogy meggyógyítsanak bennünket, hogy az Ő segítségükkel *leszálljunk magaslatainkról, a hatalom és gazdagság magaslatairól*, hogy elvezessenek bennünket a nyolc boldogság bölcsességére.

Az egység, amire törekszünk, Krisztus testének egysége, csak úgy valósítható meg, ha egyik leszünk Jézussal és egyik leszünk számkivetettjeivel. Ők vezetnek el majd bennünket a szent városba, Ők lesznek azok, akik örömmel ugrándozva érkeznek a menyegzőre, mert a gazdagok visszautasították a meghívást. Ha megtanuljuk megmosni lábainkat, bocsánatot kérni tőlük, ha megtanulunk alázattal haladni velük, akkor Ők megtanítanak bennünket lemondani a gazdagságról — és mi felfedezhetjük azt a gazdagságot, ami az Ő szívükben rejtőzik a harag, a depresszió és a betegség mögött. És egyik leszünk velük, nem azért, hogy bosszút álljunk azokon, akik gazdagok és a szegényeket elnyomják, hanem azért, mert *mindenkivel egyik akarunk lenni*, szívünkben teli megbocsátással. Igen, Jézus szeretetének ereje, egységben és közösségben élve, erősebb a világ minden fegyverkezésénél.

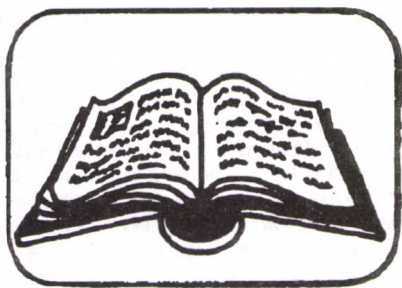
A Megfeszített és Feltámadott által alapított és a Szentlélek által vezetett

Egyház, melyet az Úr az Apostolok Cselekedetei szerint az apostolokra, Máriára és az ő testvéreire és minden idők testvéreire bízott, ez az egyház ma éppúgy arra hivatott, mint tegnap, hogy alázatos és bizakodó egyház legyen, amely bátran hirdeti a béke és üdvösség örömhírét. Ez az egyház arra hivatott, hogy nyitott és szegény egyház legyen, olyan egyház, amely a szegényekkel halad, *olyan egyház, amely megérti és éli az erőszakmentességet* — amint azt pl. Mahatma Gandhi is oly sok igazsággal élte —, az erőszakmentességet, amely nem gyengédség, hanem erő. Ez az egyház arra hivatott, hogy létének mélységében a tökéletes igazság, Krisztus világosságának, a világ életének teljessége legyen: olyan egyház legyen, amely kész felvenni a harcot a gonoszak, a gyűlöletnek azon erőivel szemben, melyeket a Jelenések könyve vadállatnak és sárkánynak nevez. Mindannyian arra vagyunk hivatva, hogy Jézus arculata és szíve legyünk: „Oh, Isten Báránya, aki elveszed a világ bűneit!” Mindannyian arra kaptunk meghívást, hogy életünket adjuk szeretetből: egyesülve a Megfeszítetttel és Feltámadottal, egyesülve mindazokkal, akik életüket már odaadták, és egyesülve azokkal is, akik most szenvedik el a keresztrefeszítést.

És ha ma nem ihatunk együtt Krisztus szent Vérének kelyhéből, hadd igyunk együtt a szenvedés és a szakadás kelyhéből: a keresztények közötti szakadás kelyhéből, de a közöttünk és a szegények és szenvedők közötti szakadás kelyhéből is. Újítsuk meg még nagyobb alázattal Jézusba, a világ életébe vetett tökéletes bizalmunkat! Azon az éjszakán, melyen elárulattott, kezébe vette a kenyeret, hálat adott, megtörte, tanítványainak adta és így szólt: „Vegyétek és egyetek ebből mindnyájan, mert ez az én Testem.” Jézus megtörtetett testének jelül törte meg a kenyeret. Mi is az Ő megtörtetett teste vagyunk. Az Egyház megtörtetett, mindannyian megtörtettünk. Sirassuk bűneinket, kérjük Istenünket, hogy bocsásson meg nekünk, kérjünk egymástól bocsánatot, kérjünk a Földön élő minden embertől bocsánatot, elsősorban azonban a legszegényebektől és a leggyengébbektől *kérjünk bocsánatot* azért, hogy Jézus Krisztus üzenetét oly gyakran meghamisítottuk. Kérjük, hogy Isten ragadja meg szívünket, áldja meg és törje össze, hogy minden keménység töressék össze benne. Kérjük, hogy Isten újítsa meg szívünket szeretetben és alázatban. Kérjük, hogy Isten alakítsa át szívünket Szentlélek által, és adja oda szívünket másoknak, elsősorban azonban e világ szegényeinek és magányosainak, elveszettjeinek.

Szeretnénk azonban, mint Krisztus megtörtetett teste, ismét Egyek lenni Krisztusban, a szent Városban, ahonnan senki sem lesz kizárva és ahol a leggyengébbeknek és a legutolsóknak is lesz hely. Ez a mi reményünk az életet és az emberiség megváltását illetően. S ez be fog következni, nekünk csak annyit kell tennünk, hogy valóban olyanok legyünk, mint a kisgyermek és teljes bizalommal imádkozunk, hogy: *Mi Atyánk!*

BIBLIA

Az októberi elmélkedéseket Vincze József pázmándfalui plébános, a novemberieket Merza József készítette.

Október 2. — Évközi 27. vasárnap — Mk 10,2–16 —

Az igazi szerelem mindig monogám

1. Jézus vitabeszéde a házasság felbonthatatlanságáról először azt mondja el, hogy az Ő követése nem vonja ki a tanítványt földi, emberi kapcsolataiból, hanem útmutatást ad a helyes erkölcsi magatartásra.

Ma a házasság és a válás égető társadalmi probléma. Fontos tehát, hogy mit mond róla Jézus. Az Ő tanítása nem változik a korokkal. A dogmatikai igazságok sokszor súlyukat veszítik, Jézus erkölcsi tanítását nem tudja kikezdeni az idő és a divat.

2. A Jézus korabeli zsidóságban nem volt probléma a válás lehetősége. 5 Móz 24,1–4 alapján jogilag rendezett gyakorlat volt. Csupán arról folyt a vita, mi jelenthet elegendő okot a válásra. A szigorúbb fel fogás szerint csak a paráznság, a szabaddab vélemények szerint a kicsi, jelentéktelen dolgok miatt is el lehet válni.

A válólévél kötelezettsége fékezte a válások elburjánzását, és védte az asszony személyes és anyagi szabadságát. A zsidóságban csak a férfi bocsáthatta el feleségét, a római–hellénista jog szerint az asszony is kezdeményezhette a válást.

3. A kérdező farizeusokat nem a felvetett téma érdekelte — számukra a válás már eldöntött kérdés volt —, hanem Jézust akarták megszegyenyíteni, zavarba ejteni. Ha Jézus nemet mond a válásra — ami várható volt —, akkor szembe kerül a Mózesre hivatkozó válásjoggal.

De Jézus azonnal megfogja őket a maga logikájával. Ő Mózes parancsát kérdezi tőlük, ők a mózesi engedményről beszélnek. Látszik, milyen hamisan közelítenek a kérdéshez. Nem értik a házasság lényegét, Mózeset is csak a saját gyakorlatuk igazolására használják.

4. Jézus mondanivalója világos és logikus: Mózes nem azért adott lehetőséget a válásra, mintha ez a házasság természetes velejárója lenne. A válás oka nem maga a házasság, hanem a keményszívűség, a szív körülmételetlensége. A körülmételetlen szívű és füll emberek szöfordulata azt az Izraelt jelenti, amely hűtlen a szövetséghez és engedetlen. Vagyis a válás az Isten közösségéből magát kiszakítani akaró nép gyakorlata.

5. Jézus azt is elmondja hallgatóinak, honnan kell a válás kérdését szemlélni: „De a teremtés kezdete óta...”

A szerelem, ha igazi, mindig monogám. A férfi és a nő kapcsolata a házasságban olyan alapvető, hogy fölötte áll minden más emberi kapcsolatnak. A férfi és a nő kilép az őt addig hordozó, védő családi közösségből, a házasság a vérségi kapcsolat fölé kerül. E fölé már csak egy dolog kerülhet — az Isten-kapcsolat. Az Isten Országáért el kell tudni hagyni feleséget, gyermeket...

6. A házasság megfelel Isten teremtési rendjének. Mivel férfit és nőt alkotott, ezzel Ő maga hozta létre a házasságot, a két embert Ő teszi eggyé (egy igába fogja őket). Minden emberi szándék, amely ezt az egységet szét akarja szakítani, véték a teremtő Isten rendje ellen, s a keményszívűségnek a bizonyítéka. De a válás az Isten rendjével együtt a másik ember életét is megrontja. Ezért legalizálni soha nem lehet. A válás — még akkor is, ha nem gyűlölködve folyik — nagy érzelmi megrázkódtatás szülőnek, gyermeknek egyaránt. Igazán természetesnek mindenki azt érzi, ha ugyanazon család kíséri végig élete útján. Az új apukák és anyukák szinte feldolgozhatatlan érzelmeket váltanak ki a természet rendjét tisztán magukban hordozó gyermekekből.

7. Jézus a mai evangéliummal védelmébe veszi a kiszolgáltatott nőt, és a házasság dolgában egyenrangúvá teszi a férfival. Tehát nemcsak a válás gyakorlatát utasítja el, hanem a férfi társadalmi előnyét is a nővel szemben.

A kérdező farizeusok — ha megértették Jézust — kemény leckét kaptak, amelyből mi is okulhatunk.

Október 9. — Évközi 28. vasárnap — Mk 10,17–30 — Istenben kell gazdagodni!

1. Egy gazdag ifjú futott Jézushoz. Térdelve beszélt Hozzá. Viselkedése nem keltett visszatetszést. Feltett kérdése a lelke mélyéig nyugtalanította. Nem volt alakoskodó, képmutató. Nyugtalanította, hogy vallásos képességeinek a határához jutott, és még mindig bizonytalan az örök élet dolgában.

Jézus megkedvelte, szeretettel nézett rá. Az ifjú nagyszerű tanítványokat volt. Nyitott, kérdező, mások tanácsát figyelembe vevő, bölcspektől tanítást váró ember.

A tanítványságnak ahhoz a határához jutott, hogy megtette, amit a maga erejéből képes volt megtenni: megtartotta a parancsokat. Most már csak Istenre kellene igazán ráhagyatkoznia. A parancsokat teljesítette, de hiányzott az Istennel való boldog közössége.

2. Jézus válasza a kérdésére — „Mit tegyék, hogy elnyerjem az örök életet?” — valóban csodálnivaló.

Amikor a megtartandó parancsokat sorolja az ifjúnak, tudatosan kihagyja a kultikus, ceremoniális (liturgikus) törvényeket, mert érzékeltetni akarja kérdezőjével, hogy Isten jósága a felebarát iránti jóságban konkretizálódik.

Amikor látja, hogy az ifjú valóban magas szinten áll a parancstartásban, ak-

kor döbönt rá az igazi valóságra: Van egy fogyatkozásod; szét kellene osztanod a vagyonodat.

Ezzel Jézus kihúzza a talajt minden önhietség alól. Aki úgy érzi, hogy mindent megtett hírvé életében, annak is akad radikális változtatnivalója. Ha nem a parancstartásban, akkor másban. Jézus hívására mindenkinek attól kell elszakadnia, ami akadályozza őt Jézus követésében.

3. A gazdag ifjú magatartását tipikusnak is mondhatjuk. Jézus feltárta előtte az örök élet igazi útját, de a vagyon csődbe juttatta az ifjút az örök élet dolgában. A vagyon szabott neki törvényt, nem Isten. Ezt az igazságot mondta el neki Jézus.

Aki a vagyon kísértésében elbukik, az olyan rabságba kerül, amelyből emberi erővel nem lehet megszabadulni. A birtoklás féktelen vágya elszakít Istentől, eltávolít az emberektől.

Jézus számára a gazdagság nem mennyiségi kérdés, hanem magatartás. Az igazi veszedelem nem a gazdagságban, hanem az emberi szívben van. Aki elhitteti magát, hogy a gazdagság biztonságot, boldogságot nyújt, akinek az élete középpontjába kerül a vagyon, az kitessékeli gondolatvilágából és életéből az adásra biztató Istent.

4. A földönfutó, vagyon nélküli tanítványok meglepődtek és megrettentek Jézusnak a gazdagokról elmondott beszédén. Nekik nem kellett a vagyonról lemondaniok — mert nem is volt nekik —, de Jézust követők döntésüknek ugyanolyan súlya van, mint a gazdag ifjúnak. Ezért is érdekli őket a jutalom. Jézus biztosítja őket, hogy az Őt követés nem elszegényíti, hanem mérhetetlenül meggazdagít. A Jézust követők igazi gazdagsága a belső értékek: ki milyenné formálta magát az Ő iskolájában. A szeretet cselekedetei ellophatatlan, elvehetetlen, tönkre nem tehető kincsek, amiket mint belső jellemet és alapállást mindannyian magunkkal viszünk a halálón túlra, Isten örök Országába is. A vagyonban bízót pedig kellemetlen meglepetés éri, mert halála pillanatában megtapasztalja, hogy a gazdagsággal elrontotta és értelmetlen-tette életét.

Legyen példa mindannyiunk számára, hogy a pénz (és nem az erkölcs) vezérelte fogyasztói társadalom hogyan teszi tönkre az embert, az embert körülvevő világot, hogyan sorvasztja el az alapvető emberi értékeket. Nagy vagyonnal, de lelki szegénységben élni — a gondolkodó ember igazi szegénye. Szegénynek maradni, de belső értékeket gazdagon birtokolni viszont egyáltalán nem szegény.

Október 16. — Évközi 29. vasárnap — Mk 10,35–45 — Szolgálattá szelődülő hatalomvágy

1. A Zebedeus-fiak meghökkenő kéréssel fordulnak Jézushoz. Dicsőségében a főhelyeken akarnak részt venni. Mielőtt együgyű kérésük miatt negatív véleményt formálnánk róluk, gondoljuk végig, mennyire nagy szó már az is, hogy őszintén előadják kívánságukat. Az út elején tartó tanítványok ilyen csak egy olyan Mestertől mernek kérni, akivel bensőséges viszonyban vannak.

Hány oktanal kérdést teszünk fel addig, amíg elérkezik a megvilágosodás pillanata! A Mester majd kirotálja belőlünk azt, ami nem helyes. A Zebedeus-fiak nem rejtették el Jézus elől, ami a szívükben vágyként felébredt. Szeretnének a balján és a jobbán ülni. Talán szegyenkezhettek, hogy mennyivel silányabb vágyak élnek bennünk.

2. Jézus a testvérpár kéréséből egész lelki világukat, gondolkodásmodjukat megértette. Ők sem tudják átlépni a korabeli korlátokat. Kérésük képanyaga a zsidó messiásvárásra utal. A Messiás isteni hatalommal és dicsőséggel jelenik meg, megalapítja birodalmát, Dávid trónjára ül, s mellette két oldalt ülnek azok, akiket hatalmában és dicsőségében részesít. A jobb és bal kéz felől ülők a nagyok között is a legnagyobbak, legte-

kintélyesebbek. Erre a méltóságra vágytak a Zebedeus-fiak.

3. Jézus nem szolgálja ki a tanítványok önző vágyait. A gondolkodásmodjukat is megfordítja. Ők azt kérdezték, kié az első hely a „menyei” dicsőségben, Jézus arra válaszol — ami égető probléma volt közöttük is —, kié az első hely a földön, a tanítványi közösségben. Ők a dicsőségből történő kitértető részesedést kérték, Jézus pedig a szenvedésbe való bemelegítéséről beszél.

Arra a kérdésre, van-e erejük vállalni a szenvedést és a halált, a Zebedeus-fiak magabiztosan mondanak igent. Ezzel lepleződik le értetlenségük. A saját mártírhalálukat is dicsőségvágyuk eszközeként tekintik.

4. Jézus viselkedése és válasza mélyen emberi. A saját dicsősége ügyében sem tartja magát illetékesnek. Minden tanítvány kiélheti a hatalomvágyát, de nem az uralkodásban, hanem a szolgálásban — tanítja Jézus. Az uralkodás vaká és önzővé tesz. Csak a szolgáló szeretet nyitja fel a tanítvány szemét, csak ekkor veszi észre a szükségét, ekkor rendül meg mások nyomorúsága láttán, ekkor érti meg a szív gondolatait. Akik uralkodnak, azok felülnézetből tekintenek az emberekre; a szolgálat alulnézet-

ből kínálja az igazságot. Alulról vagy felülről nézve egészen más a világ. Jézus alulnézetből, a szegények, kismizmizettek, megvetettek oldaláról nézte és közelítette meg az igazságot.

5. Jézus tudta, hogy az ember hatalom nélkül is ember. Nem az a baj, hogy az emberi együttélésben vannak vezetők és azoknak van hatalmuk, hanem az, hogy a hatalom rabjává teszi azt, aki gyakorolja. Ekkor a vezető már csak önmaga nagyságát szolgálja, és nem a vezetettek javát.

A hatalom, akárcsak a gazdagság, nagy veszély, mert deformál(hat)ja az ember emberségét, s ezzel a közösség számára kártékonyra teszi. Aki a szolgálat kemény iskoláján keresztül jut vezető hatalomhoz, tekintélyhez, abból nem lesz erkölcs nélküli diktátor, gyenge jellemű karrierista.

Jézus ezért tanítja: az igazi összetartó erő a szolgálat. Ebben lehet vetélkedni egymással; a felelősségvállalásban, a fáradozásban. Ahol ilyen „vetélkedés” folyik, ott boldog összhang lesz az emberek között, ott szép élet alakul ki.

Ha mindenki csak önmagán akar és fog uralkodni — közel lesz az Isten Országá!

Október 23. — Évközi 30. vasárnap — Mk 10,46–52 — A hit megment, gyógyít és látóvá tesz

1. A fizikai látás elvesztése érzékenyen érint mindenkit. Ilyenkor a belső látás élesedik ugyan, de az élet szürkébb, nehezebb, másokra ráutalt lesz.

Jézus sokszor beszélt a lelki vakágról, ami ugyanakkora nehézség, ha nem nagyobb, mint a fizikai vakáság. Akinek van szeme, de nem lát, van füle, de nem hall, van értelme, de nem ért, az nagyobb nyomorúságban él, mint a társadalom peremére kitaszított, koldulni kényszerült vak Bartimeus, akinek megadatott, hogy Jézussal találkozzék.

A fizikai és a lelki vakra egyaránt jellemző:

- a tehetetlenség, mert sötétségben él;
- a kiszolgáltatottság, ami a társadalom vagy Isten Országá peremére taszítja;
- vezetőre és vezetésre szorul;
- gyógyítani, kezelni kell.

2. A mai Ige azt hirdeti, hogy csak Jézus hatalma nyithatja meg a tanítványok szemét, hogy igazán megértsék és felismerjék őt.

A megnyílt szemű, korábban vak koldus az értetlen tanítványok ellenképe. Márk evangélista nem kis tanulsággal írja le ezt az eseményt a Zebedeus-fiak kérése után. Szembeállítja a kétféle kívánságot. A Zebedeus-fiak (a tanítványok) önző dicsőségre vágnak (hadd

üljünk jobb és bal oldaladon), a vak Jézus irgalmát kéri, amely megnyitja a szemét (add, hogy lássak). Ez tipikus esete annak, amikor a vakok világossága meghaladja a látókét.

3. A vak Bartimeus a hit példája. Az őt elhallgattatni akaró tömegből (a tanítványokkal együtt) ez a hit hiányzott. Fenygették a kiáltó vakot, hogy hallgasson.

Jézus igazolta a vak hitét.

Jerikóban nem

állt meg, de a hit

kiáltására igen.

Jézusnak az

egész városból

csak az út mellett

üldögélő koldus volt

fontos. Nincs rá

magyarázat, hogy

Bartimeus hogyan ismerte

fel a Názáretiben Isten

hozzánk elérkező

irgalmát. Személye

csak azért fontos,

hogy példázza hitet.

Jézus az alamizsnánál

jóval többet ad

neki, az egészségét,

a szeme világát. De

a fizikai látáson túl

megkapja a hit látását is.

Jézus — mint minden

meggyógyított

beteget — elküldi

Bartimeust is (Menj

el...). A gyógyulás

*Váratlanul sötétbe lépek,
riadtan érintenélék,
Fény vakít, sehol se látlak,
most érezlek — szememmel nem találalak.*

Bizalom

Megment, mert belő-

le fakad az igazi

látás, amely

több és mé-

lyebb, mint

egy testi

szerv működése.

Ebből a

látó hitből fakad

az igazi Jézus-köve-

tés.

Most a hit volt a hangsúlyos, mert Jézus ezzel akarta tanítani értetlenkedő, hitetlenkedő tanítványait. De világosan kitűnik, minden hitnek az Isten- és emberszeretetet kell szolgálnia, ebben kell megnyilvánulnia. Aki megvilágosodott, bizonyítsa életével. Aki látóvá lett, annak a cselekedetei erről beszéljenek. Mert a hit mindig cselekedet. Hinni csak tettel lehet, mint ahogy tenni csak hittel.

Október 30. — Évközi 31. vasárnap — Mk 12,28–34 — Istenszeretet – emberszeretet

1. Az igazán nagy elmék képesek arra, hogy a mások által részeiben látott igazságot röviden és érthetően summázzák. Jézust egy írástudó kérdése arra ösztönözte, hogy a dagályos zsidó törvények szövevényéből kiemelje a lényegét. A főparancs megfogalmazásával életművét is megfogalmazta. Így már nagyon egyszerűnek látszik a kereszténység lényege. "Isten itt állt a hátam mögött, s én megkerültem érte a világot" (József Attila). Talán sokszor így járunk mi is, mire megvilágosodunk, felismerjük az igazságot. Isten igazán közel van hozzánk.

2. Az evangéliumokban páratlan, hogy egy írástudó Jézus oldalára álljon. Talán tapasztalta Jézus fölülnyeres győzelmét, hiszen előtte gonosz szőlőmunkásokhoz hasonlított vitázó ellenfeleit, az adófizetés és a feltámadás kérdésében nagyvonalú, közérthető magyarázattal cáfolta őt megszégyeníteni akaró kérdezőit. Ellenfelei, gyilkosai lettek a vesztesek.

3. A farizeusi írástudomány a részletezésre törekedett, Jézus az összefoglalásra,

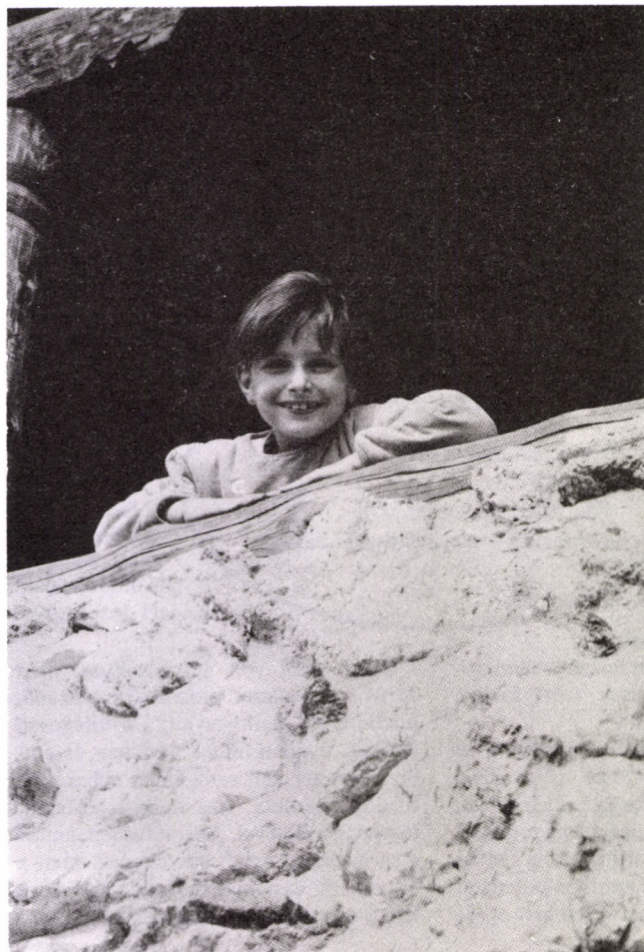
a kiemelésre. Az írástudó az első parancsról kérdezte Jézust, ő a másodikat is hozzáfűzte. A felebaráti szeretet parancsát a rabbi közül többen is kiemelték mint különösen fontosat. Jézus válaszában azonban az a páratlanul új és egyedülálló, hogy hozzáköti az elsőhöz, és a kettőt együtt, elválaszthatatlanul és egyenrangúan emeli minden más parancsolat fölé. Az Isten iránti szeretet az emberszereteten realizálódik. Ez az összekapcsolás kizár minden öncélú kultikus vagy misztikus vallásosságot, amely az embertársaktól függetlenül akar kapcsolatban lenni Istennel. Istent nem lehet szertartásokkal és áldozatbemutatókkal kifizetni. Ha ebből nem következik a látható Isten- és emberszeretet, terméketlen minden liturgia. A magatartás üdvözít, nem a szertartás.

4. A felebaráti szeretet nem önálló, önmagából élő teljesítmény, hanem az elsőből, az Istennel alkotott szeretetközösségből születik. Az emberszeretést Isten jóságát így élheti át konkrétan mindenki, ha embertársa láthatóan, érezhetően szereti őt.

5. Jézus az őt kérdező, jószándékú írástudóról megállapítja: Nem vagy messze Isten Országától. Sehoh nem találunk hasonló mondást tőle. A "nem vagy messze" lehet pozitív vagy negatív értelmű. Lehet úgy érteni, hogy neki ígéri Isten Országát, de lehet úgy is, hogy valami fennálló hiányra, még megteendő utolsó lépésre gondol. De valószínű, hogy Jézus itt mégsem hiányosságra céloz, hanem megkülönbözteti az írástudót azoktól a társaitól, akik távol vannak Isten Országától. Hozzájuk is közel van ez az Ország, de ez csak ítéletükre szolgál.

Boldog, akiről elmondható, hogy nincs messze Isten Országától. De még boldogabb, akiben meg is valósul annak igazsága. Közel lenni Isten Országához még nem annyi, mint benne élni. Három fázisa van ennek az azonosságnak: a tudás — a tapasztalat — az azonosulás. A szeretetről nem elég tudni, hogy van és mi a tartalma. Nem elég róla tapasztalatot szerezni (megérezni, hogy milyen, ha szeretnek, és ha mi szeretünk másokat). Amikor mi magunk leszünk a szeretet, akkor értünk és tudunk majd mindent pontosan.

(Az elmékedések egy részének alapkonceptióját és témavezetését *Dóka Zoltán* nagyszerű könyvéből — Márk evangéliuma — vettem.)

November 6. — Évközi 32. vasárnap — Mk 12, 38–44 — Az írástudók mindennapi kísértései

Nem gyerekeknek szóló figyelmeztetést hallok, hiszen nem helyes azt mondani a tanulóknak, hogy óvakodják a tanáraitól, hitoktatóitól, vagyis azoktól az emberektől, akik a könyvek révén kapcsolatban állnak az ismeretek világával és közvetítik a helyes cselekvés szabályait. Felnőtt ember, saját ismeretek, élettapasztalat és mérlegelni tudás kell ahhoz, hogy követni tudjuk Jézus intelmét. Pedig látszólag egyszerű esettel van dolgunk: valakik neveltetésük, tanulmányaik következtében értő kapcsolatba kerülnek az elődök által áthagyományozott tudásanyaggal, ezen belül azokkal az ismeretekkel, amelyeket isteni eredetűnek véltek a könyvek írói. Nemde elő kell venni a könyveket és felolvasni a sorokat. Mi van ennél egyszerűbb, ha már tudunk olvasni, s ez megkülönböztet minket a nép nagyobb részétől? Hogyan kerül ide a becsületesség?

Az élet azt mutatja, hogy az írástudó nem gép. Tőle függ, mit, mikor, kinek, milyen hangsúllyal olvas fel, milyen összefüggéseket teremt. Az ember nem darálja a szövegeket, mindig van vele valamilyen célja, s a tényleges ismertetés kapcsolódik a hallgatóra gyakorolni kívánt hatással. Mondok valamit és el is hallgathatok valamit. Értelmezem a szöveget helyes vagy téves összefüggésekbe ágyazva. Ne hallottunk volna az írástudók árulásáról nemcsak Jézus idejében, hanem a 20. század első felében, vagy éppen napjainkban? Azért sem gyermekmese ez a történet, mert nem egyszerű a dolog. Vannak írástudók, akik a valóságnak megfelelő tényeket közölnek s ezt vállalják is az életükkel, ugyanakkor vannak olyanok, akik ilyen vagy amolyan indokok alapján igazolni próbálják, hogy miért is nem olyan az életük, a szemléletük, mint amilyen a könyvekből következne.

Nehéz értelmiséginek lenni. Az okosságoknak, az írás-olvasás kenyérkeresetszerű gyakorlásának megvannak a maga veszélyei. Ne gondoljunk mindjárt világrengető történeti tények letagadására, félremagyarázására. Nem. Az írástudót kis, mindennapi veszélyek fenyegetik. Némelyik pedagógus könnyen felismerhető a társasági beszélgetésben, mert úgy viselkedik, mintha a katedrán ülne. Megszokta, hogy ő beszél és neki van igaza. Némely író vagy költő egyedi hajviseletet választ, hogy sejtse a homloka mögött rejtőző fennkölt gondolatokat. A pap reverendát őlt, a művész láncot akaszt

nyakába, a bírák fekete, lila vagy vörös talárba burkolóznak és befedik fejüket. Jézus még nem a súlyos tévedésekről beszél, hanem az írástudók mindennapos megkísértéseiről. A ruhák, szíjak, kalapok cselekvést pótlásáról. A különbözni akarás veszélyéről azon az alapon, hogy nálam van a könyv. Ez már etikai terület, s aki meg akar maradni a tisztesség világában, annak látnia kell, hogy a szereplési és megtiszteltetési vágy olyan ravasz, enyhe lejtő, amely súlyos helyzetbe juttatja az önző embert.

November 13. — Évközi 33. vasárnap — Mk 13,24–32 — A harag napja?

Gondolj a végső dolgokra és többé nem vétekezel! — így tanultam meg gyermekkoromban egy életbölcsséget. Volt egy könyvem is, amely — többek között — részletesen és képes formában foglalkozott e tétel ábrázolásával. Sok oldalon át mutatta meg, hogyan szenvednek az emberek a tisztítófűzben, illetve a pokolban a korábban elkövetett bűneik miatt, a bűn fajtájától függően. Dante poklát akarta talán felidézni a szerző és a rajzoló, de dilettantizmusuk és pedagógiával ellentétes törekvésük oda vezetett, hogy még ma is emlékszem akkori félelmeimre. Sikerült alkotást hoztak létre a szorongás és aggodalom vallásának megteremtésére.

Az ember mindig hajlamos arra, hogy megeressze büntető képzetét, ha a világ végéről van szó. Éppen elég bajunk volt az életben, elég sok elvetemült embert, gonosz cselekedetet láttunk, hallottunk ahhoz, hogy büntetésért kiáltunk. A bennünk élő igazságosságvágy gyakorlati elégtételt kíván, hiszen oly sok gazember úszta meg az evilági igazságtétel fórumait, amelyeken pedig ugyancsak megvalósul az erkölcsi rendet fenntartani akaró társadalom igyekezete. Ha egy súlyosabb bűntényről hallunk, hányszor fogalmazzuk meg követelően az általunk elképzelt büntetési formát, egészen a halálbüntetésig. Aki művész, az pokolbéli bugyrokot épít, vagy apokaliptikus lovasokat szabadít az emberiségre. Múlik az

Olvasom a jól ismert történetet, és gondolatban keresem a magam helyét. En is ismerem az írásokat. Őszintén élelem-e meg értelmiségi voltomat, vagy színleg vagyok íráskövető? Melyek az én ravasz lejtőim, amelyeken — különlegesen tiszteltetben állva — a szeretet ellenében mozogok? Hol van az én picom, városközpontom, sétálóutcám, eszpresszóm, konferenciatermem, társaságom, közösségi találkozóim, ahol várom a többiek köszöntését? Megalapozott-e becsvágyam, vagy hazug, mert nincs mögötte becsülhető érték? Ma

idő, már nemcsak egy generáció távozott az életből, s még mindig nincs rend, elégtétel. Kénytelenek vagyunk mi megtervezni a nagy felelősségrevonást: mi, János, Dante, Michelangelo, Dürer vagy egy középszerű illusztrátor.

Jézus realista képeiből úgy látszik, hogy a világ végéig tartó gyötrelmeket valóban mi tervezük meg. A háborúk, a krisztusok és antikrisztusok megszülethetnek abból az örökös igyekezetünk-ből, hogy fegyverekkel teremtsük meg a rendet és az igazságot. Ezért pokol, és egyre nagyobb, veszedelmesebb pokol az emberi élet, mert háborúink olyan erőket mozgatnak meg, amelyek képesek atomi porfelhőkkel elhomályosítani a napot és az égitesteket. A katasztrófaelmélet arról beszél, hogy kritikus pillanatban az a látszólag számításba sem jövő energia, amivel egy pillangó a fűszálra száll, másutt vulkánkitörést hozhat létre. Az ember kontár, természetellenes viselkedése, amivel megmáskítja a világ vegykonyhájának rendjét, alkalmas lehet arra, hogy megrendítse a világmindenséget összetartó erőket.

Mit mondhatsz Jézus, amikor a világ elmúlásáról beszélt? Mit mondhatsz ma, ha a világ végét akarod leírni? Képzhetjük-e azt mi, 20. századvégi emberek, hogy mi már megérténénk a kozmikus összeomlás lényegét és lefolyását, mert nekünk már elég sok fizikai, csillagászati

már nincs analfabéta, sokan vannak az írástudók, az írók is sokfélék. Odafigyel-e másokra, meg akarom-e érteni őket és írásaikat?

Minden írástudói érdemem mellett szembe tudok-e nézni azzal az aszszonnyal, aki egész megélhetését, mindazt, ami a biológikumához kellett, bedobta a perselybe? Nem csupán fecsegés az írástudók tevékenysége az ilyen asszonyok hűségéhez képest? Nem ezek a hűséges asszonyok tudják visszaadni a reményt a sünbe esett, vagy hiteltelenné vált írástudóknak?

ismeretünk van? Más helyzetben vagyunk-e, mint Márk evangélista és a hallgatóság többi tagja? Nagyon szépek Jézus hasonlatai, de csak általánosságban mozoghatnak, mert sem akkor, sem ma, sem ezer év múlva nem ismeri az ember a „dolgok okait”, bizonyos dolgokat pedig még a Fiú sem. A Fiú nem túlozza el ismereteit, nem nagyokos gnosztikus. Valami azonban megnyugvással tölt el. Jézus itteni leírásában nyoma sincs a bosszúállásnak. Lehet, hogy mi nem nyugszunk a bőrünkben és ezért jobb lett volna ama kor embereinek meg sem születni, de a nagy hatalommal és dicsőséggel eljövő Emberfia — éppen mert Emberfia — szájában nincs kétélű kard, kezében nincs vasvessző vagy korbács. Angyalai nem dögvészt borítanak a világra, hanem összegyűjtik a választottakat. A gondviselő Isten nem tud földühödni szerencsétlen teremtményei cselekedetein. Elégge büntetik azok egymást.

Még egyszer Fukuyama. Jó volt nekünk az ő idealizmusa a demokratikus, liberális piacgazdaságban eljövő végső időről, amelyben fokozatosan elcsitulnak a háborúk is, mert nincs értelmük. Jó volt, mert rögtön bírálta utópiáját, s nemcsak mi, hanem maga a történelem. Mégis jó volt, hogy utópiát fogalmazott, mint oly sokan mások bal- vagy jobboldalról, mert szembesíthettük vele Jézus nézeteit, aki megálmodta Isten Országát közöttünk, de nem álmodott békéről a nagyvilágban, sem akkor, sem a jövőben. Nyitott szemmel és éberrel folytassuk hát az életünket, vállalva a békességszínalók feladatait a világ végéig tartó békétlenség közegeiben. Akkor összegyűjtenek miniket az angyalok.

Kérés

*Ne küldj el!
Maradnék még kicsit.
Oly ritkán vagy önmagad,
s talán a következő pillanatban
megtudom, ki vagy?*

November 20. — Krisztus Király ünnepe — Jn 18,33b–37 — Az Igazság Királya

Christus vincit, Christus regnat, Christus imperat — énekeljük egyre emeltebb hangon. Jó meggondolni, mit is hirdetünk ezzel a triumfalista szöveggel. Mert ha regnálásról és imperátorkodásról van szó, akkor Krisztus nem győzött, mert elvesztette a földi csatát. Ha viszont győzött, akkor nem királykodik és császárkodik, hanem szeret és szolgál, amint tette egész életében. A zűrzavaros gondolkodás terméke ez a hatásos jelmondat, amely azt mutatja: nem tudjuk kiverni a fejünkéből azt, hogy Jézus uralkodni jött a világba. Istennél nincs uralkodás, Jézus sem uralkodott a tanítványain, hanem megmosta a lábukat. Nekünk azt mondta, hogy mi se királykodjunk egymás között, hanem mi is mossuk egymás lábát és szolgáljunk egymásnak. Mindegy, hogy ószövetségi

vagy feudális örökség alapján ültetjük trónra az Emberfiát, sem a kép, sem a tartalom nem igaz, legjobb lenne eltörölni az ilyen megtévesztő ünnepeket.

Aki kigondolta ezt a hatásos jelmondatot, nem olvasta el rendesen a mai szentírási szakaszt, vagy nincs érzéke a lélektanhoz. A jelmondat frázispuffogtatásához képest izgalmas lélektani drámáról tesz tanúságot a néhány mondat. Pilátus már egy ideje foglalkozott Jézus ügyével és szeretne volna lezárni az aktát. Ezért még azt a gesztust is megtette, hogy maga ment el a vallási előírások miatt korlátozott zsidó vezetőkhöz. A megszálló hatalom képviselője keresi fel a megszállottak vezetőit. Nagyon kényelmetlen neki ez az ügy, szeretne megszabadulni tőle, azonban eredménytelenül

kell visszatérnie, nem sikerült a tárgyalás, a zsidók hajthatatlanok. A helytartóságra visszatérve tehát hivatja Jézust és megkérdezi: „Te vagy a zsidók királya?” Jézus ellenkérdése — „Magadtól mondod vagy másoktól tudod?” — megmozgathatta vérkeringését, mert ő is kérdez. „Honnan tudhatnám, hiszen nem vagyok zsidó; a te hierarchiád mondja” — fogalmazom illendően a mondatot. „Na jó, hát ha nem te találtad ki ezt az értelmetlenséget, amire egész tanításom és életem ellenpélda, akkor elmondom neked, milyen értelemben tudom vállalni a királyságot” — felelhetne volna Jézus. „Az igazság királya vagyok, ezért születtem erre a világra.” „Bah” — mondhatta volna Pilátus —, „ki tudja, mi az igazság ebben a rohadt világban. Azt

képzeld, hogy éppen te tudod?” Kiment hát megmondani a zsidóknak, hogy ez egy tudálékos örült. Amiből két dolog következik: (1) Pilátus ismét mellőzte a protokollt, (2) Pilátus megértette Jézust.

Pilátus előttünk járt egy lépéssel. Mi nem bírjuk megérteni Jézust. Jézus sohasem volt király. Nem fér össze vele ez a szerep. De Jézus szellemességét mutatja az, hogy ha már valaki nem tudja magát másként kifejezni, akkor a stílus kedvéért hajlandó belemenni olyasféle megfogalmazásba, hogy ő az igazság királya. Azt hiszem, az ellen sem tiltakoznék, ha a jóság, a szelídség, a szolgálat, a türelem, a megértés királyának hívnök. Ha már olyan gyengécske lenne

a zótárunk, hogy az első, a legnagyobb, a legtökéletesebb, a tanító, a mester, a tanúságtévő, a példa, az út és Isten tudja hány szó helyett folyton csak a király jutna eszünkbe valamilyen szerencsétlen tudatalattierőszakosságfelgyüremlése, vagy a gyengének a hatalmasnál való öntudatlan támaszkeresése, vagy a dicsőségben való részesezés titkon áhított érzelme következtében, hát jó, akkor legyen király mindezekben, csak ne felejtsük el, hogy mindez gondolati elszegényedésünk jele, s megannyi alkalom a rossz képzettségűsítésre. Ma már nem szükséges hagyománytiszteletből nem helyénvaló szavakat használni, vagy ha ezt tesszük, magyarázzuk meg, miről van szó. János evangélista vállalta ezt a több-

letmunkát, mert nála Jézus elmondja, mit féle királya ő a zsidóknak. A többi evangélista nem magyarázkodik, ezért nem is érthető, miért találja Pilátus Lukácsnál nemcsak veszélytelennek, de büntetlennek is Jézust, vagy mitől lepődik meg Máténál és Márknál úgy, hogy nem hajlandó elítélni a Názáretit. A néhány mondatos párbeszéd mögött súlyos tartalom húzódik meg, s megköszönöm Jánosnak, hogy a tőle megszokott utánérzésével segített nekünk abban, hogy amit elvileg tudtunk, azt egy részletkérdésben is érthessük.

Krisztus Király ünnepén, az orgonazugás közben arra a férfire fogok gondolni, akinek utolsó vágya az volt, hogy barátaival beszélgethessen egy vacsorán.

November 27. — Advent 1. vasárnapja — Lk 21,25–28.34–36 — Egyszerű Advent

Új ciklus kezdődik, új lapra lapozunk az egyházi naptárban. A természettel együttélő ember örül az évszakok változásának, mert ismeri mindegyik hasznát és szépségét, tudja, hogy az élet a körforgásokban keletkezik, alakul és múlik el. Ez a természet rendje. Elődeink jól ismerték fel, hogy hitünket, emlékeinket is ilyen ciklusokban kell újragondolni, s nemcsak értelmileg kell tennünk ezt, hanem hozzásimítva az eljövő évszakokhoz, felhasználva a természetnek a hit számára adható értékeit, ködöt és borongást, friss tavaszi megújulást, aratást hozó nyarat, szőlőt érlelő őszt. Szerettem az egyházi naptárt minden jelképével, mert élően, emberileg sokféleképpen érzékelhetően belefoglalja hitemet életem napjaiba, óráiba. Tárgyak, mozdulatok, hangok és színek kapnak jelentőséget és vonják egész éneket az isteni igazságok körébe. Egyházi folklór? Lehet, de a nép nyelvében és szokásaiban él. Mi is. Minden népszokás beszéd az eredetről, a hagyományról. Írott, festett, faragott, font, énekelt, eltáncolt információk gyűlnek össze az ősről, az ősi tudásról, a közösségről és a közösségi tisztességről. Tudni kell, hogy mindezek csak hordozói a mögöttük álló lényeknek, a titokzatos Életnek. Aztán méríteni kell ebből a kincsből, kinek-kinek szüksége szerint, és élni a mindennapi életet a kapott élmények erejében.

Ha nem gondoltuk volna át az elmúlt vasárnap Krisztus királyságának lényegét, akkor most úgy érezhetnénk magunkat, mint aki a diadal fényességéből belesik a bizonytalanság, és félelem sötétségébe. Krisztus Király ugyanis nincs itt, de bőségesen vannak a bajok, a megoldódni nem látszó problémák. A jámbor zsidó évezredek óta várja Messiás Királyát, miközben idegen királyok vetik rablásba, keresztények rendeznek ellene pogromot, fajban gondolkodók irtják őket. A hívő zsidó forgatja és értelmezi egyetlen kincsét, a Tórárt, figyelni az idők jeleit és sóhajtozik eljönni késlekedő Királyához. A hívő olyan, mint a szerető társ, mindig talál mentséget a másik számára. Biztosan hibáztam, rosszat tettem, más dolga van, várja, hogy jobb legyen, a javamat akarja, meg hát hogyan is ismerhetném az Ő gondolkodását. Ha Isten mestersége a megbocsátás, akkor

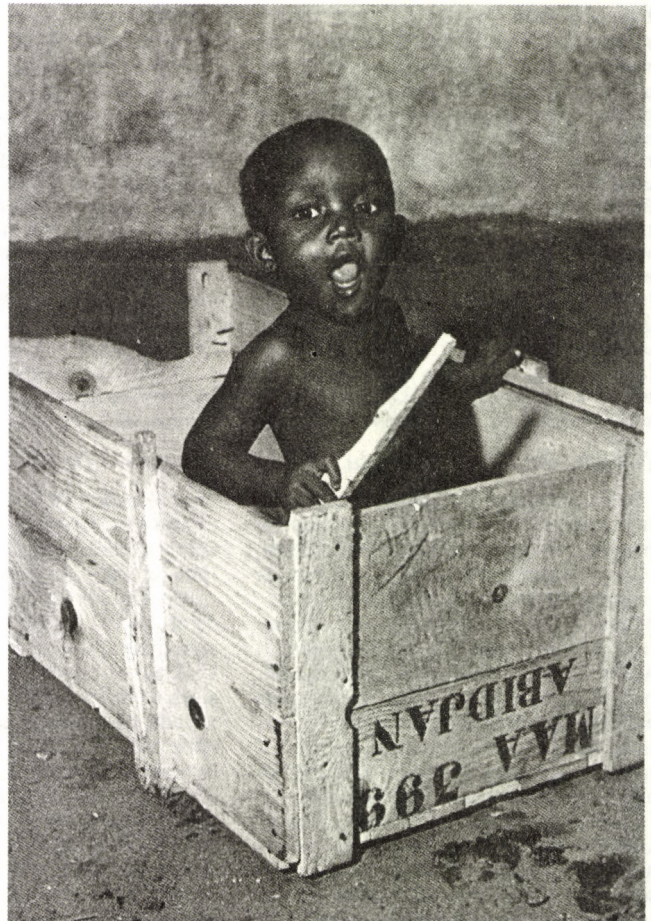
az Istenben hívő ember mestersége pedig az, hogy mentegesse azt a Messiást, vagy Emberfiát, aki pedig nagyon közelinek érzékelte eljövését.

Várunk és figyeljük az égi jeleket. Az eddigi jelek biztosan nem voltak igazi jelek, mert nem jött el utánuk a Világ Ura. Voltak persze jelenségek és jelenések, amiket jelnek láttunk, mint Konstantin keresztje vagy jámbor látványok által vett üzenetek. Némelyik jel kárunkra volt, mások javulásunkat szolgálták, de a nagy, igazi jel eddig nem tűnt fel. Mások tudni vélték, és újra és újra tudják a napot és az órát, amikor ismét eljön az Emberfia. Jézus nem tudta, ők tudják. Figyelik a természeti katasztrófákat, elméleteket készítenek a bolygók, csillagok állására, megjósolják azt, amiről később jobb hallgatni. Az ember nem bírja elviselni a várakozást, szorong. Szorongását titkos tudománnyal próbálja enyhíteni, s ha e tudomány alapján biztosat nem is lehet állítani, elég az arra, hogy betöltjön egy életet jó-tékony kábulatával.

Az istenhit egyik jellemzője az, hogy bírja a várakozást az Úr eljövele előtti bizonytalan homályban, illetve az erősek egészen bizonyos földi dulakodásában. A hívő nem gyárt ezoterikus elméleteket, mitológiaiakat, hanem egészen egyszerűen és éberesen teszi a

napi dolgát, és ügyel arra, hogy ne vesztse el józan gondolkodását, ne bénítsák meg a napi gondok. Ha fölé tud emelkedni gondjainak, akkor van ereje keresni az Országot és van módja igaznak mutatkozni Isten és az emberek előtt. Hűséges Istenhez és valóban hasznos az embereknek. Kell ennél több?

Józan virrasztóként kezdem el az új évszakot. Söhajtoznom szabad, hiszen egészségem véve mégiscsak magamban vagyok. De elég nekem akkor felemlenem a fejemet, ha megjön az Emberfia. Addig azzal törődöm, amit Jézus a lelkemre kötött. Azzal, hogy józan szívem imában mindig rá gondoljon.

Információk a nukleáris környezetszennyezésről

Kína orosz atomszakértőket csábít el

A Clinton-kormányzatot megrázta az a tény, hogy Kínának sikerül orosz fegyverszakértőket az országba csábítania, és ballisztikus rakétatechnológiára szert tennie. A Clinton-kormányzat attól tart, hogy Kína stratégiai atomereje képessé válhat az Egyesült Államok elérésére.

Kormánytisztviselők szerint már ezere tehető azoknak a korábban szigorúan titkos orosz fegyverbázisokon dolgozó technikusoknak, tudósoknak és a mérnököknek a száma, akiket magas bérért és busás juttatásért Kínába csábítottak. Időközben Oroszország fegyverszakértőket nyomon követő rendszere is összeomlott.

Egyéves előkészítés után meghiúsult az a 100 millió dollárral támogatott nemzetközi törekvés, amely az Egyesült Államokból indult ki és arra irányult, hogy a tudósok számára békés célokat szolgáló munkalehetőséget biztosítsanak. Egy magát megnevezni nem kívánó külügyminisztériumi tisztviselő „igen szerencsétlennek” nevezte a helyzetet.

A kínaiak kihasználják, hogy „a hadiiparban dolgozók színe-java tavaly nyáron nem kapott fizetést”, mondta a hivatalnok. Egy másik tisztviselő szerint bizonyos események, például a szakértők és technológiák keletre áramlásának felgyorsulása mind Kínával, mind pedig Oroszországgal szemben diplomáciai tiltakozásokra, illetve diplomáciai lépések megtételére adnak okot, ám ezeket a Külügyminisztérium a két országhoz fűződő viszony jelenlegi érzékeny mivoltára való tekintettel visszautasította.

Egy külügyminisztériumi szóvivő magyarázatában kifejtette, hogy nincs tudomása meghiúsult diplomáciai lépésekről. A fegyverszakértők toborzása csak egyik aspektusa Kína azon agresszív törekvéseinek, amelyek az orosz technológiák, beleértve az SS-25-nek, Oroszország legmodernebb mozgó interkontinentális ballisztikus rakétájának megszerzésére irányulnak. Kínai szakértők látogatják az oroszországi védelmi létesítményeket, orosz fegyverlaboratóriumokból pedig fegyverek terveit és matematikai modelleket küldenek elektronikus úton Kínába. „Nem szabad megengedni, hogy az országot kifosszák”, jelentette ki egy tisztviselő.

„Oroszországban félig nyíltan folyik a toborzás”, mondta James R. Lilley, az Egyesült Államok nemrégiben még Kínában akkreditált nagykövete, aki a Bush-kormányzat alatt a Védelmi Minisztérium tisztviselője volt. Elmondta, hogy a kínai sajtó szerint már 3000 egykori szovjet szakértőt csábítottak Kínába 2000 dolláros havi fizetés, lakáslehetőség, ajándék autó és költség-hozzájárulás fejében. „Kínában egyszerre az ölükbe hullik a pénz”, tette hozzá. Mr. Lilley szerint, aki ma egy magán kutatóalapítvány, az Amerikai Vállalkozási Intézet (American Enterprise Institute) elemzője, a szakértők elszippkázása „bombauzlet” Kína számára. Állítása szerint Kína a legjobb úton halad afelé, hogy hadserege orosz segítséggel az ország területére korlátozódó védelmi erőből egész Ázsiára, sőt azon kívülre is ható katonai erővé váljon. Véleménye szerint Kína modern atomfegyverek és nagy hatótávolságú rakéták megszerzésére irányuló törekvése legalább két egyezményt sért, és esetleg „veszélyeztetheti az Egyesült Államok alapvető Csendes-óceáni érdekeit”. Kínai tisztviselőknél az a szándékuk, hogy bagatellizálják a hadsereg modernizálására irányuló törekvéseket.

Egy nemrégiben végzett atomellenőrzés során például 7,3 milliárd dollárban adták

meg a védelmi költségvetés összegét, amely igencsak alatta marad az Egyesült Államok és Japán ez irányú költségvetésének. Mr. Lilley véleménye szerint azonban az egyéb költségvetési fejezetek további nagyobb összegeket rejtenek.

Az amerikai Központi Hírszerző Iroda (CIA) arról tájékoztatta a Szenátus kormányügyi bizottságát, hogy megszűnt az orosz kormány ellenőrzése a fegyverszakértők kivándorlása felett. „Nem létezik olyan automatizált központi adatbank, amely információkat tartalmazna az államtitkok birtokában lévő polgárokról”, jegyzi meg a CIA írásos közleménye. A CIA szerint időközben kérelmek árasztották el az útleveleket kibocsátó orosz Nemzetközi Minisztériumot, melyet „megvesztegetnek” a feketepiaci ügyeskedők és az útlevel- és vízumszerezést rövid határidőre vállaló kereskedelmi cégek.

Azt, hogy problémák merülhetnek fel, mind a Bush-kormányzat, mind pedig a Kongresszus kulcsbizottságai már 1991 telén előre látták. Az Egyesült Államok ekkor 35 millió dollárt ajánlott fel olyan moszkvai és kijeivi központok létesítésére, melyek „job clearing-house”-ként állnának a kereskedelmi kutatómunkát végezni kívánó egykori haditudósok rendelkezésére.

Forrás: The Asian Wall Street Journal

E lap elküldésével megrendelheti az ÉV-et, de az is elég, ha a címet és a példányszámot (a rózsaszínű) befizetési utalvány közlemény rovatában pontosan feltünteti.

A lap árát egyelőre nem emeljük, de kérjük előfizetőinktől, hogy részben vállalják át az időközben megemelkedett postaköltségeket, és ezért példányonként 360,- Ft-ot (ill. szociális előfizetés esetén 252,- Ft-ot) küldjenek címünkre az 1995. évi előfizetéseiként.

Megrendelem az „Érted vagyok”-ot 1995-re példányban.

Az előfizetési díjat, Ft-ot, ugyanarra a címre, mint ezt a levelezőlapot, ezzel egyidőben **elküldtem**. Az előfizetett példányokat kérem a következő címre kézbesíteni:

Címzett neve:

Ország, irányítószám:

Település:

Utca, házszám:

Radioaktív tenger

Az oroszoknak és a japánoknak eddig is minden okuk megvolt arra, hogy ne kedveljék egymást, a közelmúltban azonban ismét gyarapodott eggyel az okok száma. Mi több, az eset a lehető legrosszabbkor történt: mindössze néhány nappal azután, hogy Borisz Jelcin hazatért kétszer is elhalasztott japáni látogatásáról (ahol kivívta a házigazdák jóindulatát, amikor bocsánatot kért azért, hogy jóval a II. világháború befejezése után 600.000 japán szibériai börtönlágerekbe zártak), a Greenpeace környezetvédő csoport a japán partoktól körülbelül 320 kilométerre tetten érte az orosz haditengerészet egy rozszant tankhajóját, amint nukleáris hulladékot öntött a Japán-tengerbe.

Noha úgy tűnik, a 900 köbméternyi, főként leszerelt atom-tengeralattjárókból származó folyékony hulladék nem tett igazi kárt a tengerben, a japánok nagyon megharagudtak. Morihiro Hosokawa miniszterelnöktől kezdve minden tisztségviselő a művelet beszüntetését követelte. Amit kértek, meg is kapták — ám nem minden vita nélkül. A Japánnal szemben botfűlű diplomatának bizonyuló Moszkva először ellenállt, sőt bejelentette, hogy a tervek szerint a következő hónapban újabb atomhulladék-kiengedés következik. A vonakodó oroszok csak a tokiói külügyminiszternek, Tsutomu

Hatának moszkvai kollegájával, Andrej Kozirevvel folytatott késő esti telefonbeszélgetése, valamint némi csendes washingtoni és szülői nyomás hatására egyeztek bele a művelet leállításába.

Viktor Danilov–Daniljan szerint az eset nemzetközi visszhangja feleslegesen hisztérikus volt. „Fontossági sorrend kérdése az egész”, mondta. „(Oroszországban) ennél komolyabb ökológiai gondokkal kell szembenéznem.” Tokiónak és Moszkvának most együtt ki kell találnia, mit tegyen Oroszország a radioaktív hulladékkal, ha nem öntheti a tengerbe.

A Greenpeace moszkvai hivatalában dolgozó Szada Akszartova szerint mindeközben Oroszország az egyetlen olyan állam, amely megsértette a Londoni Hulladéklerakási Egyezmény (London Dumping Convention), az ENSZ Nemzetközi Tengerészeti Szervezetének 1983-ban kiadott nyilatkozatát, amely moratóriumot hirdetett a nukleáris hulladékok tengerbe öntésére. Az 1950-es évek vége óta Moszkva összesen 2,5 millió curie sugárzástól szabadult meg, ami a csernobili katasztrófa során keletkezett sugárzásnak kb. 20-szorosa. Danilov–Daniljan egyébként elismerte a nyilvánvalót: Oroszország nukleáris hulladékátárolói egyáltalán nem kielégítőek, és nem kevesebb, mint három évre és 10.000.000 dol-

lára lesz szükség a megfelelő tárolók megépítéséhez. Ugyanakkor, ha Oroszország 18 hónapon belül nem kapja meg a pénzt külföldről, akkor nem lesz más választása, mint hogy újra a tengerbe öntse a hulladékot, mondták a miniszteri hivatal illetékesei.

Cinikus tokiói magánvélemények szerint Oroszországnak az volt a célja ezzel az epizóddal, hogy Japánt a számla egészének vagy legalábbis nagy részének kifizetésére készítse. Ennél sokkal valószínűbb azonban, hogy az időzítés egyszerűen a pillanatnyi moszkvai káosz eredménye — „csupán véletlen egybeesés”, mondta Konsztantyin Szarkiszov, a moszkvai Kelet-kutató Intézet Japán-specialistája. Mindazonáltal a közeljövőben orosz szakértőcsoport utazik Tokióba, hogy a kérdéssel kapcsolatos együttműködésről tárgyaljon, és valószínű, hogy Japán, még ha vonakodva is, végül jelentős technikai és pénzügyi támogatást ad majd Oroszországnak. A japán halász-szövetkezetek is ezzel a követeléssel bombázzák a Hosokawa-kormányt. Kevés olyan dolog van, ami nagyobb aggodalommal töltené el a japán szavazókat, mint a sötétben vörösen fénylő sushi.

Forrás: Newsweek

Nukleáris vagy ökológiai kockázat

Az Azerbajdzsánnal folytatott, elhúzódozó háborúskodás olyan súlyosan megrongálta Örményország energiavezetékét, hogy most választania kell: a két, katasztrófával fenyegető hazai forrás közül melyikkel helyettesíti őket.

Azerbajdzsán két évvel ezelőtt lezárt egy Örményországba irányuló földgázvezetékét. Örményország ezért egy másik, Azerbajdzsántól Grúziáig nyúló vezetékét kezdett használni, melynek egyik ága eléri az országot. Ezt azonban többször felrobban-

tották. A Grúziából orosz olajat szállító vasútvonal is használhatatlanná vált a háború során. A másik lehetőség, nevezetesen hogy az olajat a Fekete-tengeren keresztül tankhajókkal szállítsák Grúziába, onnan pedig vasúton Örményországba, többre kerülne, mint maga az olaj.

Steve Tashjian, Örményország energiaügyi és természeti kincs-hasznosítási miniszterhelyettese elmondta, hogy az örmény gyárak 30 %-os kapacitással üzemelnek, a lakossági áramszolgáltatás pedig csupán négy óra na-

ponta. Az emberek már fákat és telefonpóznákat vágtak ki, könyveket és bútorokat égettek el, mégis ezek fagytak meg és haltak éhen.

Két lehetőség áll az ország előtt: vagy a Sevan-tóból nyernék vízienergiát vagy újraindítják az ország egyetlen atomerőművét, melyet 1989-ben „biztonsági okokból” zártak le egy, a közelben történt erős földrengést követően. A tavat korábban 1940 és 1978 között használták energiatermelésre. A kormány leállította a tó csapolását, mert azt a tudósok szerint 1979-ben elmozdított vízszint fenyegette volna. A folyamat beindítása nemcsak a tó növény- és állatvilágának nagy részét, köztük a kihalás szélén álló „iskan” nevű pöttyös pisztrángot pusztítaná el, hanem az ország ivó- és öntözővízkészletének nagy részét is.

Marad tehát a veszélyes atomerőmű, amely rendes körülmények között Örményország elektromos áramszükségletének 25 %-át fedezhetné. 1989-es bezárását követően a parlament törvényt hozott, amelynek értelmében az újbóli megnyitást népszavazásnak kellett volna megelőznie. Ezt a törvényt azonban áprilisban hatályon kívül helyezték. A kormány jövő évi tervei között szerepel a két egységből álló erőmű egyik egységének újbóli üzembehelyezése. Tashjian elismerte, hogy a szovjet rendszer többi atomerőművéhez hasonlóan „ez sem a nyugati szabványok szerint épült”. Am, mint mondotta, már dolgoznak azon, hogy „földrengésbiztosabbá” tegyék.

Forrás: N.Y.T. News service

Megrendelő levelezőlap

bélyeg helye

Kérem, küldjenek az „Érted vagyok”-ból ingyenes mutatópéldányt a következő címekre:

Ország:

Ir.szám:

Település:

Utca, házszám:

Címzett neve:

Ország:

Ir.szám:

Település:

Utca, házszám:

„Érted vagyok” folyóirat

Budapest
Kazinczy u. 3.
1028

Globális változások – 20 év alatt

1972	1992
A Föld népessége	
A Földön 3,84 milliárd ember él, 72 %-uk a harmadik világban. A népesség ebben az évben mintegy 70 millió fővel nőtt.	5,47 milliárdra rúg a Föld népessége, ennek 77%-a a harmadik világban. A népesség évente csaknem 100 millió fővel növekszik.
Háború és menekültek	
680 milliárd USA-dollárt (az 1988-as árfolyam szerint) költöttek hadi célokra. Mintegy hárommillió ember hagyta el hazáját.	800 milliárd USA-dollár fogy el háborús célokra. A jugoszláviai háború előtt kb. 17 millióra tették a hazájukat elhagyók számát.
Atomerőművek	
Száz polgári célú atomerőmű épült fel, tizenöt országban. Jelentős baleset még nem történt, de két ízben fény derült szivárgásra (Nagy-Britannia, Szovjetunió).	428 atomerőmű működik, 31 országban. Két súlyos szerencsétlenség történt: Three Mile Island-ban (USA, 1979) és Csernobilban (Ukrajna, 1986).
Közlekedés	
Összesen mintegy 250 millió gépjármű van a világon, ebből 200 millió személyautó. Az ebből származó szennyezés elsősorban az iparilag fejlett országokra korlátozódik.	Földünkön összesen több mint 600 millió gépjármű van, ebből 480 millió személyautó. Legnagyobb részük az iparilag fejlett országokban közlekedik, de a közlekedési légszennyezés megjelent a harmadik világban is.
Éghajlat	
Földünk éghajlatában nem tapasztalható változás.	A XIX. század közepe óta a 8 legmelegebb év közül 7 1980 és 1992 között volt. A nagy viharok gyakoribbak és erősebbek.
Üvegházhatás	
10 milliárd tonna széndioxid került a levegőbe. Légköri koncentrációja 327 milliomod volt.	23 milliárd tonna széndioxidot bocsátottak ki ebben az évben. A légköri koncentráció 356 milliomod. Az egyre gyakoribbá váló erdőtüzek is növelik ezt az értéket.
Ózonréteg	
Senki sem tud róla, mennyi ózonpusztító gáz van a magas légkörben. A déli sark fölötti ózonlyukat még nem fedezték fel.	Az Antarktisz felett 4,5 millió km ² területen időszakosan az ózon 95 %-a eltűnt. Az ózonréteg Európa és Észak-Amerika sűrűn lakott területei fölött is vékonyabbá vált.
Nagyvárosok	
Az egész világon csupán három olyan város van, amelynek 10 milliónál nagyobb a lakossága, ezek közül kettő a harmadik világban található.	13 olyan város van, amelynek 10 milliónál nagyobb a népességszáma.
Élővilág	
Számos tudós hívja fel a figyelmet az állat- és növényfajok tömeges kipusztulásának veszélyére.	A fajok tömeges kihalása valósággá vált: naponta 140 állat- és növényfaj tűnik el végleg a Földről.
Trópusi őserdők	
A trópusi őserdők egyharmad részét már elpusztították.	Körülbelül 0,5 %-ot, vagyis 100 000 km ² -t semmisítettek meg ebben az évben.
Halászat	
56 millió tonna halat fogtak ki ebben az évben a tengerekből. Az országok növelik halászfloottaikat, hogy hatékonyabban fosztogathassák a tengeri fehérjékészletet.	90 millió tonna halat fogtak ki a tengerekből. Egyre fenyegetőbb egyes halfajok kihalásának a veszélye.

TARTALOM

Tanulmány

- Bulányi György: A nemzethez tartozásról 2–4
 Gromon András: Szakrális — profán 5–6
 N.K.: Ratzinger a lelkiismeretről 14–15
 Jean Vanier: A szegény — út az egységhez 22–23

Iffjúsági oldal

- V.J.: Az eltévedt bárányok 10–12

Interjú

- Leonardo Boff-fal (Részletek) 13

Néprajz

- Harangozó Imre: „Szivaroztam, megégettem a számat” 16

Gyerekeknek Moha-mese

- Ijesztgetés 17–18

Erőszakmentesség

- Simonyi Gyula: Hírek, események az erőszakmentesség világából 19–21

Elmélkedések

- Vágó Mária: Lelki pillanatfelvételek 7
 Vágó György: Krisztusköntösöm 8–9
 Leveled jött Istentől (Vasárnapokra) 24–28

Környezetvédelem

- Információk a nukleáris környezetszennyezésről 29–30
 Globális változások — 20 év alatt 31

E számunkban Nyíró Ráchel verseiből válogattunk.

(V.ö.: „Érted vagyok” 1993. december.)

Helyesbítés

Előző számunkban az „Egy trauma végetért?” c. tanulmány szerzőjének neve helyesen: **Isabella Campbell–Wessig**. A hibáért a Szerző, a Fordító és az Olvasók elnézését kérjük.

Felhívás!

Kérjük azokat az olvasóinkat, akiknek év végén lejár az előfizetése, hogy időben újítsák meg azt.

JÉZUS PANASZA

*Ti Mesternek hívtok – és nem kérdeztek engem...
 Útnak neveztek – és nem jártok rajtam...
 Világosságnak hívtok – és nem néztek reám...
 Életnek neveztek – és nem kerestek engem...
 Bölcsnek hívtok – és nem követtek engem...
 Hatalmasnak neveztek – és nem kértek engem...
 Irgalmasnak hívtok – és nem bíztok bennem...
 Igazságosnak neveztek – és nem félték tőlem...
 ... Ha egyszer örökre elvesztek – ne okoljátok engem!*

(A lübecki Krisztus-szobor felirata)

Köszönjük a szerzők, a szerkesztők és a sokféle segítő ingyenes szolgálatát. Köszönjük a bátorító kritikákat, javaslatokat és biztatásokat. Köszönjük az adományokat és a terjesztők munkáját.

A lap esetleges jövedelmét a Család Alapítvány szociális célokra fordítja.

„Érted vagyok”

(Exodus 3,14)

Közösségi és családi folyóirat

V/5. (27) szám. Megjelenik évente hatszor.

Alapította: Simonyi Gyula

Szerkeszti a Szerkesztőbizottság.

A szerkesztőbizottság titkára: Garay András

Laptulajdonos: Család Alapítvány

Számlaszám: 202-10809 Magyar Hitelbank Rt.

Bp.V., Szabadság tér 5-6.

Olvasóink a Család Alapítvány fent jelzett számlájára

„Érted vagyok” megjelöléssel

támogatást küldhetnek lapunknak.

Bármely összeget köszönettel fogadunk,

és 4000 Ft vagy nagyobb támogatás esetén

állandó tiszteletpéldányt küldünk.

Az Alapítványnak adott összeg

az adóalapból levonható!

Nyugatra 200 DM vagy nagyobb támogatás esetén

küldünk állandó tiszteletpéldányt.

Felelős kiadó: Vincze Endre

Kiadóhivatal: 1476 Budapest, Pf. 40.

Szerkesztőség: 1028 Budapest, Kazinczy u. 3.

A lap az „Ingyen kaptátok, ingyen is adjátok” (Mt 10,8)

szellemében szerzői honoráriumot nem váró írásokat közöl.

Minden írásért szerzője felelős és nem feltétlenül a

szerkesztőség véleményét fejezi ki.

Az „Érted vagyok”-ban közölt anyagok (a szerző hoz-

zájárulásával) tartalmi torzítás nélkül szabadon közöl-

hetők, a forrás megjelölésével. A szerkesztőség ez-

úton kér az újraközlés esetén tiszteletpéldányt.

Kéziratot nem őrzünk meg, s nem küldünk vissza.

Nyomták a NEOTIPP Nyomdaipari Szolgáltató-

üzemében, Budapesten.

Felelős vezető: Dr. Naszályi Gábor

ISSN: 0865-8021

Bimonthly newspaper of „Family Foundation” for

communities and families, about gospel, charity,

third world, ecology, nonviolence, family life, edu-

cation, and radical renewal movement in the Hun-

garian Catholic Church.

Editor: GARAY András — Address: H-2120 Du-

nakeszi, Berzsényi u. 5/c.

The materials published by „Érted vagyok” can be

republished free, without distortion of contents. The

editorial board hereby asks for complimentary copies in

case of republication.

Előfizetés és terjesztés:

1028 Budapest,

Kazinczy u. 3.

Előfizetést rózsaszín postautalványon a fenti címre

lehet küldeni. Kérjük, az utalvány középső, Értesít-

tés részén a név és cím olvashatóan, pontosan le-

gyen rajta, és a hátán, a közleményben világosan

legyen leírva, hogy a pénzt a feladó mire küldte.

Előfizetési díj 1995-re

(postaköltséggel):

Belföldre: 360 Ft,

10 példánytól (példányonként) 312 Ft;

szociális előfizetés

(nagycsaládosok, mozgássérültek, hallássérültek,

diákok, hetven éven felüliek és állami gondozottak

számára) 252 Ft

(postaköltséggel együtt).

Külföldre:

Itthon előfizetve:

a szomszédos országokba

360 Ft;

egyéb külföldre 1500 Ft.

Nyugaton: 36 DM.

A konvertibilis előfizetési díjak az ESP indiai ke-

resztény iskolát támogatják.